

Ekotūrisma attīstības stratēģija 2019.–2023. gadam pārrobežu teritorijām

Preiļi, 2019

*Projekts nr. LLI-349 "Ekotūrisma attīstība Latvijā un Lietuvā, izmantojot ūdens
resursus" (Learn Eco Travel)*

Saturs

Ievads.....	4
Ekotūrisma jēdziens.....	5
1 Ekotūrisma normatīvais regulējums Latvijā, Lietuvā un pasaulē	9
1.1 Starptautiskie plānošanas dokumenti	9
1.2 Latvijas un Lietuvas plānošanas dokumenti	12
2 Ārvalstu pieredze integrēta ekotūrisma produkta attīstībā.....	16
3 Tūrisma un ekotūrisma situācijas raksturojums.....	25
3.1 Ekotūrisma izpratne projekta teritorijās	25
3.2 Vērtības jeb resursi.....	25
3.3 Tūrisma organizatoriskie aspekti.....	30
3.4 Piedāvājums	35
3.4.1 Vispārīgs piedāvājuma raksturojums.....	35
3.4.2. Ēdināšanas pakalpojumi	36
3.4.3.Naktsmītnes.....	37
3.5 Pieprasījums jeb tūristu skaita dinamika.....	41
3.5.1 Aglonas novads.....	41
3.5.2 Riebiņu novads	41
3.5.3 Preiļu novads	42
3.5.4 Anīkšču apriņķis.....	43
3.5.5 Molētu apriņķis.....	44
3.5.6 Panevėžas apriņķis.....	44
3.5.7 Tūristu izcelsmes valsts	45
3.6 Pakalpojumu sniedzēju valodu zināšanas un gidi.....	45
3.7 Problēmas.....	46
4 Tūrisma jomas SVID projekta teritorijā saistība ar ekotūrismu.....	48
5 Ekotūrisma attīstības stratēģija projekta teritorijā	49
5.1 Vīzija	49
5.2 Mērķis.....	49
5.3 Rīcības virzieni	49
5.4 Raksturojošie rādītāji.....	49
5.5 Ieteikumi un rīcības plāns 2019.-2023. gadam.....	50
5.5.1 Kopējie priekšlikumi	50

5.5.2	Priekšlikumi Aglonas novadam.....	52
5.5.3	Priekšlikumi Preiļu novadam	53
5.5.4	Priekšlikumi Riebiņu novadam	54
5.5.5	Priekšlikumi Panevėžas pašvaldībai.....	56
5.5.6	Priekšlikumi Anīkšču pašvaldībai	57
5.5.7	Priekšlikumi Molētu pašvaldībai.....	58
5.5.8	Priekšlikumi Gražutes un Sartu dabas parkam	59
5.6	Stratēģijas ieviešanas uzraudzības rādītāji	60
6	Vietējo iedzīvotāju un tūrisma nozares dalībnieku aptaujas rezultāti	62

Ievads

Ekotūrisma attīstības stratēģijas mērķis ir noteikt ekotūrisma attīstības vīziju, mērķi un rīcības virzienus Latgales reģiona un Lietuvas Aukštaitijas reģiona pašvaldībām¹, kā arī izstrādāt priekšlikumus ekotūrisma attīstības principu integrēšanai reģionālajās un vietējās tūrisma attīstības programmās.

Ekotūrisma attīstības stratēģijai ir divas daļas:

- vispārēja sadaļa par ekotūrisma jēdzienu, tā attīstības normatīvo bāzi, ekotūrisma attīstības līmeni katrā no pašvaldībām;
- konkrēti ieteikumi pārrobežu pašvaldībām – Preiļu, Aglonas, Riebiņu (Latvijā) un Molētu, Anīkšču, Panevėžas, kā arī Gražutes un Sartu reģionālajam parkam (Lietuvā).

Nemot vērā, ka sabiedrības izpratne par ekotūrisma nav pilnīga, stratēģijā ir apkopotas ekotūrisma definīcijas, principi un vērtības, kas nosaka ilgtspējīgas attīstības virzienus un ir pamats rīcībām un aktivitātēm.

Stratēģijas izstrādes procesā ir veikta starptautisko un Latvijas, Lietuvas nacionālo tūrisma plānošanas un attīstības dokumentu un normatīvo aktu analīze, statistikas datu un esošās situācijas analīze, aptaujas, padziļinātas intervijas ar ekspertiem, tūrisma uzņēmējiem Latvijā un Lietuvā, intervijas ar tūristiem.

Stratēģijā noteiktie mērķi, rīcības virzieni un pasākumi paredz ekotūrisma principu un aspektu ieviešanu jau esošajos tūrisma produktos un pakalpojumos, iedzīvotāju un uzņēmēju vides apziņas paaugstināšanu un videi draudzīgas saimniekošanas popularizēšanu, atkritumu samazināšanu, atbildīga patēriņa principu ieviešanu, vietējās ekonomikas uzlabošanu ar ekonomisko labumu vietējām kopienām, sociālos ieguvumus dažādām mērķa grupām.

Priekšlikumos ir ieteiktas aktivitātes dabas un kultūrvēstures resursu izmantošanai ekotūrismā balstīta tūrisma pakalpojuma/produkta attīstībai.

Stratēģijas izstrādē piedalījās Ināra Groce, Kaspars Timofejevs, Juris Viļums, Inga Zeltiņa, Inga Čekša-Ratniece. Paldies par sarunām Andrim Kleperam, Marinai Sokolovai, Ludmilai Fjodorovai, Annai Rancānei, Vijai Kudiņai, Daivai Kulienei, Vitautam Eidejam, Mindaugam Karčēmarskim, Audronei Pajarskienei, Justei Arlauskaitei, Jolantai Jucevičienei, Remigijam Kēvelaitim, Linai Zubkaitei, Linai Kolaitienei, Astai Podzunienei, Sandim Šķēpam, Aināram Streļčam, Ivetai Šņepstei.

¹ Preiļu, Riebiņu, Aglonas novadi, Anīkšči, Molēti, Panevėža un Gražutes Nacionālais parks.

Ekotūrisma jēdziens

Ekotūrisma jēdzienos tiek atspoguļotas šim tūrisma virzienam raksturīgās vērtības, resursi un to pielietojums, darbības un raksturojošā uzņēmēja, tūrista attieksme.

Dažādos plānošanas dokumentos un pētījumos ir pieejamas vairākas ekotūrisma definīcijas. Pasaulē pirmo reizi ekotūrisms minēts 1965. gadā, meksikāņu ekologs Klauss Dīters Hecers² ar to apzīmēja tūrisma veidu, kam ir minimāla ietekme uz vidi, maksimāls ekonomiskais izdevīgums un labums vietējiem iedzīvotājiem, kuri izrāda cieņu vietējām kultūrām. Ekotūrisms sniedz piedzīvojuma izjūtu un prieku tūristiem.

Pakistānas Ekotūrisma savienības prezidents Agha Ikrars Harūns norāda uz daudzveidību definīcijās un ekotūrisma raksturo kā instrumentu, kas nodrošina ekoloģisku, videi, ekonomikai un kultūrai draudzīgu tūrisma. Viņš arī izsaka cerību, ka ekotūrisms ir darbība, kuru jebkurā tās svarīgā izpausmē kontrolē vietējie iedzīvotāji.³

Populārākā ir starptautiskā ekotūrisma apvienības publicētā ekotūrisma definīcija, kas kļūst par visvairāk adaptēto definīciju pasaulē – „Ekotūrisms ir ilgtspējīga, uz dabas resursiem bāzēta tūrisma forma, kas primāri fokusējas uz pieredzes iegūšanu dabā un tās izziņāšanu, tas ir ētiski vadīts samazināt ietekmi uz vidi un patēriņu, kā arī orientēts uz vietējiem apstākļiem, veicinot vietējo iedzīvotāju labklājību. Ekotūrisms norit dabas teritorijās un dod savu ieguldījumu šo teritoriju aizsardzībā⁴.”

Latvijā ekotūrisms definēts kā tūrisma veids, kam raksturīga ceļošana relatīvi neskartā un mazapdzīvotā dabas vidē, lai izziņātu dabu, biotopus, novērotu augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izglītotu dabas aizsardzības jautājumos. Tas ir ilgtspējīgs, videi draudzīgs un atbildīgs tūrisms, kura galvenais mērķis ir veicināt: 1) īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un dabas objektu aizsardzību, pārvaldi un apsaimniekošanu; 2) vietējo iedzīvotāju labklājību, vietējo uzņēmēju ienākumu pieaugumu un to godīgu pārdali; 3) sabiedrības izglītošanos vides izziņas un aizsardzības jautājumos⁵.

Ekotūrisms līdzsvaro ekonomiskās un vides aizsardzības intereses

Ekotūrisms, kas savā būtībā atbilst ilgtspējīgas attīstības principiem, daudzu starptautisku pētījumu rezultātā ir uzskatāms par vienu no labākajiem modeļiem videi draudzīgas tūrisma nozares pilnveidošanā. Ekotūrisms apvieno vides aizsardzības intereses ar ekonomiskajām, pirmajām dominējot pār otrajām, tas ieņem arvien nozīmīgāku vietu

² Critical issues, 2007.

³ Haroon, 2001.

⁴ Fennell, 2008.

⁵ <http://termini.lza.lv/term.php?term=ekot%C5%ABrisms&list=ekot%C5%ABrisms&lang=LV>.

pasaules tūrisma nozarē, kā arī apliecina sevi kā ilgtspējīgas attīstības instrumentu un jaunu zaļās jeb ekoloģiskās domāšanas veidu.

Ekotūrisms – instruments teritoriju ilgtspējīgai attīstībai

Ekotūrisms ir būtisks instruments ilgtspējīgas attīstības pilnveidošanai, īpaši vietējo pašvaldību un reģionālā līmenī. Atbilstoši attīstīts ekotūrisms var bagātināt valsts tēlu ar ilgtspējīgas attīstības un „zaļās valsts” elementiem, veidojot videi draudzīgas ekonomikas sektoru tautsaimniecībā. Līdz ar to svarīga ir ekotūrisma pārvaldība un dažādu iesaistīto pušu sadarbība kā vietējā, tā arī starptautiskā līmenī.

Ekotūrisms attīsta mazās un vidējās uzņēmējdarbības formas

Ekotūrisms ir būtisks uzņēmējdarbības attīstībai, īpaši lauku teritorijās un *Natura 2000* dabas aizsardzības zonās, uz kurām attiecas arī šīs stratēģijas projekta teritorijas. Tas ir uzskatāms par vienu no visefektīvākajām formām mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstībai vietās, kur atrodas aizsargājamās dabas teritorijas. Ekotūrisma būtiska ir vides filozofija un ētika, kā arī kultūrvide, jo domāšana un apziņa ir cieši saistītas ar vērtību orientāciju, kā arī ar patērētāju sabiedrības pārorientēšanu uz rīcību un dzīvesveidu atbilstīgi ilgtspējības principiem⁶.

Ekotūrisma dziļāko būtību raksturojošie instrumenti ir ekotehnoloģijas, videi draudzīgā mobilitāte, ekoloģiskā būvniecība, atjaunojamie energoresursi, bioloģisko produktu izmantošanas un ieviešanas iespējas, kultūrvides saglabāšana, izcilas kultūrvēsturiskas ainavas. Ekotūrisms balstās uz ilgtspējīgas attīstības pilāriem: vides aizsardzības pilnveidošanu, iedzīvotāju labklājības, t. sk. ekonomisko rādītāju uzlabošanu ekotūrisma teritorijā, kas, savukārt ietekmē arī sociālo jautājumu risināšanu.

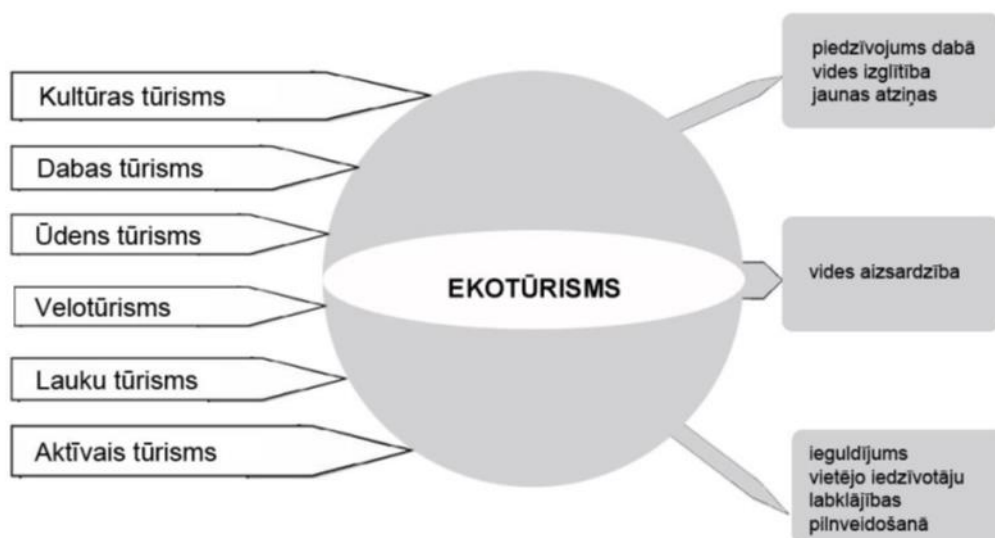
Ekotūrisms veicina cieņu pret vietējām tradīcijām, izglīto un atbalsta vietējos

Ekotūristi par savu ceļošanas mērķi atzīst izglītošanos un vēlmi izzināt dabu un kultūrvidi. Atrazdamies savā vai svešā zemē, viņi sniedz finansiālu ieguldījumu vietējiem iedzīvotājiem un ar viņiem sadarbojas, ciena vietējās tradīcijas un kultūru, saudzējoši izturas pret floru un faunu. Ekotūrisma koncepcijā tiek uzsvērtas tādas no citiem tūrisma veidiem atšķirīgas iezīmes kā atbildīgs tūrisms, līdzdalība vides aizsardzībā un vietējo iedzīvotāju labklājības veicināšana, kurā būtiska ir tūristu iespēja saņemt ēdināšanas, nakšņošanas, izziņas un izglītojošos pakalpojumus, kā arī iespēju iegādāties vietējos suvenīrus. Ekotūrisma ir padziļinātas prasības pret izglītojošo, dabas, vides un kultūras aspektu, pret interpretācijas, komunikācijas un informācijas kvalitāti. Tam raksturīgs augsts profesionālisms, intelektuālisms un vides ētika.

⁶ Ēriks Leitis, Ekotūrisms Latvijā: problēmas un risinājumi ilgtspējīgas tūrisma nozares pilnveidošanā, LU, 2012.

Ekotūrisms aizsargā dabas resursus un rada ienākumus vietējai sabiedrībai

Ekotūrisma var uzskatīt par divu antagonisku dimensiju – tūrisma un vides – samierināšanu⁷. Ekotūrisma jau plānošanas procesā ir svarīgi apzināties, cik liela slodze uz izmantojamo resursu ir pieļaujama. Projekta *Natura 2000* teritorijās ir izstrādāti dabas aizsardzības plāni, kas palīdz noteikt šo antropoloģisko slodzi. Tāpat ekotūrisms veicina vietējo iedzīvotāju apziņu par nepieciešamību aizsargāt dabas resursus, kas ir galvenie dzīves kvalitātes uzturēšanas līdzekļi, kā arī veicina ieinteresētību iesaistīties ekotūrisma darbībā. Ekotūrisms ir jaunākais uz dabas un kultūras resursiem bāzētais tūrisms. Tas ne tikai patērē dabas un cilvēku resursus, bet tam ir arī izvirzīti mērķi aizsargāt vidi un veicināt sociāli ekonomisko attīstību tiem iedzīvotājiem, kuru teritorijā ekotūrisma darbība notiek. Pretstatā tradicionālajam masu tūrismam, kura mērķis ir rast atpūtu un izklaidi, ekotūrisma mērķis ir ar fizisku piepūli, zemāku komfortu gūt pieredzi un jaunatklāsmi. Ekotūrisma darbība maksimāli koncentrējas uz āra vidi.

Attēls nr. 1. Ekotūrisma sasaiste ar dažādiem tūrisma veidiem un būtiskākie aspekti.

Avots: Ekotūrisma promocijas darba autors Ēriks Leitis⁸.

Lai sekmīgi varētu realizēt ekotūrisma principus, tūrisma organizētājiem un ceļotājiem ir jābūt izkoptai tolerancei un izpratnei, kā arī padziļinātām zināšanām starpkultūru komunikācijā.

⁷ Carolan, 2004.

⁸ Ēriks Leitis, Ekotūrisms Latvijā: problēmas un risinājumi ilgtspējīgas tūrisma nozares pilnveidošanā, LU, 2012.

Būtiski, ka jebkurš videi draudzīga tūrisma veids var iegūt ekotūrisma statusu, ja tiek izpildīti ekotūrisma nosacījumi, kas tajā ir obligāti atšķirībā no citos tūrisma veidos deklarētās brīvprātīgās apņemšanās.

Ekotūrisms — ilgtspējīgs, videi draudzīgs tūrisms, kura galvenais mērķis ir veicināt dabas un kultūras vērtību izzināšanu un vides aizsardzību, kā arī pilnveidot vides izglītību un apziņu sabiedrībā. Ekotūrisms ir dabai draudzīgs un atbildīgs tūrisms, kas sakņojas trīs principos:

- nodrošināt aizsargājamo dabas objektu patiesu aizsardzību, pārvaldi un apsaimniekošanu;
- veicināt vietējo iedzīvotāju labklājību, uzņēmēju ienākumu pieaugumu un godīgu to pārdali;
- ar ekotūrisma un ceļošanas starpniecību sekmēt dabas un vides izziņu un izglītošanos vides aizsardzībai.

Ekotūrisma definīcija ir noteikusi arī raksturīgās ekotūrisma pamatprasības:

- apņemšanās saudzēt vidi;
- ceļotāja izglītošana;
- ziedojums vai ieguldījums dabas aizsardzībā;
- labums vietējiem iedzīvotājiem;
- apdraudēto sugu aizsardzība;
- atkritumu un citu negatīvu ietekmju uz vidi samazināšana.

Ekotūrisms – atbildīgs tūrisms dabas vidē, kurš saudzē vidi, uzlabo vietējās kopienas labklājību, iesaista gan tūristus, gan ekotūrisma uzņēmējus savstarpējā apkārtējās vides un kultūras iepazīšanā un izglītībā.

1 Ekotūrisma normatīvais regulējums Latvijā, Lietuvā un pasaulē

Nacionālajos un starptautiskajos attīstības plānošanas dokumentos tiek uzsvērts, ka tūrisms ir svarīga Eiropas Savienības un Latvijas, Lietuvas tautsaimniecības nozare. Tā veicina nodarbinātību un ekonomikas izaugsmi. Kā viens no galvenajiem uzdevumiem tiek minēta nepieciešamība nostiprināt un uzlabot ilgtspējīgu tūrisma attīstību, lai nodrošinātu nozares konkurētspēju ilgtermiņā. Ekotūrisms ir viens no tūrisma attīstības virzieniem, kurš vistiešāk saistīts ar ilgtspējīgas attīstības jēdzienu un būtību un kuram ir potenciāls ietekmēt lauku teritorijas un reģionu iedzīvotāju labklājību.

9

1.1 Starptautiskie plānošanas dokumenti

Tā kā ekotūrismā tiek uzsvērtā tā atbildība par vides aizsardzību un šis tūrisma veids sniedz nozīmīgu ieguldījumu vides aizsardzības procesā, ir jāņem vērā plaša spektra vides aizsardzību regulējošie normatīvie akti. Tie nosaka pieļaujamo tūrisma nozares radīto ietekmi uz klimata pārmaiņām, tūrisma radītās slodzes uz vidi novērtēšanu, ūdens apsaimniekošanu un piemērošanu tūrismam un rekreācijai, kā arī atkritumu problēmu risināšanu tūrisma nozarē. Nozīmīgas ANO un citu starptautisko organizāciju konvencijas, ko ratificējusi Latvija un Lietuva:

- ANO Konvencija par bioloģisko daudzveidību (1992);
- ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (1992);
- Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā par ūdensputnu dzīves vidi (Ramsāres jeb Mitrāju konvencija) (1971);
- Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību (Berne, 1979);
- Konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību (1979);
- Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (Vašingtona, 1973);
- Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (Parīze, 1972);
- Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (Parīze, 2003), Eiropas ainavu konvencija (Florence, 2000);
- Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (Orhūsas Konvencija, 1998);
- Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzības konvencija (Helsinki konvencija, 1992) (sk. 1. pielikumu „Ekotūrismam nozīmīgākās starptautiskās konvencijas vides un kultūras mantojuma aizsardzības jomā”).

Šīs konvencijas ir nozīmīgas ekotūrisma attīstības atbalstam. Lai arī tās tieši nedefinē ekotūrismu, tomēr nosaka būtisko ekotūrisma resursu – bioloģisko daudzveidību, t. sk. ainavu, sugu, biotopu, mitrāju un ekosistēmu kopumā, kā arī kultūras mantojuma aizsardzību un ilgtspējīgu izmantošanu zinātnes, tūrisma un plašākas sabiedrības vajadzībām,

veicina sabiedrības iesaistīšanos vides aizsardzības procesos, kas, integrēti ekotūrismā, var radīt šī tūrisma veida plašāku starptautisku atpazīstamību un bāzi patiesa ekotūrisma izveidošanā.

Īpaša nozīme ekotūrisma attīstībā ir kultūrai un vietējai identitātei. Oslo Starptautiskās ekotūrisma konferences deklarācijā par ekotūrismu ir norādīts, ka kultūra ir kritiski nozīmīga tēma ekotūrisma ilgtspējības un potenciālā ieguvuma stiprināšanā⁹. Ekotūrismam ir jābūt cieši saistītam ar tverama un netverama kultūras mantojuma un kultūru aizsardzību, daudzu unikālu vietējo iedzīvotāju un iedzimto kultūras, reliģijas un garīguma elementu saglabāšanu un cildināšanu visā pasaulē (TIES, 2007). Tai pašā laikā kultūru daudzveidības saglabāšanas nolūkā pasaulē būtu jāizvairās pieļaut kādas kultūras izteiktu dominēšanu komunikācijā.

Eiropas Harta ilgtspējīgai tūrisma attīstībai dabas aizsargājamajās teritorijās¹⁰

Harta definē ilgtspējīga tūrisma principus, tā piedāvā praktisku vadību tūrisma ilgtspējīgai attīstībai dabas jūtīgajās teritorijās, norādot kritērijus, kā dabas parkiem kļūt par ilgtspējīgu tūrisma galamērķi. Svarīgākās prioritātes – dabas un kultūras vērtību saglabāšana, ilgtspējas principi tūrismā – vides, sociālās un ekonomiskās ietekmes izvērtējums īstermiņā un ilgtermiņā. Visu ieinteresēto pušu sadarbība lēmumu pieņemšanā, efektīva tūrisma attīstības plānošana, pamatojoties arī uz vides izpētes datiem. Vietējās kopienas labklājība, ekonomiskā aktivitāte, ilgtspējīga ietekme uz vidi, apmeklētāju vērtējums un pastāvīga darbības uzraudzība un izvērtējums.

Pasaules tūrisma ētikas kodekss, 2001¹¹

Kodekss uzsver, ka tūrisms ir nozīmīgs miera nostiprināšanai un faktors, kas starp pasaules tautām sekmē draudzību un saprašanos. Kodeksā tiek uzsvērti ilgtspēja – veicināt atbildības pilnu un ilgtspējīgu tūrismu, kas būtu izdevīgs visiem sabiedrības sektoriem.

Šajā kodeksā tiek definēti tūrisma mērķi – panākt ilgtspējīgu saderību starp vides aizsardzību, ekonomikas attīstību un cīņu pret nabadzību. Tas paredz tūrisma darbības veikt saskaņā ar uzņēmēju reģionu un valstu īpatnībām un tradīcijām, kā arī ievērojot to tiesību aktus, tradīcijas un ieražas.

Ekotūrisma principi tiek definēti 3. pantā “Tūrisms – ilgtspējīgu izaugsmi veicinošs faktors”, kas paredz:

- visām tūrisma attīstībā ieinteresētajām personām ir jāaizsargā dabas vide, lai panāktu veselīgu, nepārtrauktu un ilgtspējīgu izaugsmi, kas atbilstu šodienas un nākamo paaudžu vajadzībām un vēlmēm;
- valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm ir jādod priekšroka un jāsniedz atbalsts visiem tiem tūrisma attīstības veidiem, kuri ļauj taupīt retus un vērtīgus dabas resursus, jo īpaši ūdeni un enerģiju, kā arī pēc iespējas novērst atkritumu rašanos;

⁹ Oslo, 2007.

¹⁰ 1995.

¹¹ Rezolūcija, ko pieņēmusi Ģenerālā Asambleja, 2001. gada 21. decembris, A/RES/56/212.

- dabas tūrismu un ekotūrismu atzīst par sevišķi bagātinošiem un vērtīgiem tūrisma veidiem, ja vien, ar to nodarbojoties, tiek izrādīta cieņa dabas mantojumam un vietējiem iedzīvotājiem un ja tiek ievērotas attiecīgo tūrisma objektu uzņemšanas iespējas.

Plānojot ekotūrisma attīstību, būtiski ir ņemt vērā mākslas, arheoloģisko un kultūras mantojumu, kas ir jāaizsargā un jānodod nākamajām paaudzēm; īpaša uzmanība jāvelta pieminekļu, svētvietu un muzeju, kā arī arheoloģisko un vēsturisko objektu saglabāšanai un atjaunošanai, tiem jābūt plaši pieejamiem tūristu apmeklējumiem; ir jāveicina privātīpašumā esošu kultūras vērtību un pieminekļu publiska pieejamība, vienlaikus ievērojot to īpašnieku tiesības, kā arī reliģisku celtņu pieejamība, nenodarot kaitējumu reliģisko kultūru vajadzībām.

Viens no projekta vērtīgākajiem pārrobežu teritoriju resursiem ir tradicionālā kultūra, dažādu konfesiju sakrālais mantojums, amatniecības produkti, folklorā. Tūrisma darbības ir jāplāno tā, lai nodrošinātu šī resursa saglabāšanu un uzplaukumu, nevis izraisītu to stāvokļa pasliktināšanos un standartizāciju.

Tūrisma ētikas kodeksa 5. pantā "Tūrisms – uzņēmējām valstīm un kopienām izdevīga darbība" tiek uzsvērti būtiski principi – tūrisma darbībās ir jāiesaista vietējie iedzīvotāji, un viņiem ir jāsaņem tūrisma darbību radīto ekonomisko, sociālo un kultūras priekšrocību taisnīga daļa, un jo īpaši viņiem jābūt pieejamām saistībā ar tūrisma darbībām tieši un netieši radītajām darba vietām.

Starptautiskā ekotūrisma apvienība ir deklarējusi šādus ekotūrisma principus:

- samazināt ietekmi uz vidi;
- pilnveidot vides un kultūras apziņu;
- ar cieņu izturēties pret vidi un kultūru vietās, kurās notiek ceļojums;
- sniegt pozitīvu pieredzi kā ceļotājiem, tā arī viesu uzņēmējiem;
- sniegt tiešu finansiālu labumu dabas aizsardzībai;
- sniegt finansiālu labumu un iespējas vietējiem iedzīvotājiem;
- paaugstināt izpratni un iejūtību pret tūristus uzņemošās valsts politiskajiem, vides un sociālajiem apstākļiem (TIES, 2010)¹².

Vairāki pētījumi norāda, ka ekotūristi ir labi izglītoti, vidusšķirai piederīgi, ar augstiem ienākumiem, kas vēlas tērēt naudu mērķtiecīgi, apzinoties, ka ceļojuma zemē var tikt atbalstīta vides aizsardzība un vietējo iedzīvotāju labklājība, kas turpinās arī pēc ekotūrisma ceļojumā iegūtās pieredzes. Par nopietnu iesaistīšanos liecina ekotūristu prasmju un zināšanu attīstīšana, liels ieguldījums dārgu iekārtu – teleskopu, tālskatu, fotoaparātu, profesionālu ceļvežu – iegādē un sava laika atvēlēšana tūrismam.

Eiropas Tūrisma rādītāju sistēmas, 2013

Ilgspējīgi pārvaldot tūrismu, ir iespēja nodrošināt tūrisma resursu robežas un iespējas, veicināt līdzsvarotu tūrisma attīstību, lai panāktu optimālus ekonomiskos, ekoloģiskos un sociālkultūras ieguvumus, vienlaikus arī nodrošinot ilgtspējīgu Eiropas tūrisma nozares

¹² The International Ecotourism Society – Starptautiskā ekotūrisma savienība.

nākotni¹³. Tāpēc ir jārada līdzsvars starp tūristu vajadzībām, uzņēmējām kopienām un vidi, kas savukārt mazina konfliktus, ir vajadzīga īpaša pieeja galamērķu pārvaldībai. Tūrisma nozares konkurētspēja ir cieši saistīta ar tās ilgtspēju, jo tūrisma galamērķu kvalitāti būtiski ietekmē to dabiskā un kultūras vide un to iekļaušanās vietējā sabiedrībā.

Tūrisma nozares ilgtspēja ietver vairākus aspektus – dabas resursu atbildīgu izmantošanu, rēķināšanos ar darbību ietekmi uz vidi (atkritumu radīšana, liela ietekme uz ūdens resursiem, augsni un bioloģisko daudzveidību u. c.), “tīras” enerģijas izmantošanu, galamērķu mantojuma aizsardzību un dabas un kultūras integritātes saglabāšanu, radīto darbavietu kvalitāti un ilglaicīgumu, ietekmi uz vietējo ekonomiku vai rūpes par klientiem.

Eiropas Tūrisma indikatoru sistēma ilgtspējīgai tūrisma pārvaldībai¹⁴

Tūrisma pārvaldībā būtiski ir integrēt sociālās, etniskās, vides, cilvēktiesību un patērētāju tiesības atbildīgi sociālā biznesa ētikā. Indikatori palīdz noteikt tūrisma sociālo un kultūras ietekmi (pasākumu skaits, kurš ietver tradicionālās vietējās kultūras izpausmes, tūristu skaits un objektu pieejamība u. c.), tūrisma galamērķa menedžmentu, ekonomisko efektu (nodarbināto skaits tūrismā, tūristu skaits dienas/nakts, mēneša griezumā u. c.). Ekotūrismā būtisks ir arī vides ietekmes vērtējums, kurš ietver klimata pārmaiņu rādītājus (CO² transporta emisijas), atkritumu savākšana un šķirošana, ūdens patēriņš, enerģijas izmantošana, ainavas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

1.2 Latvijas un Lietuvas plānošanas dokumenti

Tūrisma attīstība tiek uzsvēta Latvijas Nacionālās attīstības plānā – uz eksportu orientētu tūrisma produktu veidošana, izmantojot reģionu unikālo, dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, reģionos izveidoto infrastruktūru un kurortoloģijas pakalpojumu potenciālu. Tieši ekotūrismā kā attīstības virziens netiek uzsvērts, tomēr ilgtspējīgs tūrisms ir balstīts ekotūrismā. Ekotūrismā vistiešāk saistās ar dabas un kultūrvēstures mantojumu, kuram tiek pievienots ekonomiskais potenciāls.

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam

Pamatnostādnes uzsvēr apakšmērķus, lai palielinātu tūrisma nozares konkurētspēju:

- veicināt vairākdienu ceļotāju skaita palielināšanos;
- mazināt sezonālās ietekmes efektu, palielinot tūristu mītnu noslodzi ārpus noslogotākās (vasaras) sezonas;
- nodrošināt tūrisma produktu ienesīguma pieaugumu;
- nodrošināt ikgadēju tūrisma produktu eksporta pieaugumu.

Galvenie rīcības virzieni:

- veicināt konkurētspējīgu tūrisma produktu attīstību, atbalstot jaunu, inovatīvu, ar augstāku pievienoto vērtību tūrisma produktu izstrādi, t. sk. attīstot infrastruktūru

¹³ Eiropas Tūrisma rādītāju sistēmas, 2013.

¹⁴ *European Tourism Indicators System for sustainable destination management*, 2016.

- tūrisma izaugsmei, veicinot reģionālo tūrisma puduru veidošanos un Latvijas tūrisma produkta iekļaušanu kopējā Baltijas jūras reģiona valstu tūrisma piedāvājumā;
- veicināt tūrisma produktu kvalitātes uzlabošanu, t. sk. nodrošinot labāku nozares tiesisko regulējumu un atbalstu gan tūrisma komersantiem, gan produktu patērētājiem;
 - nodrošināt Latvijas tūrisma piedāvājuma atpazīstamību mērķa tirgos, īpaši izmantojot mūsdienīgus saziņas līdzekļus.

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēs paredzēto uzdevumu un pasākumu plāns 2014.–2020. gadam ietver arī ekotūrismā virzītu mērķi un rīcības.

Tabula nr.1. Rīcības Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam, kuras attiecināmas uz ekotūrisma attīstību projektu teritorijām.

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam	
MĒRĶIS	veicināt ilgtspējīgu Latvijas tūrisma attīstību, palielinot Latvijas tūrisma produktu konkurētspēju ārvalstu tirgos
Stratēģiskie tūrisma veidi	MICE (darījumu un pasākumu) tūrisms, veselības tūrisms, dabas tūrisms, kultūras tūrisms un radošās industrijas
Rīcības	1.2. Starptautiska līmeņa un lokālo dabas tūrisma produktu attīstība īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un īpaši aizsargājamajos biotopos. Sasniedzamie rezultāti: izbūvēta un rekonstruēta īpaši aizsargājamo dabas teritoriju infrastruktūra, tai skaitā piekrastē.
	2.3. Tūrisma informācijas pieejamības veicināšana, t. sk. atbalsta nodrošināšana uzņēmumiem informācijas nodrošināšanai interneta vidē, informācijas stendu un norāžu nodrošināšanai pie tūrisma objektiem

Dabas un kultūras tūrisma ir iespējams veidot kā ekotūrismu, arī veselības tūrismam ir potenciāls būt balstītam ekotūrismā. Toties tūrisma produktu attīstība īpaši aizsargājamās teritorijās ir virziens ekotūrismā, ja tiek ievērotas vides aizsardzības prasības, nav pārkāpta pieļaujamā slodze uz dabas objektiem.

Šobrīd jau top pētījums un priekšlikumi jaunajām Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēm nākamajam plānošanas periodam (2020.-2026.gadam).

Lietuvas Nacionālais tūrisma attīstības plāns 2014.–2020. gadam arī paredz tūrisma tautsaimniecības sektora konkurētspējas paaugstināšanu. Plānā tiek norādīti būtiskākie izaicinājumi mērķa sasniegšanai:

- attīstīt publisko un privāto infrastruktūru prioritārajās tūrisma attīstības jomās;
- izveidot un attīstīt pievilcīgus tūrisma maršrutus;
- nodrošināt objektu un tūrisma vietu pieejamību;
- uzlabot tūrisma nozarē strādājošo kvalifikāciju, tai skaitā uzņēmējdarbības prasmes;
- patērētāju aizsardzība tūrisma pakalpojuma saņemšanā atbilstoši likumdošanai;
- veicināt licencēšanu un akreditēšanas procesu tūrisma nozarē strādājošajiem;
- ieviest e-mārketinga projektus, uzlabot tūrisma informācijas sistēmas, mārketinga aktivitātes prioritārajiem tūrisma tirgiem;

- sadarboties ar kaimiņvalstīm starptautisku mārketinga aktivitāšu organizēšanā;
- izstrādāt, palielināt kultūras pasākumu skaitu ārpus aktīvās tūrisma sezonas;
- radīt tūrisma klasterus, apvienojot publiskās un privātās iniciatīvas.

Papildus Latvijas tūrisma attīstības vadlīnijām Lietuvas tūrisma attīstības plānā ir uzsvērti pārrobežu sadarbība, licencēšanas aktivitātes. Abās valstīs ir vienots mērķis – nodrošināt nozares konkurētspēju, aktivizēt e-vidē. Tomēr, atšķirībā no Latvijas plānošanas dokumentiem, kaimiņvalsts tūrisma attīstības plāns, izdalot četrus prioritāros tūrisma (kultūras, biznesa, veselības, zaļais jeb ekotūrisms) attīstības veidus, uzsvēr arī ekotūrisma attīstību. Līdzās galvaspilsētas atbalstam tūrisma jomā attīstības virzienos tiek definēti arī reģioni – Aukštaitija un Žemaitija (daļēji projekta teritorijas). Var secināt, ka Lietuva jau plānošanas procesā ir pievērsusi īpašu uzmanību ilgtspējības principiem, ekotūrisma izvirzot kā prioritāro tūrisma veidu.

Vadlīnijas ilgtspējīga tūrisma attīstībai Lietuvā¹⁵ norāda ekotūrisma sasniedzamo rezultātu – 30% ārvalstu tūristu 2025. gadā apmeklēs reģionus. Viena no ilgtspējīga tūrisma attīstības prioritātēm ir reģionālā tūrisma attīstība. Reģionālais tūrisms arī tiek norādīts kā viens no tūrisma attīstības stratēģiskajiem mērķiem, tādā veidā ilgtspējīgais tūrisms nodrošina ekonomikas augšupeju vietējai sabiedrībai, kultūras un dabas mantojuma aizsardzībai.

Latvijas tūrisma mārketinga stratēģija 2018.–2023. gadam

Mārketinga stratēģija uzsvēr, ka tūrismam ir būtiska loma darbavietu radīšanā, tā ir straujāk augošā ekonomikas nozare. Pasaulē ceļo 1,2 miljardi cilvēku, un Latvijas robežu šķērso 7,7 miljoni. Stratēģijā tiek identificētas Latvijas priekšrocības – svaigs piedāvājuma saturs, unikalitāte, taču vājā puse – neattīstīts tūrisms ārpus Rīgas. Ekotūrisms netiek minēts kā Latvijas konkurētspējīgais tūrisma produkts. Tuvākais ekotūrisma virzienam ir veselības, dabas un kultūras tūrisms. Daba un dabiskums, savdabīga kultūras pieredze tiek uzsvērti kā nozares piedāvājuma nozīmīga priekšrocība. No mārketinga stratēģijā minētajiem attīstāmajiem resursiem/pasākumiem uz ekotūrisma attiecināmie ir daba (klusums, neskarta daba) un veselība (pirtis, ārstniecības augi, meditācija).

Lietuvas tūrisma mārketinga stratēģijā 2016.–2020. gadam tiek uzsvērti tūrisma produkta konkurētspējas paaugstināšana un efektīva tūrisma komunikācijas kanālu attīstība. Tiek minēti būtiskākie valsts tūrisma resursi racionālai izmantošanai – daba un kultūra, nacionālās tradīcijas un ikgadējie pasākumi, tūrisma pakalpojumu popularizēšana vietējā un starptautiskajā tirgū. Šajā stratēģijā tiek definēts viens no tūrisma attīstības mērķiem – Lietuva – ekotūrisma pievilcīga valsts. Lietuvas popularizēšanas kampaņa tiek paredzēta šādi: Lietuva – ekotūrisma galamērķis.

Pētījumā **“Dabas tūrisma resursu izmantošana un tūrisma ētika – pretstati, kompromiss vai ilgtspējīga pieeja?”**¹⁶ tiek analizētas tūrisma jomas problēmas, kas ir attiecināmas uz ekotūrisma – dabas/kultūrvides pieejamību, izmantojamo resursu

¹⁵ 2017.

¹⁶ Juris Smajlinskis, LLTA “Lauku ceļotājs”, Vidzemes Augstskola.

saudzēšana, nevēlamu objektu reklamēšana, popularizēšana, vietējo iedzīvotāju “formāla” iesaistīšana; norāde, ka daudzi nozīmīgi dabas objekti netiek apsaimniekoti, ne vienmēr tiek pārbaudīta aktuālā informācija. Tiek formulēta tūrisma attīstības misija, kura ietver šādus atslēgas vārdus: aizraujošu ceļojumu, iespēju izzināt vēsturi, kultūrvēsturisko mantojumu, identitāti, gūt jaunu pieredzi, pozitīvas emocijas un neaizmirstamus piedzīvojumus.

Pētījumā **“Ilgspējīga tūrisma attīstības aspekti Lietuvas Aukštaitijas reģionā”**¹⁷ tiek uzsvērtas galvenās ilgtspējīga tūrisma attīstības problēmas, kuras attiecināmas arī uz ekotūrisma attīstību projekta teritorijā – sezonālitate, investīciju trūkums ilgtspējīgā tūrismā, zināšanu trūkums par ilgtspējīga tūrisma būtību un principiem, neattīstīta infrastruktūra. Kā svarīgākie uzdevumi ilgtspējīga tūrisma attīstībā tiek minēti dabas resursu saprātīga izmantošana, ilgtspējīga tūrisma principu iestrāde nacionālajos un reģionālajos plānošanas dokumentos, investīcijas ilgtspējīgos attīstības pasākumos. Pētniece uzsver, ka Lietuvas Nacionālais tūrisma attīstības plāns neizskata indikatorus, kā noteikt tūrisma ietekmi uz vidi, kultūras mantojumu un vietējo sabiedrību, kas ir būtiski, lai noteiktu problēmas tūrisma galamērķos. Kā iespējas ilgtspējīga tūrisma attīstībai pētījumā veiktajās aptaujās tiek minēta velo un ūdens tūrisma infrastruktūra, informācijas un mārketinga aktivitātes, ekotūrisma attīstība.

Pārrobežu kultūras (muzeju) tūrisma produktu mārketinga plāns¹⁸ norāda triju pierobežas reģionu (Latvijas, Krievijas, Lietuvas) vērtības – kvalitāti, ilgtspējību, individualizāciju, tūristu iesaisti un pieredzes gūšanu, uz kā arī tiek balstīta kultūras tūrisma produktu attīstība. Plāna ekonomiskais mērķis – paaugstināt Latgales, Utenas un Polockas muzeju konkurētspēju un panākt jaunizveidotā pārrobežu maršruta maksimālu izmantošanu, palielināt iekšzemes un ārvalstu ceļotāju plūsmu un uzkavēšanās ilgumu galamērķos. Izvērtējums, kā šis plāns ir sasniegts, nav pieejams.

Latgales reģiona tūrisma attīstības mārketinga plānā¹⁹ tiek paplašināts Latgales pozicionējums. Latvijas tirgū Latgales reģions vēsturiski tika pozicionēts kā Zilo ezeru zeme. Tomēr jau vairākus gadus Lietuvas tirgū Latgale tiek virzīta kā Baltijas ezeru zeme, jo arī kaimiņu Aukštaitijas reģions ir šā ceļojumu galamērķa sastāvdaļa²⁰. Baltijas ezeru zemes tūrisma produktu komunikācijai tika izmantots sauklis: “Divi saulrieti katru vakaru. Divu mēnešu brīvdienas”. Plānā ir uzsvērtas aktuālās tūrisma attīstības tendences – iedzīvotāji savu atvaļinājumu pavada mītnes zemē un vairāk apceļo reģionus, mazinās sezonālitate un cilvēki dodas īsos atpūtas braucienos arī pēc aktīvās tūrisma sezonas noslēguma (rudenī, ziemā un pavasarī). Iekšzemes tūristi ir galvenais segments gan Latgalē, gan Lietuvā. Latvijā pēdējā laikā ir pieaudzis to iedzīvotāju skaits, kuri priekšroku dod mierīgai atpūtai. Iemesls šādai izvēlei ir izmaiņas cilvēku dzīvesstilā, vēlme atpūsties no ikdienas stresa, baudot Latvijas dabu, kultūru un vienkārši pavadot laiku kopā ar ģimeni. Pieaug individuāli organizēto ceļojumu skaits. Populārākais tūrisma veids ir kultūras tūrisms, kuru sekmē jaunu

¹⁷ Ramutė Narkūnienė, Utena University of Applied Sciences/ Mykolas Romeris University, Lithuania, 2018.

¹⁸ „Museum Gateway” (Nr. LLB-2-208) LPR, Daugavpils, 2014.

¹⁹ 2010.

²⁰ Latgales tūrisma attīstības mārketinga plāns.

kultūras tūrisma objektu izveide. Sociālie mediji un internets ir būtiskākais mārketinga rīks tūrisma popularizēšanai.

Līdz 2019. gada decembrim projekta *EuroVelo11* ietvaros tiek izstrādāta stratēģija Latgales velotūrisma attīstībai un tirgvedībai, ietverot plašāk arī Latgales reģiona zīmolvērtības, pozicionējumu un veicamās rīcības.

2 Ārvalstu pieredze integrēta ekotūrisma produkta attīstībā

16

Pasaules valstu pieredze ekotūrisma attīstībā tiek apskatīta daudzos Latvijas, Lietuvas pētnieku darbos. Katrā valstī ekotūrisma produkts ir nedaudz atšķirīgs, tomēr ir daudzas kopīgas iezīmes un darbības, kas kopumā raksturo ekotūrisma.

Ekotūrisms – daļa no vietējo cilvēku dzīvesveida un vērtībām

Ekotūrisms ir daļa no cilvēku ētiskā dzīvesveida – dzīvesstila uzņēmējs un uzņēmējdarbība. Tas pakāpeniski var ienest progresīvas izmaiņas ceļojuma galamērķos, īpaši, ja ekotūrisma salīdzina ar masu tūrisma un citām lielāku vides transformāciju prasošām ekonomiskās darbības formām. Ekotūrisma kā ilgtspējīgas saimniekošanas un dzīves principu pielietojums pārveido cilvēku ekoloģisko apziņu, cilvēka un vides attiecības nosaka vietas izjūtu – kā cilvēks izprot, izmanto un cik emocionāli ir saistīts ar savu vidi, un šai aspektā liela nozīme ir valodai un ideoloģijai. Vietējo iedzīvotāju valodas dialekts ir fenomens, kas īpaši spēcīgi atspoguļo ekoreģionu specifiku (Merchant, 1992).

Foto: Māris Justs. Lauku sēta "Juri" piedāvā kulināro mantojumu – sierus. Autentiski restaurēta dzimtas māja, saglabājot tradicionālās proporcijas, plānojumu. Ekotūrisma

balstās saudzīga attieksme pret kultūrvēsturi, videi draudzīgiem materiāliem, saimnieku dzīvesveids.

Daba un kultūra – svarīgākie resursi ekotūrismā

Dabas un kultūras resursi ir vieni no svarīgākajiem ekotūrismā, un to izmantošana videi draudzīgā veidā prasa augstu kompetenci. Apjomīgs ir arī šo resursu aizsardzības juridiskais regulējums, kas īpaši aptver bioloģiskās daudzveidības aizsardzību kā globālā, tā lokālā mērogā. Ekotūrisma attīstības modeļa prioritātes ir lokālisms, tradicionālās zināšanas un dabas saglabāšana, ko pastiprina šajā modelī ietvertā filozofija, cilvēku un dabas saskarsmes harmonija (Butcher, 2007). Dabas resursu vidū sevišķi izdalāmas ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas. Ekotūrisma resursus bagātina ainavu daudzveidīgums ar tajā ietilpstošajām upju ielejām, ezeriem un piekrasti, mežiem un reljefu, kā arī zemnieku sētu dzīves cikls, amatniecība, tautas māksla un mūzika. Ekotūrismam ir raksturīgi padziļināti autentiskuma un piedzīvojumu meklējumi sevis izglītošanai un attīstībai, kuros būtiska nozīme ir dabas un kultūras izpētei (Richards, Wilson, 2004).

17

Pamatiedzīvotāju kultūra ir saistīta ar ekotūrismu tāpēc, ka šī kultūra dziļi sakņojas apkārtējā vidē. Ekotūrisma potenciāls ir transformēt uztveri ekoloģiskā apziņā, to daži analītiķi uzskata par nepieciešamu, lai nodrošinātu ilgtspējīgas cilvēka un vides attiecības. Tas sakrīt ar patērētāja dzīvesveida pārveidošanu par zaļāku, domājot par atkritumu aprites samazināšanu, izvēloties videi draudzīgākas tehnoloģijas un ekoloģiskākas mītnes. Rumānija pēdējos gados liek uzsvāru uz ekotūrisma attīstību, ir izstrādāta Nacionālā ekotūrisma stratēģija, kuras ietvaros veikta uz kritērijiem balstīta ekotūrisma galamērķu identifikācija, ekoproduktu sertifikācija, kā arī veidoti pastaigu maršruti un izglītots darbaspēks.

Uzņēmumu un darbavietu radīšana balstās uz vietējo amatniecību, bioloģisko lauksaimniecību un novada kultūras tradīcijām. Vietējo iedzīvotāju sadzīve un kultūra piesaista tūristus, tāpēc bieži tās tiek izmantotas tūrisma veicināšanas un mārketinga stratēģijās.

Papildinoši būtisks resurss ekotūrismā ir ainava, īpaši vietas ar simbolisko ainavu, kurās vienkopus integrēts gan dabas, gan kultūras mantojums. Latgalē projekta teritorijās tā ir Latgales augstiene u. c. Ainava ir dinamiska un tūrisma pieredzējumi noteiktās ainavās kļūst vērtīgāki (piemēram, ar velo pa ainavisku Latgales ceļu kā īpaša pieredze).

Foto: Māris Justs. Latgalei tipiskie logu rotājumi. Ainavīdē šādas fasādes bieži vien nomaina plastmasas apdare, kas samazina māju vizuālo pievilcību.

Profesionāli vides gidi un interpretētāji

Ekotūrisms tiek veidots ar mērķi sniegt gandarījumu klientam profesionāla gida vai vides interpretētāja pavadībā. Tas var būt saistīts ar putnu un dzīvnieku vērošanu, pārgājienu, izbraucienus ar laivām un plostiem, zemūdens niršanu, kāpšanu kalnos, līdzdalību kultūras sarīkojumos, fotografēšanu, gleznošanu, dabas skaņu klausīšanos un dabā notiekošo procesu vērošanu. Liela vērtība ir stāstam, gids ir kā vidutājs, kurš palīdz izprast vietu, saistīt ar to ceļotāju, sniegt emocionālu kontekstu, mudināt ceļotāju vairāk atklāt pašam. Informācijas ir daudz, taču – kā uzsvērt būtiskāko, kā sniegt aktuālāko un piešķirt teiktajam emocionālu nokrāsu, palīdzēt saskatīt pozitīvo – tie ir izaicinājumi vietas stāsta veidošanai un apmeklētāju piesaistei. Globālā tūrisma tendence ir saistīta arī ar vēsturi – leģendu radīšanu un nostiprināšanu. Lai piesaistītu ceļotājus, ir vajadzīgs aizraujošs stāsts par kādu notikumu, vietu vai personību. Kā piemērs – Lohnesa ezers Skotijā. Arī vietas, kurās tika filmētas kino epizodes no “Game of Thrones” vai “The Lord of the Rings”. Latgalē – Mindaugs un karaliene Marta, senie pilskalni un upurvietas, pagānu un raganu kalni. Tāpat arī Slutišķu sādža, kas ir vēsturisks vecticībnieku ciemats Daugavpils novadā.

Foto: Māris Justs. Lauku sētas muzejā velogrupas ceļotājus ir sagaidījis gids, tūristiem ir sagatavota kultūrvēsturiska izglītojoša programma par vietējās kopienas vēsturi.

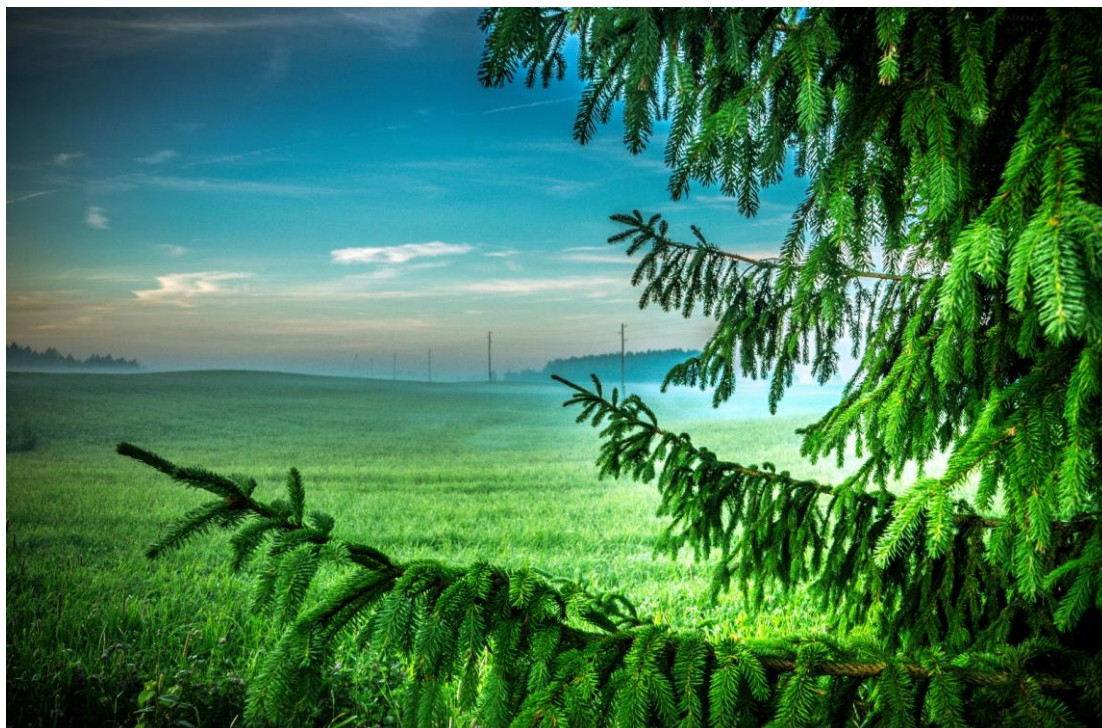
Ainavai raksturīga apbūve, atjaunotas/restaurētas lauku sētas

Ekotūrisma viss ir orientēts uz to, lai ceļotājs redzētu identisku, atšķirīgu un tai zemei piederošu, kuras teritorijā norit šī tūrisma darbība. Pasaulē kultūrvides daudzveidība un oriģinalitāte ir tūrisma industrijas bagātība, tāpēc arī Latvijā nepieciešams uzturēt senās būvniecības tradīcijas, kas ir daudzveidīgas savās izpausmēs novados. Tūrisma teritorijās ir liels skaits lauku sētu, tomēr daudzas no tām nav apdzīvotas, nav sakoptas un veido zūdošas teritorijas vidi. Turklāt, atjaunojot vecās lauku mājas, sētas, ne vienmēr tiek izmantoti videi raksturīgie, ekoloģiskie (koks, videi draudzīgas tehnoloģijas) materiāli, tāpēc bieži vien arī atjaunotās mājas rada ekotūrisma neatbilstošu ainavu. Viena no iespējām ir sabiedrības izglītošana par videi draudzīgu, autentisku māju atjaunošanu, labo pierobežas piemēru popularizēšana un labās prakses pārņemšana.

Ekotūrisma maršrutu apkārtnes panorāmas apzināšana ir papildināma ar šādiem ainavu raksturojošiem elementiem:

- gleznainas ūdens ainavas – ezeru, upju spoguļi, ielejas;
- fauna un flora, ar agrāro ainavu saistītie savvaļas dzīvnieki, mājdzīvnieki un putni;
- augstas kvalitātes mežu tipi, arī kūdrājs, purvaini apvidus;
- unikāli ģeoloģiskie un fiziogēogrāfiskie veidojumi, piekrastes ainavas un pludmales;
- ar kādu vēsturisko vērtību, notikumu vai personu saistītas dabas fizikālās iezīmes;
- veģetācijas kolorīts gadalaiku maiņā, debess nokrāsu vērošanas iespējas – gaisma un pilsētu apgaismojuma ietekme uz ainavu krāslā un naktī (zvaigžņotā debess, mēness gaisma);
- ar garīgumu, reliģiju, mitoloģiju, folkloru saistītas dabas fizikālās iezīmes;
- ainavas saistība ar konkrētu mākslas darbu (mūziku, glezniecību, literatūru).

Piemēram, Norvēģija izstrādā nacionālos pārgājienu maršrutus, kuros tiek demonstrēta dabas resursu dažādība un kultūras bagātība.

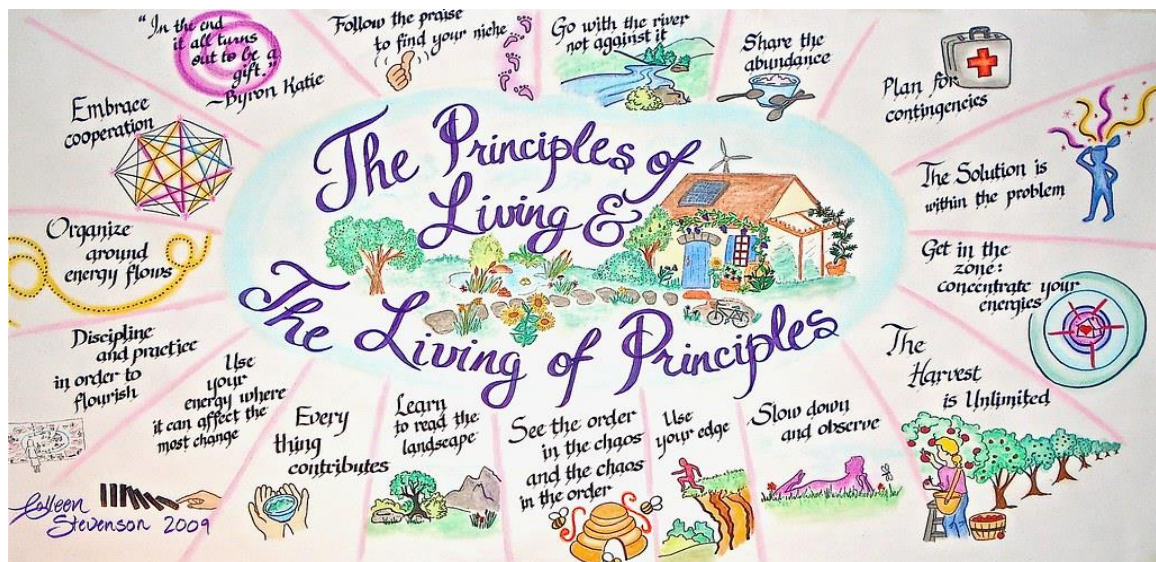

20

Foto: Normunds Mortukāns. Vasaras gaismas kolorīts dabas ainavā. Fotografāji izmanto “zelta stundu” – stundu pirms saullēkta.

Permakultūras nometnes

Svarīgi komponenti permakultūrā ir cilvēku dzīvojamo māju un sadzīves veidošana atbilstoši vidi saudzējošiem principiem. Integrētā lauksaimniecība un ekoloģiskā inženierija permakultūrā tiek plaši izmantota kā viensētās, tā arī ciematos. Permakultūra rada un uztur produktīvas ekosistēmas, palīdz atjaunot degradētu ekosistēmu veselīgumu un dabiskumu. Permakultūras prakses attīstās Peru, Čīlē. Arī Eiropā un Latvijā veidojas permakultūras kustība. Latgalē permakultūra saistās ar neskaitāmiem arheoloģijas pieminekļiem un pasākumiem – *Kroma kolna bruoliste* un seno laiku tradīciju piedāvājums, ietverot dzīvesveidu. Projekta teritorijā Aglonā ir liels skaits seno pilskalnu, upurvietu, diemžēl ne pārāk daudz no tā pārvērsts mūsdienīgos pieredzējumos tūrismam.

Permakultūras principi,

https://www.google.lv/search?q=permaculture+principles&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjqu4CDIlfjAhXmo4sKHS-wBrcQ_AUIECqB&biw=1280&bih=615#imgrc=JiCOoqqKOcl6yM:&spf=1561549186631

Māksla, kultūra ekotūrisma saturā

Ekotūrisma saturu, ko sekmīgi var atklāt, izmantojot vides komunikācijas iespējas, bagātina arī mākslas, mūzikas, tēlniecības un literārie darbi, kas veltīti cilvēka un dabas saskarsmei, kā arī dabas vides un kultūrvides meistarīga interpretēšana – literatūras muzejs Anīkšos, akmeņu parks Panevėžā, Kristus Karaļa kalns Aglonā.

Foto: Normunds Mortukāns. Amatiermākslas piedāvājums un tradicionāli kultūras pasākumi ir katrā projekta teritorijā.

Dzīvnieku un putnu vērošana

Viens no saistošākajiem ekotūrisma piedāvājumiem ir savvaļas dzīvnieku un putnu novērošana jebkurā gadalaikā, taču šo piedāvājumu plānošanas procesā ir rūpīgi jāizsver cilvēku un savvaļas dzīvnieku saskarsmes robežas, lai pēc iespējas mazinātu apmeklētāju klātbūtnes efektu novērošanas laikā. Ekotūrisma piedāvājumu klāstā pasaulē parādās tādi jauni piedāvājumi kā zivju vērošana ASV un kanjonēšana – laivošana kanjonos, kā popularitāte pieaug daudzās valstīs, par ko liecina kanjonēšanas apvienību veidošanās (Hardiman, Burgin, 2010). Beļģijas Valonijas reģions koncentrējas uz tūrisma kapacitātes paaugstināšanu, izceļot reģiona priekšrocības, kuras balstās ekotūrisma, – dabas bagātības, kultūrvēsturisko mantojumu, gastronomiju, notikumus. Trokšņa līmeņa pazemināšana ir viena no pieejām, kas mazina tūrisma, t. sk. ekotūrisma, negatīvo ietekmi uz savvaļas sugām. Līdztekus tūristu plūsmas ierobežošanas pasākumiem efektīvi ir arī ekotūrisma informācijas centri, kas veicina vides izglītības attīstību.

Foto: Māris Maskalāns. Rubenis, sastopams Lietuvas un Latvijas vecākajos egļu mežos, ir aizsargājamo sugu sarakstā.

Ūdenstūrisms kā ekotūrisma sastāvdaļa

Francija, piesaistot tūristus, kā vienu no pamatelementiem ietver vietēja un unikāla piedāvājuma izveidi – ūdensceļu un velotūrisma attīstīšanu. Valstī darbojas t. s. galamērķu kontrakti (*destination contracts*), kuru ietvaros tūrisma piedāvājuma veidošanā iesaistītās puses noteiktā teritorijā tiek apvienotas, lai veidotu vienotu iedvesmojošu tematiku. Šo kontraktu ietvaros valsts institūcijas, pašvaldības un privātie tūrisma pakalpojumu sniedzēji vienojas par stratēģisko mērķi nodrošināt piedāvājuma pievilcīgumu, pakalpojumu kvalitāti un starptautisku atpazīstamību. Šādi tiek veidots pievilcīgs un saprotams piedāvājums gan vietējai, gan arī starptautiskajai auditorijai²¹. Ūdenstūrisms ir viens no atraktīvākajiem tūrisma estētikas un atpūtas elementiem. Latvijā liela popularitāte ir laivu nobraucieniem pa

²¹ Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos 2018. gada augusts, LR Saeima, sintēzes ziņojums.

upēm, attīstās arī jūras un ezeru ūdenstūrisms. Ezeru tūrismam īpaši pievilcīgs ir Latgales un Aukštaitijas reģions.

Foto: Ivars Matisovs. Laivu ceļošana ir vasaras tradīcija daudziem darbu un draugu kolektīviem; vienkārša laipa kādā no pietātnēm.

Velotūrisms kā ekotūrisma sastāvdaļa

Velotūrisms ir īpaši iederīgs ekotūrisma sastāvdaļā, jo ir videi draudzīgs, dinamisks, elastīgs plānošanā, tam ir liela teritoriju un distanču izvēle, tas dod pilnīgāku saskari ar apkārtējo vidi. Ekotūrisma ietvaros attīstot velotūrisma, jākoncentrējas:

- jaunu veloceliņu plānošanai un velotūristu drošībai uz autoceļiem;
- drošību garantējošu velosipēdu pietātņu izveidošanai pie tūrisma objektiem, informācijas, tirdzniecības un ēdināšanas iestādēm un tūrisma mītnēm;
- velotūrisma ceļu marķēšanai, atbilstošu karšu un informatīvo materiālu izgatavošanai.

Šveicē kopš 2008. gada darbojas nemotorizētu transportlīdzekļu tīkls tūrisma un atpūtas aktivitātēm *SwitzerlandMobility*. Šis tīkls sniedz iespēju vietējiem iedzīvotājiem un valsts viesiem atpūsties veselīgā vidē ar dabisku ainavu, un tā uzdevums ir attīstīt, pārvaldīt un popularizēt pārgājienu, velopārbraucienus un kanoē maršrūtus nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī. Tīkla interneta vietnē tiek apkalpoti aptuveni pieci miljoni apmeklētāju gadā, un šīs iniciatīvas rezultātā tūrisma pakalpojumu nodrošinātāji gadā nopelna aptuveni 550 miljonus Šveices franku.

Foto: Māris Justs. Lietuvas un Latvijas lauku ceļi ir ainaviski un pārsteidzošu skatu bagāti.

Dabas, izziņas un piedzīvojumu takas kā ekotūrisma piedāvājums

Viens no pasaules piemēriem ir Itālija, kur valdībai 2016.–2024. gadā atvēlēti 372 miljoni eiro, nodrošinot gan pamata infrastruktūras, gan arī veloceliņu un pastaigu taku un maršrutu izveidi. Šīs iniciatīvas ietvaros 2016. gads tika pasludināts par Itālijas taku (I Cammini d'Italia) gadu un tika organizētas dažādas informatīvās aktivitātes un pasākumi, lai veicinātu šādu maršrutu kultūrvēsturiskās vērtības popularizēšanu.²² Īpašu uzmanību lēnā tūrisma un ekotūrisma attīstībai pievērš arī Somija, piedāvājot reģionālos maršrutus kājāmgājējiem un velobraucējiem. Latvijā dabas un izziņas taku veidošanā ir uzkrājusies liela pieredze kopš 19. gs. beigām. Aktīvu darbību, balstoties uz zinātniskiem atzinumiem, 20. gs. 80. gados uzsāka Daugavpils pedagoģiskā institūta studentu un mācībbspēku grupa, te arī veidojās pirmās profesionālās skolas vides interpretētājiem. Projekta teritorijās ir liels resurss dabas, izziņas taku attīstībai, un tam jau ir pozitīvi piemēri – meža un meditācijas takas Anīkščos, Ciriša ezera salas taka, vēstures izziņas takas Antalieptē.

Publicitātes foto. Koku galotņu taka Anīkšču apriņķī, viens no veiksmīgākajiem tūristu piesaistes jaunajiem objektiem Lietuvā.

²² Tūrisma attīstības veicināšana Latvijas reģionos 2018. gada augusts, LR Saeima, sintēzes ziņojums.

3 Tūrisma un ekotūrisma situācijas raksturojums

Saistībā ar ekotūrisma projekta teritorijā populārākie kompleksie infrastruktūras objekti ir ekotakas, ainavu takas, izziņas takas, veloseliņi un citādi dēvētās dabā iekārtotās kājāmgājēju takas. Tomēr, spriežot pēc citu valstu pieredzes, ekotūrisma standartiem un aspektiem, tās vēl nevar pilnā mērā nosaukt par ekotūrisma takām. Galvenās infrastruktūras ir sastopamas abu valstu nacionālajos parkos ar speciāliem izstāžu, izglītošanas un informācijas centriem un tiem piegulošām takām vai maršrutiem dabā. Arī pierobežu sadarbības projektu rezultātos ir radīti tūrisma objekti/maršruti/piedāvājumi, kuru pamatā daļēji ir ekotūrisma principi. Lietuvā ir attīstīta ūdens aktivitāšu infrastruktūra, Latgalē ir pieticīgāks ūdens aktivitāšu un aprīkojuma piedāvājums.

3.1 Ekotūrisma izpratne projekta teritorijās

“Ekotūrisms Latvijā kļūst aizvien populārāks. Cilvēki biežāk izvēlas pavadīt savu brīvo laiku pie dabas, izbraucot ar velosipēdu vai laivām, vai vienkārši izstaigājot kādu dabas taku. Šim nolūkam būtu jāizveido un jāatjauno dabas taku un citu dabas objektu infrastruktūra (*Aglonas novads, Latvija*).” “Tā ir došanās dabā, visbiežāk ar ģimeni, jo tas aizrauj! (*Preiļu, Riebiņu novadi, Latvija*)” “Domājot par ekotūrisma, vietā ir amerikāņu sakāmvārds: “Mēs neizmantojam zemi no mūsu senčiem, mēs to aizņemamies no saviem bērniem.”” Ekotūrisms ir tūrisma nozare, kas neietekmē dabu. Tas ir videi draudzīgs ceļojums pa dabas teritorijām, tās baudot un saglabājot. Ekotūrisms veicina dabas resursu novērtēšanu un to lietderību sev. Tajā liela uzmanība tiek veltīta autentiskumam, mantojumam, kultūrai, tradīciju ievērošanai un uzlabošanai, kopienu atšķirtspējai un patiesai pieredzei. Ekotūrisms ir kā ilgtspējīga tūrisma vērtība (*Anīkšču apriņķis, Lietuva*).”

3.2 Vērtības jeb resursi

Aglonas novads (Latvija) ir bagāts ar ūdeņiem, tajā atrodas 63 ūdenstilpes. Ezeri aizņem aptuveni 8% no kopējās platības. Aglonas novada lielākie ezeri: Geraņimovas Ilzas ezers, Cirīša ezers, Jazinkas ezers, Užuņu ezers un Bērzgales ezers. Aglonas novadā ir 13 upes, lielākās – Balda, Dubna un Tartaka. Aglonas novadā ir 4 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas *Natura 2000*, no kurām 2 ir dabas parki – “Cirīša ezers”, “Cārmaņa ezers” un dabas liegums “Čertoka ezers”, kā arī dabas piemineklis “Krastiņu pansionāta aleja”.

Publicitātes foto: Latvia.travel. Aglonas bazilika un Čertoka ezers ar labiekārtotām un videi draudzīgām koka platformām un celiņiem.

Aglonas novadā iecienītākās tūrisma vietas: starptautiskās nozīmes svētvieta – Aglonas bazilika, viena no vecākajām koka baznīcām Latgalē – Bērzgales Dieva Apredzības

Romas katoļu baznīca, Aglonas Maizes muzejs, Pasaules kara muzejs, Kristus Karaļa kalns ar 230 Bībeles sižetu skulptūrām, Latvijas dzidrākais un mistiskākais ezers – Velnezers (Čertoks).

26

Publicitātes foto. Aglonas Maizes muzejā iespējams baudīt kulināro mantojumu. Kristus Karaļa kalns – āra koka skulptūras.

Riebiņu novads (Latvija) arī ir bagāts ar ezeriem, tā teritorijā atrodas 32 ezeri, no kuriem 24 ir Rušonas pagastā. Novadu šķērso vairākas upes: Malta, Oša, Feimanka, Sauna, Preiļupe, Jaša, Rušonīca, Čornaja, Malmute, Zvergža, Varaža. Riebiņu novadā atrodas četras *Natura 2000* teritorijas: Lielais Pelečāres purvs, Rušonu ezera salas, Jašas – Bicānu ezers, aizsargājamo ainavu apvidus „Kaučers”. Riebiņu novadā iecienītākās tūrisma vietas: atpūta pie ezeriem, izjādes ar zirgiem zirgaudzētavā Riebiņos “Trīs vītoļu stalli”, īstas latgaliskas vides baudīšana z/s “Juri” Rušonas pagastā.

Publicitātes foto: Dabas aizsardzības pārvalde. Kaučera ezers. Silajāņu vecā skola.

Preiļu novads (Latvija) nav bagāts ar virszemes ūdeņiem, pieder pie Daugavas upju baseina. Tā teritorijā ir 8 ezeri, upes: Dubņa, Feimanka, Jaša, Oša. Preiļu novada upēm ir daudz pieteku, kuras lielā teritorijā veido ūdens tīklojumu.

Preiļu novada teritorijā atrodas Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (izveidotas 2004. gadā): *Natura 2000* teritorijas-dabas liegums „Jaša”, dabas liegums „Pelēču ezera purvs”, aizsargājamo ainavu apvidus „Kaučers”. Preiļu pilsētā atrodas vietējās nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija, dabas piemineklis, dendroloģiskais stādījums “Preiļu pilsētas parks un dižkoku aleja Raiņa bulvārī”.

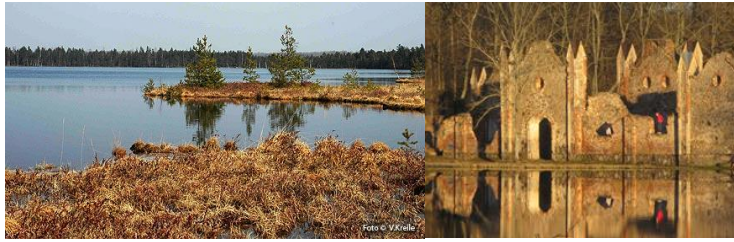

Foto: publicitātes, Ivars Matisovs. Pelečāres Lielajā purvā top purva taka. Preiļu pils un parks lēnām pastaigām un dabas baudīšanai.

Preiļu novadā iecienītākās tūrisma vietas: Preiļu muižas komplekss ar skaisto parku, Preiļu Vēstures un lietišķās mākslas muzejs, Preiļu miniatūrā karaļvalsts - Leļļu galerija, Polikarpa Čerņavska keramikas māja, Raiņa muzejs "Jasmuiža", vīngliemežu audzētava "Ošu mājas", z/s "Kalni" (mājas vīna un piparkūku ražotne), I.Pliča senlietu kolekcija.

Publicitātes foto: celotajs.lv, latvia travel. Vīngliemežu audzētava ir iecienīta tūrisma lauku sēta Preiļu novadā. Raiņa muzejs "Jasmuiža" – ekskursiju, tradīciju un pasākumu vieta.

Anīkšču apriņķis (Lietuva) ir bagāts ar ezeriem un upēm. Lielākais ir Rubiķu ezers ar 16 salām.

Publicitātes foto. Rakstnieka Jona Bīluna viensēta – muzejs raksturo Lietuvas lauku sētas ainavu. Eņģeļu muzejs raksturo tradicionālo lietuviešu koka tēlniecību, koka skulptūras ir raksturīgas arī ārtelpām.

Anīkšču apriņķī iecienītākās tūrisma vietas: Anīkšču reģionālais parks (Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamā teritorija *Natura 2000*), Anīkšču priežu mežs, Meža muzejs (meža izzināšanas ceļš), Zirgu muzejs, Eņģeļu muzejs – sakrālais mākslas centrs, *Voruta Mound* vēstures komplekss, Šaursliežu dzelzceļa muzejs, meža galotņu taka, vietējās virtuves piedāvājums lauku sētās un kafējnīcās.

Publicitātes foto. Vienīgais Lietuvā labirintu parks, lai pārbaudītu orientēšanās iemaņas. Zirga muzejs popularizē mierīgu un dabai tuvu dzīvesveidu.

Molētu apriņķis (Lietuva) ir kļuvis par vienu populārākajiem tūrisma galamērķiem. Molētu tūrisma devīze – “Pie mums viss pa īstam”. Molētu teritorijā ir ap 300 ezeru un mežu. Atrodas arī garākais Lietuvas ezers – Asveja, kas ir daļa no Lielās Lietuvas Hercogistes. Molētu apriņķa teritorijā iekļaujas arī daļa no Asveja un Labanoru reģionālajiem parkiem. Tūristus piesaista neskartā daba, iecienīts ir Molētu skulptūru parks pie Pastovja ezera, Alantas muiža, Lokesu senais ciemats, ir izveidota interaktīva digitāla ceļojuma ekskursija “Molēti gadsimtu griežos”. Investīcijas tiek ieguldītas etnokosmoloģijas muzeja attīstībā.

Publicitātes foto. Etnokosmoloģijas muzejs, Molētu ezeru daudzveidība, Molētu skatu tornis.

Panevėža (Lietuva) atrodas Baltijas valstu tūristiem izdevīgā vietā, proti, pusceļā starp divām Baltijas galvaspilsētām – Viļņu (130 km) un Rīgu (150 km). Tās teritorijā ir sestā garākā upe Lietuvā – Nevēža, kas stiepjas 17 km garumā un ieplūst Baltijas jūrā. Panevėža ir Lietuvas Aukštaitijas etnogrāfiskā reģiona galvaspilsēta.

Publicitātes foto. Nevēžas upe tiek izmantota ūdenstūrismam, bet vēl ir potenciāls tās krastu labiekārtošanai. Kreķenas dabas parka takas, Nevēžas upes izziņu taka.

Panevėžas rajonā atrodas 1992. gadā dibinātais Kreķenas reģionālais parks, lai saglabātu viduslaiku Nevēžas upes ieleju, tajā pieejamas dabas ekosistēmas un kultūras mantojuma vērtības. Tūristu iecienītākās vietas: Etnogrāfijas muzejs, kas slavens ar pasaules

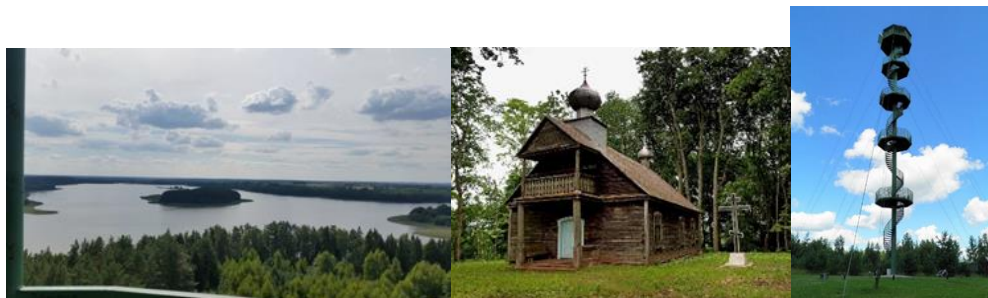
kukaiņu kolekciju un ir lielākais Lietuvā; Krekenavas reģionālais parks, kurā ir 53 vietējie apskates objekti, 5 izstādes/ekspozīcijas/muzeji, arī iespēja noīrēt kanoe laivas. Populāri objekti ir Bistrampoles muiža, alpaku audzēšanas saimniecība, ārstniecības augu un tēju māžražotāja, dzelzceļa un leļļu teātra muzejs, kā arī dabas vērošana – tulpju, neaizmirstulīšu ziedēšana Panevėžas apkaimē. Vasaras periodā īpašais Panevėžas piedāvājums ir Piekdienas festivāls.

Gražutes reģionālais parks (Lietuva) atrodas ezeriem bagātākajā Lietuvas daļā. Tajā ir vairāk nekā 70 ūdenskrātuvju: gleznainie Loda, Samava, Asava, Šurpa, Vepra, Ligajas, Ažukalņa, Zalva ezeri, Antalieptes ūdenskrātuve, Dūkšta ezers, Šventa ezers u. c. Parkā ir Austrumu Aukštaitijas skaistākās upes Šventojas izteka. Neskartā daba saglabājusi lielu augu un dzīvnieku dažādību: identificētas 858 augu un 395 ķērpju un sēņu sugas, atklātas 725 kukaiņu sugas, no kurām 23 sugas ir ierakstītas Lietuvas Sarkanajā grāmatā. 190 putnu sugas, no kurām 50 ir ierakstītas Sarkanajā grāmatā, bet 43 sugas – ES Putnu direktīvas I pielikumā. Parkā mājo 40 dzīvnieku sugas (9 sugas ir Sarkanās grāmatas pārstāvji, bet 11 sugu – ES Biotopu direktīvas): reti sastopamais baltais zaķis, ūdrs u. c. 7 sikspārņu sugas, kas aizsargātas nacionālā un Eiropas Savienības līmenī.

Publicitātes foto. Ezeru bagātais Gražutes reģionālais parks, kurā vērojama augu un dzīvnieku daudzveidība un iespēja baudīt dabas vērtības, izbraucot velomaršrutus 100 km garumā.

Tūristu iecienītākās vietas: Vidas Žilinskienes „Jūras muzejs” (unikāla jūras dzīvnieku, krāsaino koraļļu, gliemežnīču, suvenīru un fosiliju kolekcija), Salaka novada etnogrāfiskā ekspozīcija, kā arī katoļu mūku brālības klosteris Baltrišķu ciematā – Tiberiādas kopiena. Salakā ir Sv. Jaunavas Marijas Sāpju baznīca, kas ir augstākais (72 m) šķeltu lietuviešu laukakmeņu dievnams valstī. Gražutes reģionālajā parkā, kas bagāts ar ūdeņiem un mežiem, tūristiem tiek piedāvātas 4 izziņu takas, ceļotājiem ar velosipēdiem ierīkoti velosipēdistu maršruti vairāk nekā 100 km garumā. Gandrīz visas ūdenskrātuves ir piemērotas aktīvai atpūtai. Pieejamas kempingu vietas, laivu, kanoe laivu, kajaku, ūdens motociklu noma 2 tūrisma pakalpojumu centros. 3 ūdens tūrisma maršrutus var izbraukt arī gida vadībā.

Publicitātes foto. Sartu ezeru, kas izstiepies 15 km garumā, vislabāk var apskatīt, uzkāpjot savdabīgas formas 36 m augstajā skatu tornī, no tā, saskatot arī Sartu reģionālā parka aizsargājamās kultūras mantojuma objektus.

Sartu reģionālais parks (Lietuva), kas piesaista ar ūdenskrātuvēm un kalniem, izveidots, lai saglabātu unikālo, Lietuvas ceturtā lielākā ezera ar garāko piekrasti (79 km) – Sartu – ainavu, tā dabisko ekosistēmu un kultūras mantojumu. Parka teritorijā ir 29 ezeri (Zadojs, Ilgis u. c.), daudz purvu un mežu. Sartu ezera apkārtnes kalni sasniedz 150–170 m virs jūras līmeņa. Parkā atrodas dabas rezervāts, aizsargājamie dabas, kultūras mantojuma objekti un sugas: 4 dabas mantojuma objekti (koki), 48 kultūras mantojuma objekti (17 arheoloģiskie, 7 arhitektūras, 2 siltumnīcas, 10 vēsturiski, 9 piemiņas, 3 mākslas), Lietuvas sarkanajā grāmatā reģistrētas 120 sugas (36 augu, 34 sēņu un ķērpju, 21 bezmugurkaulnieku, 3 varžu, 24 putnu, 2 zīdītāju sugas), 15 *Natura 2000* teritorijas ar 19 Eiropas Kopienā nozīmīgiem dzīvotņu veidiem un 6 augu un dzīvnieku sugām.

Tūristu iecienītākās vietas: Sartu ezers, kurā atrodas 4 lielas salas, un tā 36 m augstais skatu tornis. Katru gadu februāra pirmajā svētdienā uz ezera ledus notiek zirgu pajūgu sacīkstes. Piesaista Sartu reģionālā parka apmeklētāju centra ekspozīcija, kas stāsta un ļauj izjust parku interaktīvā veidā. Apmeklēti tiek 18. un 19. gadsimta aizsargājamie kultūras mantojuma objekti, īpaši vecticībnieku lūgšanu nams Lietuvā – Bobrišķu baznīca.

3.3 Tūrisma organizatoriskie aspekti

Tūrisma industriju veido gan privātais, gan publiskais sektors, kas var būt gan tieši iesaistīti nozarē vai tikai veikt atbalstošas funkcijas. Tūrisma nozares politiku Latvijā veido un par tās realizāciju atbild Ekonomikas ministrija un Latvijas Investīciju attīstības aģentūra, kas savā darbā konsultējas ar tūrisma nozares pārstāvjiem. Savukārt politikas ieviešana un nozares aktivitātes balstās uz privāto un publisko sektoru, t. i., pašvaldību darbību.²³

Latgales plānošanas reģions realizē reģionālas nozīmes projektus uzņēmējdarbības veicināšanā, infrastruktūras uzlabošanā un tūrisma produktu identificēšanā.

1.tab. Tūrisma nozares organizācijas un to funkcijas.

Nr.	Organizatoriskā struktūra	Funkcijas, kuras attiecināmas uz tūrisma nozari	Darbības virzieni un mārketinga pasākumi
1.	Pašvaldības	Plāno kopējo teritorijas attīstību, iekļaujot arī tūrisma nozari, nodrošina tūrisma informācijas centru darbību, piesaista finansējumu un investīcijas tūrisma un ar to saistītās infrastruktūras izveidei.	Popularizē teritoriju kā tūrisma galamērķi, izmanto oficiālās vietējās mājaslapas un pašvaldības sociālos tīklus; piedalās informatīvo

²³ Rokasgrāmata tūrisma informācijas sniedzējiem, http://www.latturinfo.lv/images/dokumenti/darbiba/Latturinfo_Rokasgramata_2014_

			stendu, kampaņu, akciju izveidē.
2.	<p>Tūrisma informācijas centri Preiļu un Riebiņu apvienotais tūrisma informācijas centrs, Aglonas tūrisma informācijas centrs, Anīkšču tūrisma un biznesa informācijas centrs, Molētu tūrisma un biznesa informācijas centrs, Panevėžas apriņķa tūrisma un biznesa centrs</p>	<p>Visu gadu funkcionējošs ārzemju un vietējo ceļotāju, kā arī iedzīvotāju apkalpošanas uzņēmums, kas ir pašvaldības īpašumā, galvenais uzdevums ir informēt par tūrisma pakalpojumiem un sniegt palīdzību tūrisma pakalpojumu izmantošanā.</p> <p>Lietuvā līdzās informācijai par tūrisma iespējām tiek sniegtas konsultācijas uzņēmējdarbības uzsākšanā, uzņēmējdarbības formu izvēlē.</p>	<p>Informācijas vākšana, apkopošana un sistematizēšana; informācijas sniegšana tūristiem; teritorijas mārketinga organizēšana un nodrošināšana; sadarbība ar uzņēmējiem, tūrisma uzņēmējdarbības veicināšana; sadarbība ar pašvaldībām un to speciālistiem vietējā tūrisma attīstības veicināšanā, profesionālisma un izglītības jautājumu risināšana, tūrisma uzņēmumu dalības tūrisma izstādēs organizēšana; apmācības un semināri nozarē strādājošiem. Izstrādā un izplata tematiskās kartes un informatīvos materiālus, informācijas izplatīšana tūrisma mājaslapās.</p>

3.	Dabas aizsardzības pārvalde Lietuvas reģionālo parku direkcijas (Gražutes, Sartu, Kreķenavas, Labanoras)	Koordinē pārvaldību un apsaimniekošanas pasākumus īpaši aizsargājamās dabas teritorijās; īsteno valsts dabas aizsardzības politiku sugu un biotopu aizsardzības jomā.	Organizē un uzrauga dabas aizsardzības plānu izstrādi un atjaunošanu īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī koordinē šo plānu ieviešanu; organizē nepieciešamos dabas aizsardzības pasākumus īpaši aizsargājamās dabas teritorijās; īsteno starptautiskos projektus dabas aizsardzības jomā, nodrošina sabiedrībai informāciju par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, izglīto sabiedrību dabas aizsardzības jautājumos; veicina sabiedrības iesaistīšanu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanā. Uzstāda informatīvos stendus, skatu torņus aizsargājamās teritorijās, izplata informāciju par dabas aizsardzības jautājumiem.
----	--	--	---

4.	<p>Nevalstiskais sektors – NVO <i>“Innovators Valley”</i>, vides un dabas draugu biedrības, pašvaldību biedrības un nodibinājumi – eiroreģions “Ezeru zeme”</p>	<p>Viena no funkcijām ir ieguldījums vides izglītības stiprināšanā un veicināšanā, zaļā dzīvesveida popularizēšanā.</p>	<p>Sadarbojas ar pašvaldībām tūrisma infrastruktūras izveidē un apsaimniekošanā, organizē un īsteno vides apziņas paaugstināšanas projektus, iesaista kopienas šajās aktivitātēs.</p>
4.	<p>Ceļojumu aģentūras, tūroperatori – <i>“Ceļojumu bode”</i>, <i>“Impro ceļojumi”</i>, <i>“Jēkaba ceļojumi”</i> u. c., individuālo gidu piedāvājumi</p>	<p>Apvieno un piedāvā pārdošanai vai pārdod ceļotājiem kompleksus tūrisma pakalpojumus tieši vai ar cita pakalpojuma sniedzēja starpniecību.</p>	<p>Popularizē un organizē ceļojuma piedāvājumus projekta teritorijās – Čedaras siera baudījums un metāla mākslas galerija Preiļos, Preiļu parks, vīngliemeži, vīna baudīšana. Zilo ezeru Latgales maršrutos operatori parasti iekļauj arī Maizes muzeju un Aglonu. Dažās ceļojuma paketēs ir siera degustācija saimniecībā “Juri”, skulptūru dārzs “Karaļkalns”, Čertoka ezers. Lietuvas ceļojumos visvairāk tiek iekļauts Anīkšču piedāvājums. Mārketinga pasākumi ceļojuma biroju mājaslapās un masu medijos. Visplašākā mārketinga kampaņa – Lietuvas</p>

			<p>koku galotņu taka Anīkščos.</p>
5.	<p>Privātais sektors – pakalpojumu sniedzēji</p>	<p>Viesu mājas, ēdināšanas uzņēmumi, aprīkojumu nomas punkti</p>	<p>Reklamē savu piedāvājumu gan pašvaldības mājaslapās, TIC izdotajos materiālos, gan arī individuāli sociālajā vidē, uzņēmumu mājaslapās.</p>
6.	<p>Amatnieku un uzņēmēju tīklojumi – Pūdnīku skola, Latgales amatniecības centrs, amatnieku biedrības</p>	<p>Nodrošina daiļamata tradīciju saglabāšanu un nodošanu, amatniecība kā dzīvesveids, pieņemot tūristus savā lauku mājā vai darbnīcā, popularizē videi draudzīgu saimniekošanu, senos amatus un kultūrvēsturiskas tradīcijas.</p>	<p>Sadarbojas ar tūrisma operatoriem, pašvaldībām, tūrisma informācijas centriem, veic individuāla mārketinga pasākumus, kā arī iekļaujas kopējos maršrutos.</p>
7.	<p>Informācija internetā – <i>latvia.travel</i>, <i>latgale.travel</i> un <i>visitlatgale.com</i>, https://www.lithuania.travel/en/</p>	<p>Popularizē Latvijas un Lietuvas galamērķus, raksturīgākos maršrutus un resursus. No Latgales top 10 ir Daugavpils. Latgale tiek raksturota kā tradīciju un viesmīlīgu cilvēku zeme, kuri to padara tik īpašu. Lietuvas digitālajā veikalā ir atsevišķa sadaļa – ekotūrisms, kurā tiek popularizēti projekta teritorijā esošie mežu un ūdens resursi. Kā maz zināmas vietas tiek popularizēti skatu torņi un Etnokosmoloģijas muzejs.</p>	<p>No projekta teritorijām galamērķos ir iekļauts Aglonas novads (Maizes muzejs, naktsmītnes un ēdināšana novadā, Velnezers), miniatūrā leļļu karaļvalsts Preiļos. Lietuvā – Salakas baznīca, purvu un mežu kājāmgājēju takas.</p>

Datu avots: Konsultantu pētījums.

3.4 Piedāvājums

3.4.1 Vispārīgs piedāvājuma raksturojums

Stratēģijā iekļautās gan Latvijas, gan Lietuvas teritorijas piedāvā ekotūrisma pakalpojumus, bieži vien tos neakcentējot kā tieši šai tūrisma nozarei raksturīgus (bet gan kā tūrisma iespējas kopumā), tomēr atsaucoties uz atpūtu pie dabas, vietējā kulinārā mantojuma baudīšanu, dabas resursu izpēti, iespēju pārvietoties ar videi draudzīgiem transporta līdzekļiem. Līdztekus tai piemīt arī izglītojošā un saudzējošā funkcija. **Aglonas novadā**, kas atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā un ir bagāts ar ūdeņiem, tiek piedāvāta laivošana pa novada upēm un ezeriem, izstrādāti 5 ūdens maršruti. Turklāt Aglonas novadā ir pieejami 4 vietējie velomaršruti, arī velosipēdu noma. Aglonā var doties pastaigā pa īpaši veidotām dabas takām: Cirīša Upursalas, Sapņu un Zemeņu dabas takas. Novadā ir saimniecības, kurās piedāvā apskatīties mājdzīvniekus un mājputnus. Piemēram, Briežu dārzā vērot, uzzināt interesantus faktus par dambriežiem, staltbriežiem un Dāvīda briežiem, to audzēšanu. Novadā darbojas 2 muzeji.

Preiļu un Riebiņu novados, kuri atrodas Latvijas dienvidaustrumu daļā, ir izstrādāti un marķēti 6 velomaršruti. Vairākās vietās Preiļos ir iespēja iznomāt velosipēdus, arī divās vietās Riebiņos. Līdzvērtīga situācija ir ar laivu nomu (Riebiņu vidusskolā un Riebiņu jauniešu centrā tā pieejama arī bez maksas). Visās naktsmītnēs pie ūdens iespējama makšķerēšana. Daudziem ir interese apskatīt muižas un pilis, Preiļu pils jau tiek atjaunota ceturto gadu, atjaunota tiek arī Rušonas muiža.

EDEN konkursos uzvarējušie Latvijas tūrisma galamērķi²⁴ ir divi. 2015. gadā tematikā "Tūrisms un vietējā virtuve" – Latgale – reģions, kas izceļas ar savu unikālo ainavu, vietējām tradīcijām un kulināro mantojumu, otrs 2008. gadā "Vietējā kultūras mantojuma tūrisms" – Latgales podnieki – māla meistari Latgalē, kur keramikas tradīcijas ir būtiska kultūras un tūrisma sastāvdaļa. Abi tūrisma konkursos uzvarējušie galamērķi ir balstīti ekotūrismā – nepastarpināta vietējā kultūra – podniecība, kulinārais mantojums, kas nerada videi pārmērīgu slodzi. Tas liecina, ka esošais resurss ir jāpilnveido un jāizmanto arī ekotūrismā.

Arī **Anīkšču apriņķī**, kas atrodas Lietuvas ziemeļaustrumos, pieejams plašs piedāvājums: laivošana, velomaršruti, riteņbraukšana, kempingi, ekopastaigas, dzīvnieku skatīšanās, koku augšējā pastaigu taka, zirgu izjādes, dabas mantojuma iepazīšana.

Panevėžas apriņķī, kas atrodas Lietuvas ziemeļos, ir iespējama laivu un velosipēdu noma, makšķerēšana, dzīvnieku iepazīšana, bioloģiskā lauksaimniecība. Ekotūrisma attīstību ir iespējams balstīt velotūrismā, jo Panevėžas apkaimē ir pieejami veloceliņi 176 km garumā, nodrošinātas maršrutu kartes un materiāli par šīm iespējām. Iespējas velotūrismā apliecina vietējais veloklubs, kura organizētie velopārgājieni gūst aizvien lielāku popularitāti. Kaut arī vairāk tiek pieprasīts standartizēts piedāvājums, tomēr aizvien biežāk tūristi ir ieinteresēti inovatīvos piedāvājumos. Kā uzskata Panevėžas apriņķa Tūrisma un biznesa centra darbinieki, Panevėžā un tuvākajā apkaimē ekotūrisma jēdzienam atbilstošākais ir Krekenavas reģionālais parks, kura izveidošanas mērķis ir saglabāt Nevėžas upes ainavu, tās dabisko ekosistēmu un reģionālās kultūrmantojuma vērtības. Tādējādi parka piedāvājums tika izveidots, lai racionāli izmantotu dabas resursus.

²⁴ Avots: EC, 2018b.

Molētu apriņķī, ir iespējama laivošana, ēdināšana, riteņbraukšana, makšķerēšana, mājdzīvnieku skatīšanās utt. Molēti ir Viļņas iedzīvotāju iecienīta kūrortpilsēta Lietuvas ziemeļaustrumu daļā.

Gražutes reģionālajā parkā, kas bagāts ar ūdeņiem un mežiem, tūristiem tiek piedāvātas 4 izziņu takas, ceļotājiem ar velosipēdiem ierīkoti velosipēdistu maršruti vairāk nekā 100 km garumā. Gandrīz visas ūdenskrātuves ir piemērotas aktīvai atpūtai. Pieejamas kempingu vietas, laivu, kanoe laivu, kajaku, ūdens motociklu noma 2 tūrisma pakalpojumu centros. 3 ūdens tūrisma maršrutus var izbraukt arī gida vadībā.

Sartu reģionālajā parkā ir 3 izziņas takas, 12 kempingi, 4 elpošanas punkti, 1 skatu tornis, apmeklētājiem pieejami 3 muzeji un 1 mākslas galerija, kā arī 3 dabas un 48 kultūras mantojuma objekti.

3.4.2. Ēdināšanas pakalpojumi²⁵

Stratēģijas dokumentā katrā iekļautajā teritorijā tiek piedāvāts arī vietējais kulinārais mantojums, kas ir būtisks ekotūrismā – veselīgs vietējais ēdiens, kurš ietver konkrētās vietas tradīcijas un pārmantojamību.

Aglonas novadā (Latvija) ēdināšanu piedāvā 7 pakalpojumu sniedzēji. Aglonas centrā ir kafejnīca “Turība”, vēl 6 tūrisma pakalpojumu sniedzēji, no kuriem 4 ir biedrības “Kulinārais mantojums” biedri, kas ēdienkartēs īpašu uzsvāru liek uz Latgales kulinārā mantojuma ēdieniem.

Aglonas novada 5 ēdināšanas pakalpojumu sniedzējiem, kas gatavo un godā latviskos ēdienus un tradīcijas, ir piešķirts logo “**Latviešu virtuve**”²⁶:

- lauku mājai “Upenīte”,
- viesu mājai “Aglonas Cakuli”,
- lauku mājai “Mežinieku mājas”,
- Aglonas Maizes muzejam,
- kafejnīcai “Turība”.

Preiļu un Riebiņu novados (Latvija) ēdināšanas pakalpojumus piedāvā 11 vietās, nacionālo virtuvi var izbaudīt tikai vienā – zemnieku saimniecībā “Juri”.

Anīkšču apriņķī (Lietuva) ir vairāk nekā 30 restorāni un kafejnīcas, no kurām vismaz 5 ir lietuviešu nacionālās virtuves.

Molētu apriņķī (Lietuva) ir 2 tradicionālo ēdienu restorāni (cepelīni, zivis, šakotis), piedāvājot arī meistarklases zivju zupas un citu tradicionālo ēdienu apmācībā. Kopumā ir 19 ēdināšanas vietas.

²⁵ Ēdināšanas uzņēmumi var būt lieli un ar daudziem darbiniekiem, taču tie var būt arī nelieli ģimenes biznesi, kuros strādā tikai daži cilvēki (bieži vien arī paši īpašnieki), kas veic visus darbus. Ēdināšanas pakalpojumi sniedz ne tikai kafejnīcās, restorānos, bet arī lauku vai viesu mājās.

²⁶ Logo “Latviešu virtuve” apzīmē vietas, kur baudīt latviešu ēdienus: piem., kartupeļus ar siļķi un biezeni, kūpinātu gaļu vai zivis, rasolu, auksto, zivju vai skābeņu zupu, meža sēņu mērci, putraindesu, bukstiņputru, cūkas stilbiņu ar kāpostiem, rupjmaizes kārtojumu, sklandraušus, www.laukucelotajs.lv

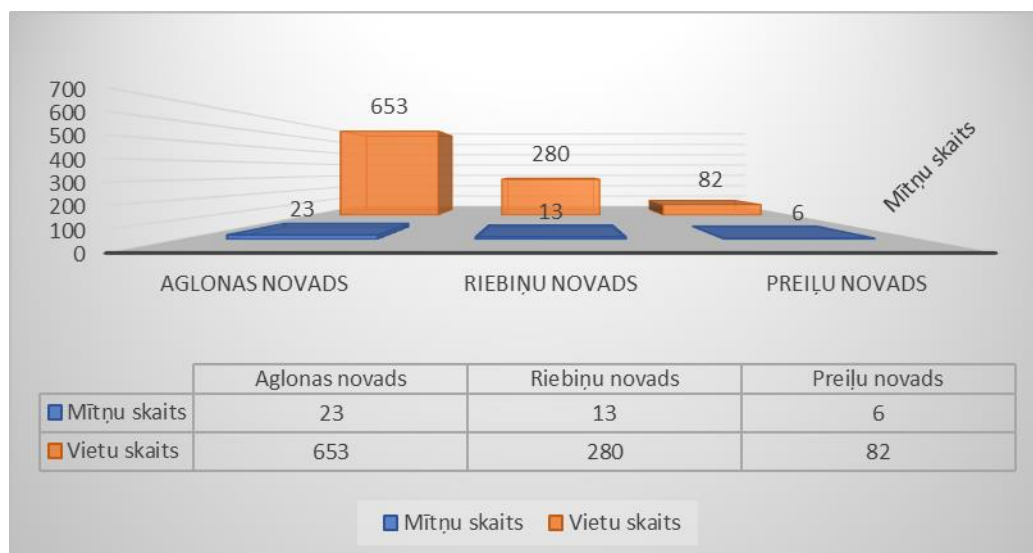
Panevėžas pilsētā un rajonā ir 14 restorāni, 43 kafejnīcas un picērijas, no kurām lielākā daļa piedāvā lietuviešu ēdienus. Savukārt 3 no ēdināšanas pakalpojumu sniedzējiem pievērš lielāku uzmanību nacionālajai virtuvei, piedāvājot arī meistarklases un degustācijas. Vērojams liels pieprasījums pēc vietējā kulinārā mantojuma.

Gražutes reģionālā parka teritorijā ēdināšanu nodrošina kulinārā mantojuma virtuve vairāk nekā divās vietās.

3.4.3. Naktsmītnes

Lai tūrists uzkavētos ilgāk, viens no priekšnoteikumiem ir vajadzība pēc naktsmītnēm. Visvairāk viesu māju un lauku māju Latvijas pusē ir Aglonas novadā, proti, 15 viesu mājas un 11 lauku mājas. Naktsmītnes piedāvā arī 4 atpūtas kompleksi, 2 hosteļi, 8 telšu vietas. Naktsmītnes piedāvā 40 tūrisma pakalpojumu sniedzēji, kas saskaņā ar Aglonas novada pašvaldības izvērtējumu esot pietiekoši esošajā situācijā.

Savukārt Riebiņu un Preiļu novados mītnu un gultas vietu skaits ir ievērojami mazāks. Preiļu novadā ir 2 viesu mājas pilsētā, 1 lauku māja, 1 dienesta viesnīca, 1 kempings – telšu vieta. Riebiņu novadā ir 4 viesu mājas un 4 atpūtas bāzes, 2 jauniešu hosteļi, 1 brīvdienu māja, 1 kempings un 1 – cits variants.

9. att. Naktsmītnu un vietu skaits Aglonas, Riebiņu, Preiļu novados, 2019. gadā saskaņā ar Latgales izmītināšanas iestāžu un citu objektu skaitļa apkopojuma datiem un Aglonas novada tūrisma informācijas punkta datiem.

Lietuvas **Anīkšču apriņķī** naktsmītnes tiek piedāvātas 77 vietās, proti, šis pakalpojums ir pieejams 5 viesnīcās, 30 dzīvokļos, 1 kempingā, 1 savrupmājā, 40 lauku mājās.

Molētu apriņķī šis pakalpojums tiek piedāvāts 83 vietās: visvairāk gultu ir 59 lauku mājās (kopā 1900 guļvietas), 12 viesu mājās, atpūtas mājās un viesnīcās (1096), 10 kempingos un nometnēs (400) un gultas vietas, kā arī brokastis tiek piedāvātas vēl 2 vietās (70). Kopā Molētu apriņķī tās ir pieejamas 3466 cilvēkiem.

Panevėžas pilsētā un rajonā naktsmītnes tiek piedāvātas 32 vietās. Viesu māju kategorija pilsētā ir viena, kas piedāvā 15 vietas. Rajonā pieejamas 23 lauku mājas ar 606 gultas vietām.

Gražutes reģionālā parka teritorijā ir 15 viesu mājas, 1 viesu nams, 1 motelis un 1 atpūtas un izklaides komplekss. Nakšņot iespējams arī tuvāk pie dabas 6 apmetnēs un nometnēs, kā arī 5000 tūkstošu zvaigzniņu viesnīcā.

Sartu reģionālajā parkā (Lietuva) ir 12 kempingu vietas.

“Zaļais sertifikāts” – vides kvalitātes zīme lauku tūrisma saimniecībām, kuras, saudzējot resursus, piekopj videi draudzīgu saimniekošanu, līdztekus nodrošinot patīkamu atpūtu tūristiem, ir piešķirts tikai 3 tūrisma saimniecībām Aglonas novadā (Latvija):

- lauku mājai “Upītes”,
- lauku mājai “Mežinieku mājas”,
- brīvdienu mājai “Ceļmalas”.

Kultūras zīme **“Latviskais mantojums”**, kas tiek pasniegta tiem Latvijas tūrisma uzņēmējiem, kas saglabā un popularizē kultūras mantojumu, demonstrējot to tūrismā, ir vismaz vienam tūrisma uzņēmējam, kas darbojas Aglonas, Preiļu vai Riebiņu novadā:

- zemnieku saimniecībai “Juri” (Riebiņu novads),
- lauku mājai “Upenīte” (Aglonas novads),
- Aglonas Maizes muzejam (Aglonas novads),
- Polikarpa Čerņavska darbnīcai-muzejam (Preiļu novads).

Latgalē ir izstrādāti 5 pārrobežu tūrisma maršruti (LV, RU), kuri daļēji saistās ar ekotūrisma un iekļauj projekta teritorijas:

- amatniecības (ekotūrisma komponenti – tiek izmantoti dabas materiāli, darot minimālu kaitējumu dabai, ceļotājs iepazīst tradīcijas; ietver Preiļus);
- dabas tūrisma maršruts (iepazīst dabas ainavas un aizsargājamās teritorijas; Preiļi);
- kultūras tūrisma maršruts (iepazīst kultūrmantojumu un vietējo identitāti; Preiļi);
- lauku tūrisma maršruts (vietējā zemnieku produkcija, dzīvesveids; Preiļi);
- sakrālā tūrisma maršruts (kultūrmantojums; Preiļi, Aglona).

Vairāku pierobežas projektu ietvaros ir izstrādāti 14 Latvijas-Lietuvas pārrobežu tūrisma maršruti. Šajos tūrisma produktos arī ir ietvertas ekotūrisma komponentes – vietējo iedzīvotāju iesaiste, vietējo tradīciju iepazīšana, vietējo produktu izmantošana, lēna un dabai draudzīga pārvietošanās kājām, ar velosipēdiem, laivām, izziņas un dabas takas, vides izglītības programmas:

- **“Pie seno amatu pratējiem Baltijas Ezeru zemē”**, ekotūrisma elementi projektu teritorijās – senā saimniekošana Zirgu muzejā, koka izstrādājumu dizains, Maizes muzejs Aglonā un bazilika, ir labiekārtotas 13 vietas pie ezeriem/upēm Lietuvā, podniecība un lelles Preiļos;
- **“Iepazīsti kultūrvēstures daudzveidību pie Eiropas Savienības robežas”** – Anīkšču muzeji un sakrālās būves;
- **“Laiimes loks Latgalē un Aukštaitijā – nostāsti un teikas”** – 3 Anīkšču objekti un labiekārtotās pludmales kā iepriekšējos maršrutos;

- **“Zirgs veselībai, skaistai stājai un dvēseles harmonijai.”** Ekotūrisma komponente – lēna pārvietošanās un harmonija ar dabu, iekļautas 4 izziņas takas Gražutes reģionālajā parkā. Pastaiga pa Molētu pilsētu, 2 muzeji Anīkšos un labiekārtotas ūdens pieejas vietas, Šavašas izziņas taka, Antaliepte, Jaskonišķu izziņas taka, Sartu reģionālais parks, Jaskonišķu meži. Ilgašiļa izziņas taka, Sartu reģionālais parks, Ažolas izziņas taka;
- **“Velomaršruts Baltijas Ezeru zemē”** – videi draudzīga pārvietošanās. Ir iekļauta Aglonas bazilika, Maizes muzejs, 2 viesu mājas un velo noma Aglonā, 1 apskates objekts Preiļos (Ielles). 4 Anīkšču objekti un pieeja ūdenim, divi Molētu muzeji un velotūrisma maršruts *“Kamastos žiedas”*. Velotūrisma maršruts apmēram 40 km garumā pa Ambrazišķu apkārtni un Kamastas ainavu dabas rezervātu. Maršruts ietver divus lokus: viens no tiem ir apkārt Grabosta un Kamastas ezeriem, otrs aizvijas gar Ambrazišķu ezeru un pa Dumbles upītes ieplaku. Lielajā Gražutes velomaršrutā (45 km) – vērtīgākās kultūras un dabas bagātības. Velomaršruts Gražutes mazais loks (37 km) sākas no Zarasu kempinga, vijas garām Apiriča, Ilžika, Asaveļa, Asava, Tumišķa, Samava ezeriem. Ceļotājam nāksies izbraukt slavenā Gražutes meža celiņus, kuriem tuvumā atrodas vairāku IX–XII gs. kurgānu vietas. Pagrundu ciema J. Milašienes ekoloģisko saimniecību, kuras saimnieki jau 40 gadus nodarbojas ar biškopību;
- **“Baltijas Ezeru zeme gardēžiem.”** No projekta teritorijām ir iekļauta Aglonas bazilika, Aglonas Maizes muzejs, viesu mājas, miniatūrā karaļvalsts Preiļos. Lietuvas pusē – viesu mājas Molētu Etnokosmoloģijas centrs, maizes viensēta, izglītojošā programma *“Saules blinas”*, A/S „Anykščių vinas”, Zirgu muzejs, lauku tūrisma muiža *“Barono vila”*. Labiekārtotas atpūtas vietas pie Rubiķu un Nevēža ezera. Šventojas upes pludmale, Dusas un Luostinas ezera pludmale. Vietējais kulinārais mantojums un tradīcijas – ekotūrisma komponentes.
- Ziemas piedāvājums **“Pār sniegotajiem Baltijas ezeru zemes pakalniem”**. Uz projektu teritorijām attiecināmie objekti un pasākumi – tradicionālais zemledus makšķerēšanas konkurss Sartu ezerā, “Romuvas parks” Anīkšos, Šventojas upes ieleja, pārgājieni ar slēpēm, “Dabas harmonija”, kalnu slēpošanas centrs *“Kalīta”*, “Veselības oāze”, lauku tūrisma mājas;
- **“Tavas zaļās brīvdienas Baltijas ezeru zemē – dabas tūrisms Latgalē un Aukštaitijā.”** Anīkšči – akmens *“Puntuko brolis”*, arborētums un skulptūru parks, Anīkšču reģionālais parks, kvarca smilšu atsegums, savvaļas dzīvnieku dārzs, Svētājas izziņu taka, Gražutes reģionālajā parkā – Šavašas izziņu taka, Molētu rajons, Asvejas reģionālais parks, Antalieptes ūdenskrātuve (jūra), Deguču, Ilgašiļes, Jaskonišķu izziņu takas, Gražutes reģionālā parka apmeklētāju centrs. Sartu reģionālais parks.
- **“Piedzīvojumu tūrisms”**, Cirīša Upursala dabas parks, dabas taka, Vasaras bobsleja trase Anīkšos, Molētu lidlauks, lauku mājas, tiek organizēti braucieni pa Šventojas upi kanoe laivās un smailītēs.
- **“Atpūta Rāznas un Aukštaitijas nacionālajos parkos.”**
- **“Labsajūta Latgales burvībā”** – Aglonas Maizes muzejs, Aglonas bazilika, Karaļkalns, divas lauku mājas, Velnezers, “Veselības oāze” Anīkšos;
- **“Tradīciju tūrisms”** – ekotūrisma aspekts – Latvijā tradīcijas netiek koptas tikai tūristu izklaidēšanai, tās ir daļa no ikdienas dzīves. Īpaša vieta tradīciju tūrismā ir sentēvu amatu prasmju un dzīves gudrību apgūšanai. Aglonas Maizes muzejs,

Anīkščos maizes cepšanas demonstrējumi, Zirgu muzejs, Ņuronu ciems, Anīkšču rajons, Republikas zirgu sporta sacensības “Skrien, skrien, zirdziņ”, tradicionālās republikas rikšotāju skriešanās sacensības, iespēja pieteikt folkloras kopu dziedājumus, Sartu reģionālajā parkā vēžu ēšanas čempionāts, senatnīgā Aukštaitijas novada Zirgu muzeja mājā stāsta par maizes ceļu no graudiem līdz svaigi izceptam maizes klaipiņam;

- **“Izbaudi Baltijas Ezeru zemes veldzējumu!”** Ūdenstūrisma atpūtas cienītājiem dabas parki, gleznainās ainavas, daudzie ezeri un upes, iespēja organizēt ceļojumus ar smailītēm un kanoe pa Šventoje upes ieleju, vismaz 4 saimniecības piedāvā ūdenstūrisma, laivu un sporta inventāra nomu;
- **“Svētceļojumā pa Baltijas ezeru zemi.”** Latgales un Aukštaitijas krucifiksi ceļu malās, baznīcu apmeklējumi, Aglonas bazilika, Karaļkalns un Aglonas Maizes muzejs, Bērzgales Sv. Annas Romas katoļu baznīca, Raiņa muzejs “Jasmuiža”, Preiļu Romas katoļu baznīca, Preiļu parks ar Borhu muižas kompleksu, Sv. Pētera un Pāvila baznīca Molētos, Jēzus Sirds baznīca Burbiškos, Aleksandra Ņevska pareizticīgo baznīca, Sv. Mateja baznīca Anīkšču pilsētā, bijušais baskājaino karmelītu klosteris, Sv. Krusta atklāšanas katoļu baznīca Antalieptē.

Projektu ietvaros ir izstrādāti 33 tematisko ciemu maršruti Latgalē un Lietuvā, no tiem 8 tematiskie ciemi attiecas uz projekta teritoriju. Katrā no ciemu piedāvājumiem ir ekotūrisma vērstas aktivitātes:

- Aglonas Alpu aktīvās atpūtas ciems – aktivitātes dabā, pie ūdeņiem, dabas izziņa;
- Radošo prasmju ciems Aglonas novadā – seno amatu saglabāšana un tūristu iesaiste to iepazīšanā;
- Upeņu siera ciems atrodas Cirīša dabas parka teritorijā, kurā no bioloģiskajā saimniecībā ražotā piena top dažādi sieri. Senču tradīciju ciems – ekskursijas pieaugušajiem un bērniem, kuriem patīk daba, ar izglītojošiem objektiem, ir iespējams degustēt mājas sierus, cept maizīti, uz ugunsкура pagatavot garšīgas maltītes;
- Godu saimnieču ciems atrodas Aglonas novadā un tajā tiek piedāvāti latgaliešu ēdieni, gatavoti uz malkas plīts vai maizes krāsnī, stāsts par latgalisko kukņu, ēdieniem godos un ikdienā, stāsts par maizi, iespēja pašam izcept maizīti;
- Meža burvības ciems aicina izbaudīt meža dziedinošo spēku un burvību. Gida pavadībā iziet koku taku, iemācoties sazināties ar kokiem un sajust to dziedinošo spēku, uzrunājot tos ar dziedinošiem vārdiem;
- Kotleru vīna ciems atrodas Preiļu novadā. Kotleros nodarbojas ar dažādu ogu audzēšanu un pārstrādāšanu. Saimniecībā “Kalni” izaudzētās ogas, galvenokārt upenes un avenes, tiek pārstrādātas mājas vīnā;
- Laipu ciems Antalieptē Zarasu rajonā. Šajā ciemā atrodas tilti un laipas uz Sventājas upes, to var šķērsot pa trošu tiltu.

Maršrutos un piedāvājumos pārklājas tūrisma objekti un piedāvātās iespējas. Latvijas pusē vispopulārākais objekts ir Aglonas bazilika un Aglonas Maizes muzejs, viesu mājas visās projekta teritorijās, kā arī Anīkšču Zirgu muzejs un Molētu Etnokosmoloģijas muzejs, Sartu, Gražutes parka dabas un izziņas takas. Īpaši pieejas pie ūdens, jo, neskatoties uz projekta teritorijas ūdens bagātībām, pieejas vietu skaits ir ierobežots (privātie īpašumi, apgrūtināta

piekļūšana). Lietuvā viesu māju, lauku sētu piedāvājums ir plašāks, Latgalē tiek minētas tikai divas, Aglonas novadā.

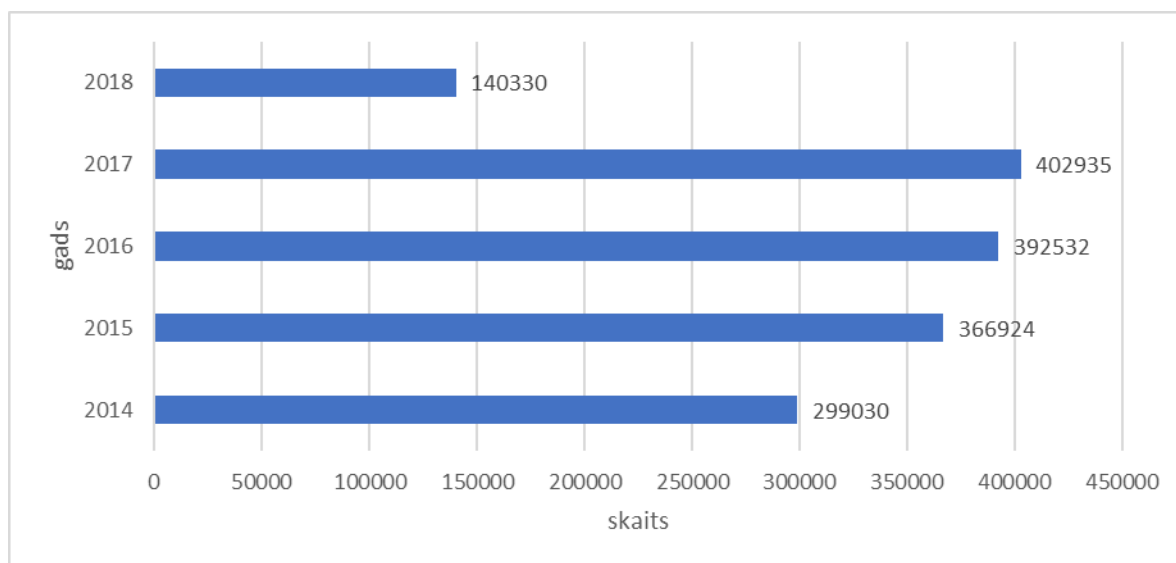
3.5 Pieprasījums jeb tūristu skaita dinamika

Statistika atspoguļo tūristu skaitu kopumā.

3.5.1 Aglonas novads

Aglonas novada pašvaldība norāda, ka pēdējo 5 gadu laikā Aglonas novadu ir apmeklējis 1 601 751 tūrists/ekskursants, tomēr šie dati nav precīzi, jo nevarot uzskaitīt individuālos apmeklētājus, kuri ierodas sakrālajos vai dabas objektos bez iepriekšējas pieteikšanās (skatīt 1. att.).

41

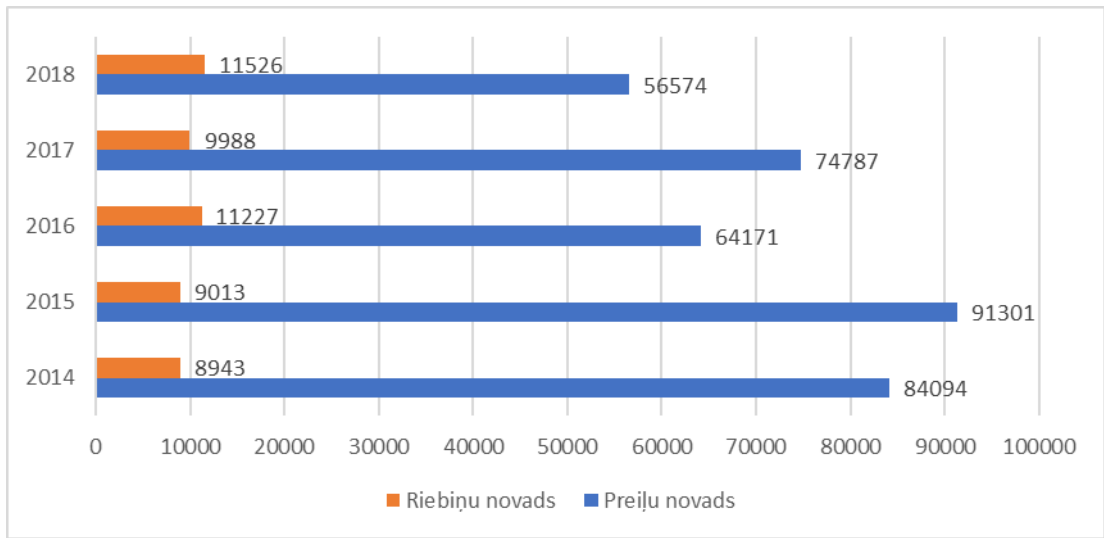

1.att. Aglonas novadā fiksētais tūristu skaits 2014.–2018. gadā saskaņā ar Aglonas novada domes datiem.

Saskaņā ar 1. attēlu dati apliecina, ka, salīdzinot 2014. gadu ar 2017. gadu, tūristu pieaugums ir par 103705 cilvēkiem jeb par 26% vairāk. Kritums vērojams 2018. gadā, ko Aglonas novada pašvaldība saista ar iepriekš minēto datu neprecizitātes tendenci – nespēju uzskaitīt visus tūristus, īpaši tos, kuri apmeklē sakrālos objektus, bauda kulināro mantojumu, pavada brīvo laiku pie ezera, bet neizmanto naktsmītnes, tāpēc nekur netiek uzskaitīti.

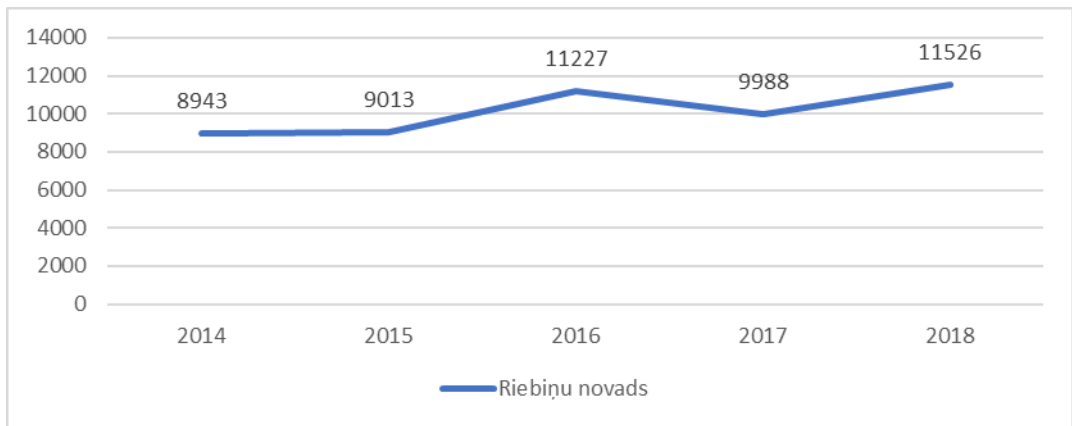
3.5.2 Riebiņu novads

Tā kā Riebiņu novads platības ziņā ir mazāks nekā Preiļu novads, arī tūristu skaits ir mazāks. Tomēr starp abiem novadiem ir vērojamas atšķirības: ja Preiļu novadā tas ir krities, tad Riebiņu novadā – pieaudzis (skatīt 2. att.).

2.att. Preiļu un Riebiņu novados fiksētais tūristu skaits 2014.–2018. gadā saskaņā ar Preiļu un Riebiņu novada Tūrisma informācijas centra datiem.

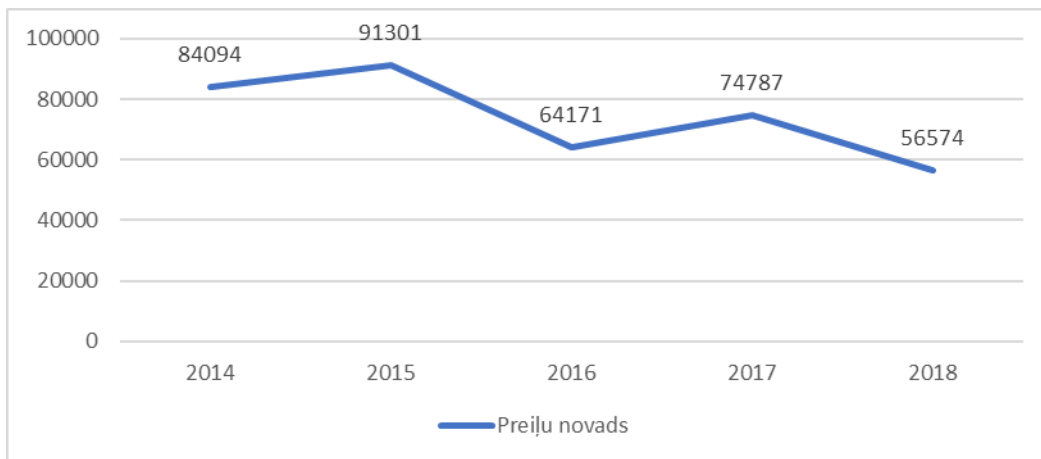
2014. gadā Riebiņus apmeklēja 8943 tūristi, nākamajos gados, šai tendencei pieaugot (izņemot 2017. gadu, kas, iespējams, saistās ar vēso un lietaino vasaru Latvijā), 2018. gadā sasniedza skaitu 11 526. 5 gadu laikā tas palielinājās gandrīz par 30%. (skatīt 3. att.)

3.att. Riebiņu novadā fiksētais tūristu skaits 2014.–2018. gads saskaņā ar Preiļu un Riebiņu novada Tūrisma informācijas centra datiem.

3.5.3 Preiļu novads

Savukārt Preiļu novadā, salīdzinot 2014. gadu (84094 tūristi) un 2018. gadu, skaits ir krities par 27520 tūristiem, sastāda 33%. Samazinājums vērojams kopš 2016. gada, tam mazliet pieaugot 2017. gadā, bet 2018. gadā sasniedzot zemāko punktu (skatīt 4. att.).

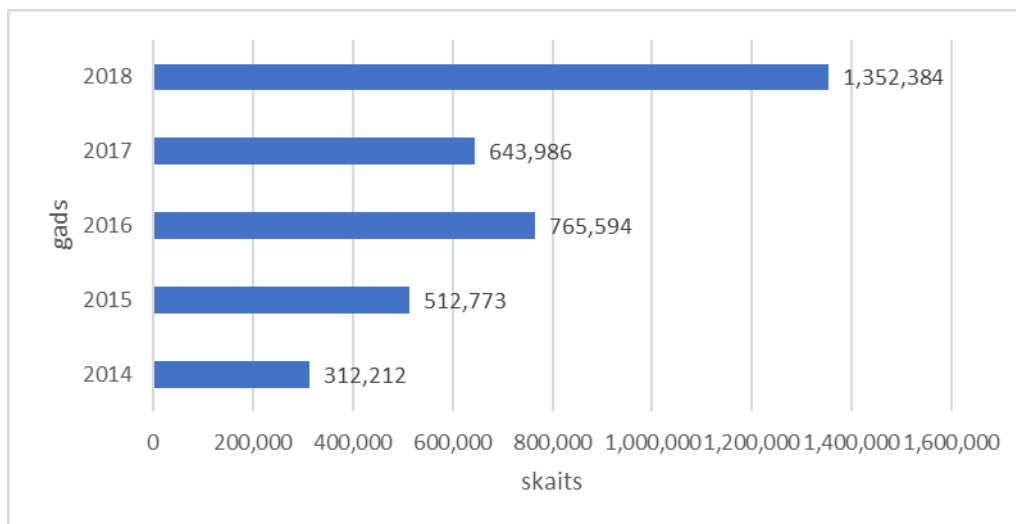

4.att. Preiļu novadā fiksētais tūristu skaits 2014.–2018. gadā saskaņā ar Preiļu un Riebiņu novada Tūrisma informācijas centra datiem.

Iespējams, ka tas tieši saistīts ar tūrisma nozari – ekotūrismu, pieaugot to atpūtnieku skaitam, kuri savu brīvo laiku vairāk grib pavadīt pie dabas. Savukārt pilsētās jau iepriekšējos gados apmeklētie tūrisma objekti vairs nav tik saistoši.

3.5.4 Anīkšņu apriņķis

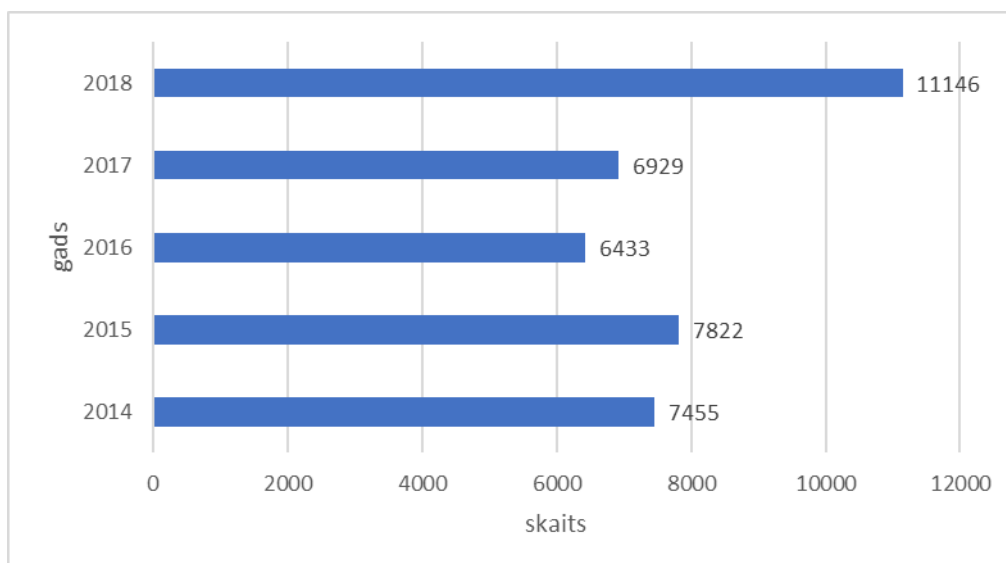
Anīkšņu apriņķa pašvaldības Lietuvā fiksētais tūristu skaits 5 gadu laikā ir pieaudzis vairāk nekā 4 reizes, īpaši uzrāviens vērojams 2018. gadā, proti, Anīkšņu apriņķī apmeklēju skaits tuvojās pusotram miljonam. Jāpiebilst, ka 2017. gada vasara, kā jau tika norādīts iepriekš, bija lietaina un vēsa. Rezultātā samazinājās tūristu skaits. Tas arī apliecina, ka tieši vasaras periods ir aktīvākais tūrisma laiks un tieši ekotūrists ir visvairāk atkarīgs no dabas apstākļiem (skatīt 5. att.).

5.att. Anīkšņu apriņķī fiksētais tūristu skaits 2014.–2018. gadā saskaņā ar Anīkšņu apriņķa Tūrisma un biznesa centra datiem.

3.5.5 Molētu apriņķis

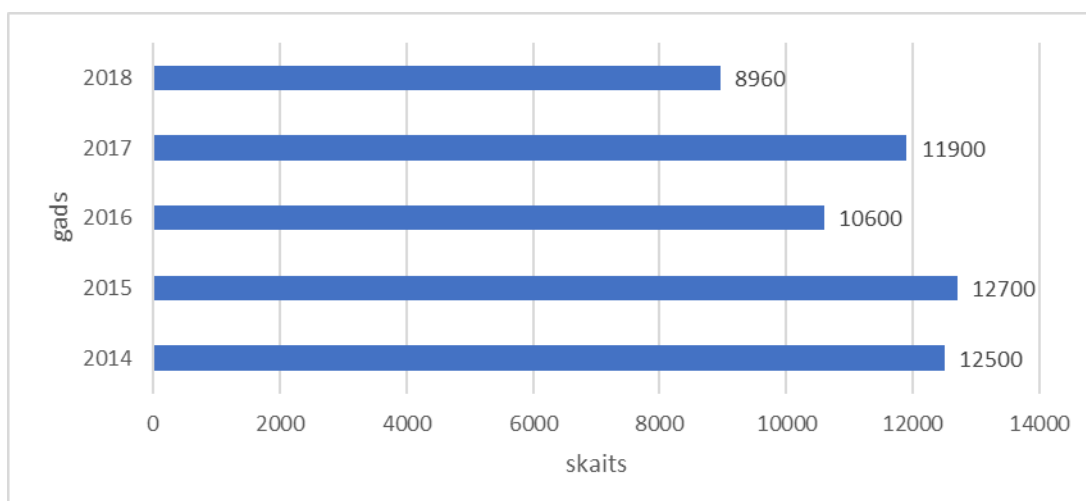
Saskaņā ar Molētu tūrisma un biznesa informācijas centra datiem, arī Molētu apriņķī tūristu skaits ir pieaudzis, proti, no 2014. gada līdz 2018. gadam par 3691 cilvēkiem jeb 33% (skatīt 6. att.).

6.att. Molētu apriņķī fiksētais tūristu skaits 2014.–2018. gadā saskaņā ar Molētu apriņķa Tūrisma un biznesa centra datiem.

3.5.6 Panevėžas apriņķis

Saskaņā ar Panevėžas Tūrisma un informācijas centra datiem pēdējo gadu laikā tūristu skaits nedaudz ir krities. 2014. gadā tie bija 12500, bet 2017. gadā – 11900, kas ir par 600 cilvēkiem mazāk, proti, nepilniem 5%. Panevėžas Tūrisma un informācijas centrs par 2018. gadu ir sniedzis nepilnīgu datu bāzi, norādot, ka Panevėžu 2018. gada 3. un 4. ceturksnī apmeklēja 8960, tāpēc nav iespējama objektīva salīdzināšana (skatīt 7. att.).

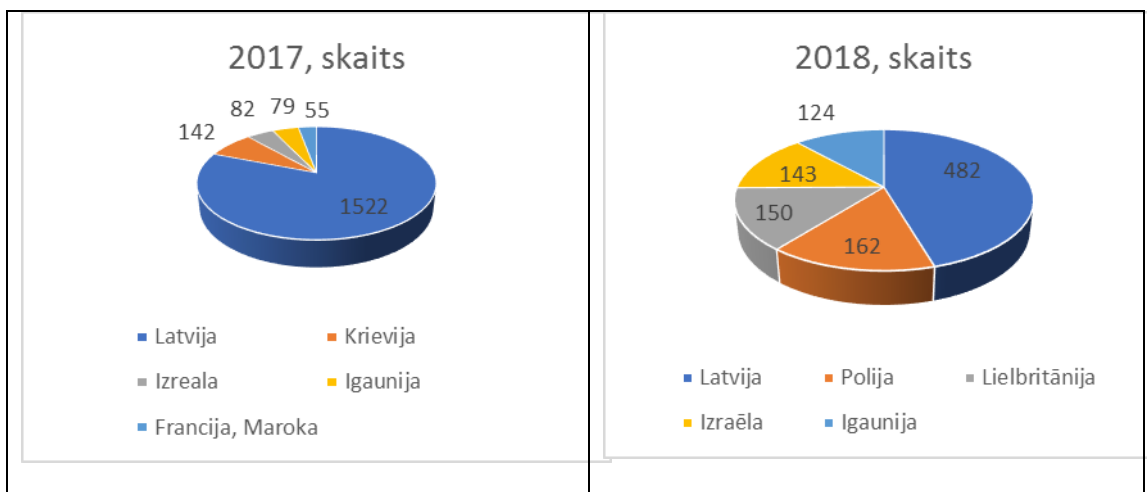
7.att. Panevėžas apriņķī fiksētais tūristu skaits 2014.–2018. gadā saskaņā ar Panevėžas apriņķa Tūrisma un biznesa centra datiem.

Par apmeklētāju skaitu Gražutes reģionālajā parkā un Sartu reģionālajā parkā nav sīkākas informācijas.

3.5.7 Tūristu izcelsmes valsts

Gan Latvijas novadus (Aglonu, Preiļus, Riebiņus), gan Lietuvas apriņķus (Anīkšču, Molētu, Panevėžas) pārsvarā apmeklē tūristi no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Krievijas, Baltkrievijas, Polijas, Vācijas, Nīderlandes, Lielbritānijas, arī Ziemeļvalstīm (Somijas, Dānijas), arī no Itālijas, Spānijas, Portugāles. Anīkšču rajonā fiksēti tūristi arī no Amerikas Savienotajām Valstīm, Ķīnas, Turcijas.

Panevėžas Tūrisma un informācijas centrs sīkāk ir izvērtējis pēdējo divu gadu tendences – cik tūristu ir bijis no konkrētām valstīm (skatīt 8. att.), izlases veidā uzdodot jautājumu, kuru valsti tūrists pārstāv.

8.att. Panevėžas apriņķī fiksētais tūristu skaits no konkrētām valstīm 2017.–2018. gadā saskaņā ar Panevėžas apriņķa Tūrisma un biznesa centra datiem.

8. attēls apliecina, ka abos gados Lietuvas Panevėžas apriņķi pārsvarā apmeklējuši ir kaimiņvalsts – Latvijas – iedzīvotāji, arī visbiežāk tūristi no Polijas un Krievijas.

3.6 Pakalpojumu sniedzēju valodu zināšanas un gidi

Stratēģijā aprakstītajās teritorijās tūrisma pakalpojumu sniedzējiem no svešvalodām visbiežāk ir krievu un angļu valodas zināšanas. Katrā vietā tiek piedāvāti arī gida pakalpojumi, taču daudzviet tie nav pietiekoši, lai pilnībā apmierinātu tūristu prasības.

Aglonā (Latvija) ar citu valstu tūristiem sarunājas krievu, angļu un vācu valodā. Katrā objektā ir savs gids, tādējādi informācija pārsvarā tiek sniegta par konkrēto vietu. Par novadu kopumā zina stāstīt tikai 2 gidi.

Preiļu un Riebiņu novados (Latvija) pārsvarā tiek lietota krievu valoda. Angļu valodas zināšanas ir nepietiekošas. Vajadzības gadījumos pakalpojumu sniedzēji piesaista savus bērnus, kuri pārvalda minēto svešvalodu. Preiļu un Riebiņu novada Tūrisma informācijas centrā ir 1 dziedošais gids, kas nodrošina gida pakalpojumus pa Preiļu pilsētu, t.s., parku. P.Čerņavska keramikas mājā, Metāla mākslas galerijā un Leļļu galerijā ekskursijas notiek arī

krievu un angļu valodā. Pludmales terases kafejnīcā “Pampūkas” siera degustācijas piedāvājums un stāstījums, kā arī gida pakalpojumi Preiļu Vēstures un lietišķās mākslas muzejā tiek piedāvāti ne tikai krievu un angļu valodās, bet arī lietuviski. Joprojām trūkst vides gidu (izņemot kempinga DUNI saimnieci, kura vizina ar plostu pa Pelēču ezeru un stāsta teikas).

Anīkšču apriņķī (Lietuva) pakalpojumi ārvalstu tūristiem tiek piedāvāti angļu, krievu, vācu un poļu valodā. Ekskursijas dabas mantojuma, kultūras pieminekļu un vēstures iepazīšanai piedāvā 10 gidu, no kuriem 2 gidu runā krievu valodā.

Molētu apriņķī (Lietuva) ar citu valstu tūristiem sarunājas krievu un angļu valodā. Kopumā ir 8 gidu, no kuriem 4 organizē ekskursijas Molētos, 2 – Dubiņgos (Asvejas reģionālajā parkā), 2 – Labanoras reģionālajā parkā.

Panevėžas apriņķī (Lietuva) ir liels skaits vietējo (Lietuvas) tūristu, īpaši senioru. Vislielākais piprasījums ir brīvdienās. Ekskursijas ārvalstu tūristiem arī notiek angļu un krievu valodā. Gidu trūkums izjūtams tieši pilsētā, īpaši vasaras sezonā.

Gražutes reģionālā parka apmeklētāju centrā strādā 5 darbinieki, informācija tiek nodrošināta lietuviešu, angļu, krievu, vācu un latviešu valodā.

3.7 Problēmas

Aglonas novadā (Latvija) nav kvalitatīvu naktsmītņu – viesnīcu, bet ir pieprasījums. Tādējādi daudzi tūristi izvēlas nakšņot citur (pārsvārā Latgales pilsētās), nepavadot novadā vairākas dienas. Līdz ar to statistiskas dati tieši pēdējā gadā ir samazinājušies.

Preiļu novadā (Latvija) maz dabas taku, kuras varētu izmantot ģimenes ar bērniem, kaut arī ir pieprasījums. Trūkst veloceliņu uz Riebiņiem un Aglonas pusi, kur teritorija ir pievilcīgāka ekotūristiem, pieejami ezeri, *Natura 2000* teritorijas. Arī velonomas pakalpojumu radīšanā uzņēmēji nesaskata iespēju nopelnīt. Preiļu novadā pie ezeriem nav naktsmītņu, tādējādi tūristi ir spiesti doties nakšņot uz blakus novadiem, kā, piemēram, Riebiņu un Aglonas. Tūrisma nesekmē arī neapmierinošā ceļu kvalitāte, jo pa grants ceļiem daudzi tūristu autobusi nevēlas braukt, piemēram, uz z/s “Kalni”. Problēmas sagādā norāžu uz objektiem un informācijas stendu uz novadu robežām trūkums.

Riebiņu novadā (Latvija) pie vairākiem kultūrvēsturiskajiem objektiem nav pietiekami sakārota infrastruktūra, lai tie būtu pieejami visiem interesentiem, t. sk. cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un jaunajām māmiņām. Pie tūrisma objektiem trūkst autostāvvietu un veloceliņu. Nav pietiekošs skaits naktsmītņu un citu tūrisma sektora pakalpojumu. Kā traucējošs faktors tiek minēta latvāņu izplatība un ceļu neapmierinošā kvalitāte.

Anīkšču apriņķī (Lietuva) iedzīvotājiem un apmeklētājiem ir maz informācijas par ekotūrisma. Tāpēc kopumā apmeklētāju skaits nav liels – tā uzskata Anīkšču apriņķa Tūrisma un biznesa centrā. Apriņķī nepietiek izmitināšanas vietu, izjūtams ekotūrisma infrastruktūras un popularizēšanas pasākumu trūkums.

Molētu apriņķī ir vajadzība pēc jauniem tūrisma produktiem. Tas sekmētu mazo un vidējo uzņēmējdarbību, bioloģisko lauksaimniecību. Līdztekus attīstītu arī videi draudzīgu, pievilcīgu atpūtu un lauku ainavu. Jānodrošina kultūras mantojuma saglabāšana un

veiksmīga tā pārvaldīšana. Jāturpina veidot pozitīvu Molētu apriņķa tūrisma tēlu, tam jābūt sistematizētam.

Gražutes reģionālā parka un Sartu reģionālā parka teritorijā nav iespējams piebraukt pie visām ūdenstilpēm, jo daļa no tām atrodas privātīpašumā. Jāveicina sadarbība ar dievnamiem un to draudzēm, aicinot vairāk uzmanības veltīt tūristu piesaistei. Ir nepieciešama lielāka abu minēto teritoriju publicitāte, lai informācija nonāktu pie lielākas sabiedrības daļas.

Panevėžas apriņķī (Lietuva) ir nepieciešamība pēc pievilcīgiem objektiem un saistošām programmām, pilsētā trūkst gidu, īpaši vasaras sezonā poļu un angļu valodās. Ārpus pilsētas būtu vajadzība pēc viesu mājām, īpaši zemākajā cenu kategorijā. Jāattīsta infrastruktūra (norādes, izziņas materiāli par dabas vērtībām, aprīkotas atpūtas vietas). kājāmgājējiem Mēness akmens parkā un ģimenēm ar bērniem (bērnu rotaļu laukumi), arī jaunas dabas takas. Panevėžas tūrisma darbinieki uzskata, ka diemžēl šobrīd pilsētā un apkaimē tūrisma piedāvājums ir tikai vienas dienas tūrismam. Ekotūrisms attīstāms arī pie Nevėžas upes, kuru iespējams izbraukt ar laivām, tās krastos veidojot pakalpojumus tūristiem – atpūtu, ēdināšanu, tirdzniecības vietu ierīkošanu.

Ekotūrisma attīstību sekmē attīstīta infrastruktūra, kura rada priekšnoteikumus lētai ceļošanai. Pēdējā laikā īpašu popularitāti gūst pārgājieni kalnos, retrīti. Viens no priekšnoteikumiem atpūtai pie dabas ir neiejaukšanās tās ciklos, bet organiska un harmoniska iekļaušanās tajā, nekaitējot apkārtējai videi. Latgalē tūrisma naktsmītņu piedāvājums ir viendabīgs, trūkst nakšņošanas iespēju, kas ir cieši saistītas ar atrašanos pie dabas, lai arī Latgale tiek saukta par zilo ezeru zemi.

Avots: Aivars Provejs, *Latgolys atpyutys parka projekts*.

Latgales naktsmītnēs trūkst tāda piedāvājuma, kurš ļautu maksimāli tuvu izbaudīt dabu – stikla mājiņas, peldošās mājas, mājas uz pāļiem. Jāņem vērā arī tūrisma sezonālitate, ziemā tūrisms ir pasīvā stāvoklī, tāpēc jāplāno starpsezona piedāvājums.

4 Tūrisma jomas SVID²⁷ projekta teritorijā saistība ar ekotūrismu

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> - Dabas daudzveidība, nepārslogota vide, īpaši aizsargājamās teritorijas, ainavas, - Ezeru pārbagātība projekta teritorijās, - Bagāts kultūrvēsturiskais (materiālais un nemateriālais) mantojums, sakrālās būves, - Visās projekta teritorijās ir tūrisma jomas aktivisti, kuriem ir atšķirīgs pievilcīgs vietējais piedāvājums (Maizes muzejs Aglonā, Koku galones Anīkščos, kanoje ceļošana, takas un stāsti), - Latgales un Aukštaitijas kā zilo ezeru zemes atpazīstamība, - Augošs pieprasījums pēc ekotūrisma produktiem Eiropā un pasaulē, - Ilgadēji atpazīstami pasākumi, kuri piesaista apmeklētājus (Piektdienas sarunas, neaizmirstulīšu ziedēšana u. tml.), - Aglona kā 15. augusta svētku ceļojumu vieta, - Aglona – vēsturiskā sasaiste ar Mindaugu un Martu, Lietuvas karali. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nepilnīgi izmantots ekotūrisma resurss – daba, kultūrvēsturiskais mantojums, tradīcijas un vide, - Maz attīstīta atkritumu šķirošana, bezatkritumu (<i>zero waste</i>) ideja, - Laukos nepilnīga, nekvalitatīva ceļu infrastruktūra, - Vājas mārketinga aktivitātes, sociālās vides izmantošana, vāja tūrisma produkta, resursu atpazīstamība ārvalstīs, - Tūrisma produktu un pakalpojumu trūkums (viesu mājas, ēdināšanas uzņēmumu laukos), - Zems uzņēmējdarbības līmenis, zema darba produktivitāte, daudziem tūrisma nozarē strādājošiem nav profesionālās izglītības, - Valodu barjera, - Maz izmantota multilingvistiskā vide tūrisma piedāvājumu prezentēšanai internetā, - Nepietiekami izmantota sadarbība starp privāto, valsts un pašvaldību sektoru, sabiedriskajām organizācijām, - Tūrisma produktu kvalitātes trūkums.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> - Veidot ekotūrisma balsītu produktu un pakalpojumu, - Vides izglītība un apziņas celšana, tai skaitā <i>zero waste</i> idejas popularizēšana un pakāpeniska ieviešana, - Uzlabojumi un investīcijas ekotūrisma balstītā infrastruktūrā (lēnā pārvietošanās – takas, velotūrisms, ūdens tūrisms), - Sabiedrības pašorganizēšanās veicināšana, vietējās kultūras attīstība un stiprināšana, - Interaktīvās (elektroniskās) vides nozīmes palielināšanās tūrisma produktu virzīšanā 	<ul style="list-style-type: none"> - Lēnā ES izaugsme, kas negatīvi ietekmē ceļotāju skaitu, - Antropoloģiskās slodzes palielināšanās uz dabas objektiem, zemes noplicināšana un erozija, - Iedzīvotāju un darba spēka aizplūšana no reģioniem, ekonomiskās aktivitātes samazināšanās, sabiedrības novecošanās, - Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, - Vietējās kultūras noplicināšana, standartizācija un sekošana patērētājiem.

²⁷ Stiprās, vājās puses, iespējas un draudi

<p>starptautiskajos tirgos,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Globālās demogrāfiskās izmaiņas un izmaiņas ceļojumu motivācijā rada jaunas tūrisma tirgus nišas, - Zaļās valsts tēla integrēšana tūrisma attīstībā, - Infrastruktūras pilnveidošana un popularizēšana, - Produktu pilnveidošana tūrisma sezonas pagarināšanai, - Aktīvās pārrobežu sadarbības rezultātā var tikt attīstīti jauni konkurētspējīgi tūristu piesaistes objekti. 	
---	--

5 Ekotūrisma attīstības stratēģija projekta teritorijā

5.1 Vīzija

<u>Vīzija</u>
Latvijas un Lietuvas pierobežas novadi – ekotūrisma attīstības paraugs pasaulei, kurš sakņojas vietējās tradīcijās, dabas un cilvēku sadarbības sinerģijā.

5.2 Mērķis

<u>Mērķis</u>
Palielināt teritorijas atpazīstamību un konkurētspēju, radot ekotūrismā integrētus un pieprasītus produktus un pakalpojumus.

5.3 Rīcības virzieni

1. <u>Rīcības virziens:</u> <i>Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja</i> (sabiedrības izglītošana par ilgtspējīgas attīstības nozīmību un personīgajiem ieguvumiem; aktīvas kopienas veidošana)
2. <u>Rīcības virziens:</u> <i>Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana</i> (dabas resursu saprātīga izmantošana tūrisma piedāvājuma un pakalpojumu attīstībā)
3. <u>Rīcības virziens:</u> <i>Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē</i> (vietējās identitātes, kultūras, tradīciju izmantošana tūrisma attīstībā, vietrade)
4. <u>Rīcības virziens:</u> <i>Kvalitatīvas un aptverošas tūrisma pārvaldības izveide</i> (tūrisma informācijas centru un pakalpojumu sniedzēju sadarbība, valsts un pašvaldības, dabas aizsardzības pārvalžu partnerības)

5.4 Raksturojošie rādītāji

Rīcības virziens	Raksturojošie rādītāji
1. Rīcības virziens: <i>Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja</i> (sabiedrības izglītošana par ilgtspējīgas attīstības nozīmību un personīgajiem ieguvumiem; aktīvas kopienas veidošana)	Ekotūrisma principu ieviešana esošajos tūrisma produktos un pakalpojumos; Dabai saudzīgs tūrisma produkts un piedāvājums; Vietas identitātes veidošana, pamatojoties uz vietējiem vides resursiem; Bezatkritumu principi sadzīvē un tūrisma uzņēmumu saimnieciskajā darbībā;

	Bezatkritumu ceļošana
2. Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana (dabas resursu saprātīga izmantošana tūrisma piedāvājuma un pakalpojumu attīstībā)	Radītas jaunas darbavietas un nodrošināts dabas objektu apmeklējuma pieaugums, veicinot kultūras un dabas mantojuma ilgtspējīgu attīstību; Uzlabota ainavas kvalitāte; Uzlabota un izveidota videi saudzējoša pieejamība dabas objektiem (ezeri, meži, purvi); Pārdomāts tūrisma piedāvājums īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās
3. Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē (vietējās identitātes, tradīciju, kultūras izmantošana tūrisma attīstībā, vietrade)	Ekotūrismā virzīta tūrisma piedāvājuma atpazīstamība; Mārketinga pasākumi, īpaši izmantojot sociālos tīklus, interneta vidi; Novadiem raksturīgajā identitātē balstīts ekotūrisma piedāvājuma saturs un kvalitāte; Radīti autentiskā kultūrā balstīti tūrisma piedāvājumi; Nodrošināta kultūrvēsturisko un sakrālo objektu pieejamība sabiedrībai, radīts daudzpusīgs un saistošs piedāvājuma saturs
4. Rīcības virziens: Kvalitatīvas un aptverošas tūrisma pārvaldības izveide	Tūrisma piedāvājuma izstrādes, pārdošanas un dabas aizsardzības institūciju sadarbība un partnerība tūrisma galamērķu popularizēšanā, tūrisma pakalpojumu un produktu kvalitātes paaugstināšanā, dabas aizsardzībā un ekonomikas sildīšanā.

5.5 Ieteikumi un rīcības plāns 2019.-2023. gadam

5.5.1 Kopējie priekšlikumi

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Pasākuma apraksts
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	“Dabas skolas” nometnes dažāda vecuma bērniem	Pašvaldība, uzņēmēji, biedrības, izglītības iestādes	Jauniešu izglītošana ilgtspējīgas attīstības principos atraktīvā un aktīvā veidā, iesaistoties pārgājienos, slēpņošanā, vides objektu un dabas daudzveidības izziņā
2.	Bezatkritumu saimniekošanas informatīvās kampaņas dažādām mērķa grupām	Pašvaldība, izglītības iestādes, biedrības	Informācija, kā samazināt atkritumu lietošanu un daudzumu ikdienā, videi draudzīga patērēšana, <i>zero waste</i> apziņas veidošana, ieviešot un popularizējot videi draudzīgus noteikumus sabiedriskajās iestādēs, organizējot kampaņas,

			akcijas, apmācības, konkursus
3.	Ekotūrismā balstītu saimniekošanas piemēru un labās prakses popularizēšana	Pašvaldība, uzņēmēji, biedrības	Pieredzes apmaiņas braucieni Latvijā un ārvalstīs, tīklojumi ar ekotūrisma saimniecībām, iedvesmas stāsti, to popularizēšana masu medijos, tai skaitā sociālajos. Ekotūrisma kā ilgtspējīga tūrisma popularizēšana potenciālajos ekotūrisma uzņēmumos
4.	Skolēnu iesaiste aktīvā dabas izziņā	Pašvaldība, uzņēmēji, biedrības	Speciālu ekotūrismā balstītu programmu izveide rudens un pavasara pārgājieniem, ekskursijām; mārketingu un piedāvājums dažādās izglītības iestādēs, tieša jauniešu auditorijas uzrunāšana
5.	Videi draudzīgas velo pārvietošanās popularizēšana	Blakusnovadu pašvaldības un tūrisma informācijas centri, vietējie uzņēmēji	Pievienošanās Latgales velotīklam, velotūrisma informācijas sagatavošana, maršruta popularizēšana, velonomas attīstība
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
5.	Ekotūrismā virzīta produkta/pakalpojuma piedāvājuma sagatavošana un popularizēšana prioritārajiem Latvijas tūrisma tirgiem – Vācija, Igaunija, Lietuva, Somija, Zviedrija, Norvēģija	Tūrisma informācijas centri, pašvaldība, aģentūras sadarbība ar tūrisma operatoriem	3 un vairāku ekotūrismā balstītu maršrutu izstrāde un to piedāvājums tirgū, mārketinga pasākumi, dalība ar šo piedāvājumu tūrisma izstādēs
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas aprītē			
6.	Ieteikumu rokasgrāmata, un ekoloģiskie standarti lauku sētu autentiskai atjaunošanai/būvniecībai atbilstoši vietējai ainavai un tradīcijai	Privātais sektors, arhitektu biedrības un kultūrmantojuma eksperti, pašvaldības, masu mediji	Skices, praktiskas rekomendācijas par videi draudzīgu celtniecības/restaurācijas materiālu pielietojumu, būtiskākie nosacījumi objektu draudzīgai integrācijai ainavā, lauku sētu kultūras mantojumu tradīcijas, tehniskas skices. Tas sekmēs vietējai identitātei raksturīgās privātās infrastruktūras

			veidošanos, lauku sētu atjaunošanu un pielāgošanu ekotūrisma prasībām
7.	Videi draudzīgās māju atjaunošanas/būvniecības prakses popularizēšana un sabiedrības viedokļa veidošana	Privātais sektors, arhitektu biedrības un kultūrmantojuma eksperti, pašvaldības, masu mediji	Informatīvas kampaņas, sabiedrības viedokļa veidošana par zūdošo lauku vides un lauku sētas kā ainavas vērtības saglabāšanu, labās restaurācijas/būvniecības prakses popularizēšana
Rīcības virziens: Kvalitatīvas un aptverošas tūrisma pārvaldības izveide			
1.	Pārvaldības sistēmas izveide	Pašvaldības, valsts institūcijas, tūrisma pakalpojuma sniedzēji	Izstrādāts efektīvs tūrisma pārvaldības modelis, noteiktas atbildības, pienākumi, izstrādāts rīcības plāns
2.	Sadarbība vietējā, nacionālajā un starptautiskajā līmenī	Pašvaldības, valsts institūcijas, tūrisma pakalpojuma sniedzēji	Pārrobežu sadarbība tūrisma attīstībā

5.5.2 Priekšlikumi Aglonas novadam

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Rezultāti
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	Informācijas sagatavošana un izplatīšana par ekotūrisma principiem un to pielietojumu ikdienā, uzņēmējdarbībā	Pašvaldība, Dabas aizsardzības pārvalde, vides biedrības	Bezatkritumu pieejas popularizēšana, ilgtspējas principu ievērošana ikdienas sadzīvē un uzņēmējdarbībā saistošu, atraktīvu kampaņu veidā, paredzētas dažādām mērķa grupām
2.	Maršrutu un objektu informatīvās norādes un zīmes	Pašvaldība, Dabas aizsardzības pārvalde, vides biedrības, tūrisma informācijas centri	Informatīvās zīmes, apraksti pie objektiem, informācija par dabas daudzveidību un vērtībām, norādes un videi draudzīgas uzvedības normas. Informācijas izplatīšana par dabas daudzveidību arī novadu tīmekļa lapās, sociālajos tīklos, tādējādi paaugstinot vides apziņu
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
3.	Laivu piestātņu un laipu izveide novada ezeru krastos – videi draudzīgas	Pašvaldība/dabas aizsardzības pārvalde/VAS "Latvijas valsts meži" sadarbībā ar zemju īpašniekiem	Pieejami krasti un ezeri, kurus var izmantot apmeklētāji, laivu noma, iekārtotas peldvietas. Izveidotas un uzstādītas norādes, videi draudzīgi uzvedības noteikumi. Informācija

	pieejas nodrošināšana		izplatīta virtuālajā vidē, sabiedriskajos medijos
4.	Dienas/dienu tūre Aglonas un Riebiņu novada ezeru salās "Dzīve bez digitālā nospieduma"	Pašvaldība, ezera krastu īpašnieki, Dabas aizsardzības pārvalde, vietējie uzņēmēji, tūrisma operatori	Sagatavota videi draudzīga piknika pakete ceļotājiem, tai skaitā informācijas pakete par dabas vērtībām, uzvedību dabas aizsardzības teritorijā. Vides gidi. Atpūtas vietu labiekārtojums, norādes. Informācija tiek iestrādāta arī QR kodā, lai informāciju par dabas vērtībām un maršrutu var saņemt aplikācijā vai interneta vidē
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē			
5.	Mindauga, Martas leģenda senajā Aglonā	Pašvaldība, Dabas aizsardzības pārvalde, Valsts pieminekļu aizsardzības inspekcija, vietējie uzņēmēji, tūrisma operatori	Aglonas pilskalnu apzināšana, atbilstoša stāstu radišana, dabas maršruta izveide, objektu pieejamības nodrošināšana, gida sagatavošana, mārketinga pasākumi Lietuvas ceļotāju auditorijai, mārketinga aktivitātes dažādos medijos
6.	Ikgadējs Martu un Mindaugu vēsturiskais festivāls Aglonā	Pašvaldība, vietējie uzņēmēji un amatnieki, vēsturnieki, pašdarbības kolektīvi	Izstrādāts ikgadējs starptautisks festivāls tūristu piesaistei, tematika un festivāla darbības atbilstoši lietuviešu karaļa Mindauga gadsimta arheoloģijai, teatralizēts pasākums
7.	Garīgās nometnes Aglonā	Aglonas bazilika, izglītības iestādes, tūrisma uzņēmēji	Nometņu piedāvājums klusajā tūrisma sezonā, ģimenēm, dziesminiekiem, sociāli mazaizsargātajām grupām, sadarbībā ar biedrībām, piedāvājuma izveide, nometņu vadītāju apzināšana, atbalsta personāls
8.	Melnā pirts veselībai un meditācijai	Tūrisma uzņēmēji, zemnieki	Melnās pirts atjaunošana un tās piedāvājums pārnovadu un ārzemju auditorijai, individuāla pieeja, dziednieciskais un ārstniecības augu stāsts

5.5.3 Priekšlikumi Preiļu novadam

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Rezultāti
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	Tematiskās vides nometnes vietējo	Vietējie tūrisma uzņēmēji sadarbībā	Tematisku nometņu, darbnīcu organizēšana dažādām mērķa

	dabas velšu popularizēšanā un izmantošanā	ar Daugavpils Universitāti, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmiju, Dabas aizsardzības pārvaldi	grupām, tai skaitā skolēniem. Pelēču vīna dārza bagātības, ārstniecības augu izziņas apmācība, indīgie augi novadā un Latvijā, meža veltes u.tml., nometņu popularizēšana interneta vidē
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
2.	Kognitīvo ceļu tīkla izveide novadā	Pašvaldība	Gājēju un velo takas Preiļu pilsētā un novadā, šīs infrastruktūras attīstība
3.	Infrastruktūras izveide kempieriem	Pašvaldība	Izveidota kempingu stāvvietas ar komunikāciju iespējām, iespējami tuvāk izmantot velotakas, izziņas takas
4.	Aktīvās izziņas un atpūtas takas Preiļu pils parkā	Pašvaldība, vietējie uzņēmēji	Nodrošināta parka pieejamība dažādām aktivitātēm, zonu dalījums – atpūta, izklaide, aktīvā izklaide, atbilstoša infrastruktūra, iespēju popularizēšana
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē			
5.	Sakrālais ceļš no pagātnes līdz mūsdienām	Pašvaldība, vietējie uzņēmēji, draudzes	Izveidots tūrisma maršruts Aglonas, Preiļu, Riebiņu novadu dažādu konfesiju baznīcās, tai skaitā ārtelpu lūgšanu vietās – pilskalnos, upurvietās, leģendu apkopošana, stāsta izveide, pieturpunkti – ēdināšana zemnieku saimniecībās. QR kods vai citas tehnoloģijas informācijas papildināšanai – mūzikas, dziesmu ierakstu atskaņošana, mārketinga aktivitātes
6.	Vēstures taka "Viena novada gadsimta stāsts"	Pašvaldība, vietējie uzņēmēji, vēstures liecinieki, bibliotēkas, muzeji	Izveidota izziņas taka pa nacionālo partizānu pēdām, deportāciju vietas un vietējie nostāsti, kolhoza laiku ikdiena..., saistošu un izglītojošu materiālu sagatavošana dažādām auditorijām, mārketinga pasākumi

5.5.4 Priekšlikumi Riebiņu novadam

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Rezultāti
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	Permakultūras izziņas nometnes	Vietējie uzņēmēji, zemnieki, amatnieki	Zemnieku saimniecībā/izmantojot Silajāņu skolas ēku ikgadēji permakultūras pasākumi, piesaistot apmeklētājus no dažādām valstīm, veidojot sadzīvi atbilstoši vidi

			saudzējošiem principi, videi draudzīgas saimniekošanas popularizēšana
2.	Velokustības popularizēšana	Pašvaldība, tūrisma informācijas centri	Veloceliņa Riebiņi-Preiļi infrastruktūras izveide, lēnās pārvietošanās popularizēšana
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
3.	Profesionālu gidu pakalpojuma izveide	Vietējie uzņēmēji, izglītības iestādes, tūrisma informācijas centri	Gidu sagatavošana par dažādām dabas izziņas tēmām – makšķerēšanas, ārstniecības augi, meža veltes, zivju bagātība un vietu iezīmēšana ezeros, valodu apmācība, maršruta stāsta izveide, makšķerēšanas/pārgājienu ekipējuma noma
4.	Reģionam raksturīgo putnu un dzīvnieku vērošana gida pavadībā	Tūrisma informācijas centri, vietējie uzņēmēji un dabas zinātāji, mednieki	Vietējo dabasmīļu aizraujošie stāsti, bebru/aļņu ceļš, putnu vērošanas ekipējums, putnu vērošanas takas, informatīvais materiāls digitālajā vidē, dzīvnieku/putnu vērošanas centra izveide
5.	Teritorijas reģenerēšana un ainavu atklāšana	Pašvaldības, zemju īpašnieki	Latvāņu rekultivācija, graustu teritoriju revitalizācijas projekti sadarbībā ar teritoriju īpašniekiem, zinātniekiem RTA, Daugavpils Universitāti, studentu iesaiste izpētes un teritorijas atjaunošanas, plānošanas procesos
6.	Dabas taku izveide Feimankas, Ošas upes krastos	Pašvaldība, zemju īpašnieki, Dabas aizsardzības pārvalde	Upju krastu sakopšana, norādes, dabas segumu nostiprināšana, videi draudzīgu pieturvietu aprīkošana
7.	Purva izziņas pasākumi Aklajā purvā Sīļukalnā	Pašvaldība, zemju īpašnieki, Dabas aizsardzības pārvalde	Purva izpēte un saudzīga pielāgošana izziņai
8.	Ezeru salu sakopšana un pielāgošana apmeklētājiem	Pašvaldība, zemju īpašnieki, Dabas aizsardzības pārvalde	Nodrošināta laivu noma, veikta invazīvo augu apkarošana, salu leģendu izziņāšana, iesaistīti pakalpojuma sniedzēji – kempingi, pirts, pikniks
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē			
9.	Riebiņu novada kultūrvēsturiskā mantojuma centra izveide	Pašvaldība, bibliotēkas, muzeji, vietējā kopiena	Izveidots interaktīvs centrs, kurā apkopota informācija par Riebiņu novada garīgo, tradicionālo, kultūras mantojumu, izmantojot jau esošo infrastruktūru, veicot pielāgošanu, aktīvi iesaistot vietējo sabiedrību visos izstrādes posmos
10.	Vietējās produkcijas un kulinārā	Vietējie uzņēmēji, mājražotāji	Degustācijas, ēdināšana pie zemniekiem, vietējās kafējnīcas izveide novadā

	mantojuma piedāvājuma izveide		
11.	Rušonas klostera un muižu vēsturiskie nostāsti	Pašvaldība, bibliotēkas, muzeji, vietējā kopiena	Rušonas baznīcas klostera restaurācija, kopienu centra izveide, muižu teritoriju sakopšana un pieejamība, pieejas infrastruktūra ar norādēm, pieejamā produkta mārketinga pasākumi

5.5.5 Priekšlikumi Panevėžas pašvaldībai

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Rezultāti
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	Lēnās pārvietošanās iespēju popularizēšana Panevėžā	Pašvaldība sadarbībā Krekenavas reģionālo parku, biedrības, uzņēmēji	Velopārgājieni, apkārtnes izziņa dažādos velomaršrutos
2.	Garšu pikniks "Nogaršo vietējo"	Mājražotāji, pašvaldība, uzņēmēji, tūrisma operatori	Īpašas kampaņas vietējās produkcijas popularizēšanai, pasākumi un pikniki tūrisma piedāvājumā, piesaistot vietējos ēdināšanas uzņēmumus, piedāvājums pasākumu laikā
3.	Ekotūrisma gidu sagatavošana	Pašvaldība, biedrības, fiziskas personas	Sagatavoti ekotūrisma gidi, dažādu valodu pieejamība apmeklētājiem (angļu, poļu)
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
4.	Velotaku infrastruktūras pilnveidošana	Pašvaldība	Apvienotas novada velotakas, veidojot vienotu maršrutu bez pārtraukumiem, tiek piedāvāta velonoma, izveidotas velopiestātnes, mārketinga pasākumi pieejamajam pakalpojumam
5.	Nevēžas upes pielāgošana aktīvai atpūtai un pakalpojumu sniegšanai	Pašvaldība, uzņēmēji	Veikti upes krastu un upes tīrīšanas darbi, lai attīstītu uzņēmējdarbību zilajās pilsētas zonās, tai skaitā piedāvātu pakalpojumus uz ūdens un krastu zonā ar videi draudzīgiem nosacījumiem un materiāliem
6.	Mēness akmens parka pieejamības nodrošināšana kājāmgājējiem	Pašvaldība sadarbībā ar Krekenavas reģionālo parku, biedrības, uzņēmēji	Pilnveidota gājēju infrastruktūra – dabas takas šajā teritorijā
7.	Izzinošie dabas maršruti Panevėžas apkaimē	Pašvaldība sadarbībā ar Krekenavas	Izstrādāti dabas izziņas maršrutu, iesaistot vietējos uzņēmējus (kultūras, ēdināšanas un dabas izziņas

		reģionālo parku, biedrības, uzņēmēji	komponentes, šī piedāvājuma digitalizācija
8.	Ekotūrismā balstīta piedāvājuma izstrāde un popularizēšana Japānas un Ķīnas tirgiem – pilotprojekts Panevėžys rajonā	Tūrisma uzņēmēji, tūrisma aģentūras un operatori, pašvaldības	Konsultācijas par piedāvājuma saturu minētajiem tirgiem, pārstāvju piesaistīšana, piedāvājuma izstrāde un popularizēšana izvēlētajai tirgus auditorijai, materiāli svešvalodās tīmekļu vietnēs, informācija šajās valodās, māketēts piedāvājums, specializēti izstrādātas kampaņas
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē			
9.	Šakota un maizes cepšanas meistardarbnīcas	Uzņēmēji, mājražotāji	Izstrādāts un pieejams pastāvīgs piedāvājums – paraugstundas šakota un maizes cepšanā, degustācijas, piedāvājuma popularizēšana e-vidē
10.	Bērnu rotaļu laukumi un atpūtas vietas izveide ģimenēm ar bērniem	Pašvaldība	Zaļajās zonās izveidoti videi draudzīgi rotaļu laukumi un aprīkotas atpūtas vietas ģimenē, piesaistot vietējos amatniekus un īstenojot videi draudzīgu materiālu izmantošanu

5.5.6 Priekšlikumi Anīkšču pašvaldībai

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Rezultāti
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	Velonomas punktu izveide ekoloģiskās pēdas mazināšanai, sekmējot vilcienu tīkla izmantošanu	Pašvaldība, tūrisma operatori, uzņēmēji	Popularizēta lēnā pārvietošanās un videi draudzīgāka transporta izmantošana, lēnās pārvietošanās iespēju popularizēšana īpašās kampaņās un e-vidē
3.	Videi draudzīga transporta izmantošanas iespēju paplašināšana	Pašvaldība	Palielināts elektromobiļu uzlādes vietu skaits
4.	Es dzīvoju vecā koka mājā	Pašvaldība, biedrības, uzņēmēji, vietējā kopiena	Popularizēt citām pašvaldībām Anīkšču kopienas, iedzīvotāju aktivitātes veco māju atjaunošanā un izmantošanā gan radošajās industrijās, gan dzīvošanai, popularizēt videi draudzīgu dzīvesveidu laukos kā iespēju iesaistīties ekotūrisma produkta izveidē, lauku vides pielāgošana ekotūrisma aktivitātēm
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
5.	“Mazā Lietuva” –	Pašvaldība,	Aktivitātes un pasākumi, lai saņemtu “Slow

	Anīkšči – miera un klusuma osta pasaulē	biedrības, uzņēmēji, vietējā kopiena	City” statusu, kura izpildei ir svarīgi ekotūrisma principi (šādas ir 252 pilsētas pasaulē. Statuss attiecas uz dabu, ēdināšanu, vietējiem produktiem, vēsturi, arhitektūru.)
6.	Sventājas upes takas “Veselības ceļš”	Pašvaldība, biedrības, uzņēmēji	letver veloceliņu un gājēju celiņu izbūvi, norādes, aprīkotas peldvietas un videi draudzīgas atpūtas vietas, kājāmgājēju tiltiņu izveide, videi draudzīgu un vietējo materiālu izmantošana
7.	Ūdens un kvarca terapijas kvarca karjerā	Pašvaldība, biedrības, uzņēmēji	Ūdens kvalitātes izpēte, peldvietas un atpūtas vietas labiekārtošana, atrakcijas, ūdens izmantošana procedūrām un atpūtai
8.	Meža meditācijas nometnes	Pašvaldība, biedrības, uzņēmēji	Meža resursa izmantošana pārgājieniem, vietējo ārstniecības augu iepazīšana, meža floras un faunas iepazīšana, baskāju taka mežā, QR kodi ar digitālu informāciju par meža bagātībām
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas aprītē			
9.	Anīkšči – literatūras pilsētu tīkla pietura Lietuvā	Pašvaldība, biedrības, uzņēmēji, vietējā kopiena	Ekotūrisma pakalpojumu attīstība literatūras un lasītveicināšanas jomā, āra lasītavas, digitālie stāsti un to popularizēšana e-vidē

5.5.7 Priekšlikumi Molētu pašvaldībai

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Rezultāti
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	Ekotūrisma informācijas un izstāžu centra izveide	Pašvaldība, uzņēmēji, biedrības, izglītības iestādes	Popularizēt ekotūrisma virzīta produkta attīstības labākos piemērus, materiāli tiek arī digitalizēti, piedāvātas ekskursijas un mācību programmas jauniešiem un skolēniem
2.	Zaļās dzīves paraugs Molētu novadā	Pašvaldība, uzņēmēji, biedrības, vietējā kopiena	Apkopot un izstrādāt zaļās dzīves paraugu, pamatojoties uz Molētu resursiem un pieredzi (lauku vide, meži, ezeri) un to popularizēt izglītojošās programmās, masu medijos un e-vidē
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
3.	Izzinošie meža pārgājēju maršruti	Pašvaldība, uzņēmēji, biedrības, vietējā kopiena	Sagatavoti gida stāsti par koku un augu sugām, maršruta sagatavošana ar drošām atpūtas un piknika vietām, digitāla informācija par dabas procesiem, slēpņotavas un dažādas akcijas, atrakcijas izziņas procesā
4.	Dabas sajūtu nometnes	Pašvaldība, uzņēmēji,	Vides izziņas nometnes lauku teritorijā, kurās tiek organizētas vides

		biedrības, vietējā kopiena	sakopšanas un vides izziņas funkcijas, klausīšanās, sajūtu apraksti un vides stāstu veidošana
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē			
5.	Etnokosmoloģijas arheoloģija	Pašvaldība, uzņēmēji, biedrības, vietējā kopiena	Dažādu gadsimta kulinārā mantojuma piedāvājums kosmoloģijas muzeja apkārtnē, laika skaitīšana akmeņu stāstos, autostāvvietas, taku aprīkošana ar videi draudzīgiem un vietējiem materiāliem
6.	Molētu ekotūrismā balstīta zīmola izstrāde	Pašvaldība, uzņēmēji, vietējā kopiena, eksperti	Vietai radīts stāsts un zīmols, kurš darbojas mārketinga kampaņās un rada vietas plašu atpazīstamību

5.5.8 Priekšlikumi Gražutes un Sartu dabas parkam

Projekta teritorijā nozīmīgi ir reģionālie parki, kuri robežojas ar vairākām pašvaldībām. Tāpēc atsevišķi ir izstrādāti priekšlikumi Gražutes un Sartu reģionālajiem parkiem.

Nr.	Pasākums	Īstenotājs, sadarbības partneri	Rezultāti
Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja			
1.	Dabas skolas izveide	Biedrības, pašvaldība, Gražutes dabas parka administrācija, vietējie uzņēmēji	Pastāvīgas dabas skolas izveide, kurā sadarbojas vides aizsardzības entuziasti, zinātnieki un dalās zināšanās un pieredzē
2.	Vides apmācības programmas izstrāde izglītības iestādēm, ietverot mācības un aktīvu izziņu dabā	Biedrības, pašvaldība, Gražutes dabas parka administrācija, eksperti	Izstrādāta programma, kura popularizē ilgtspējīgas zaļās domāšanas un saimniekošanas principus
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana			
3.	Antalieptes dabas draugu pašapkalpošanās naktsmītņu izveide vecajā skolā	Biedrības, pašvaldība, Gražutes dabas parka administrācija, vietējie uzņēmēji	Vecās skolas rekonstrukcija un apmeklētāju naktsmītņu izveide
4.	Autostāvvietu izveide dabas/velotaku/pastaigu taku teritorijā	Biedrības, pašvaldība, Gražutes dabas parka administrācija, vietējie uzņēmēji	Videi saudzīga apkārtnes labiekārtošana, izmantojot vietējos materiālus (akmeņi, koka materiāli)
5.	Daba ārstē un nomierina	Biedrības, pašvaldība, Gražutes dabas parka administrācija, vietējie uzņēmēji	Nometnes sociāla riska grupām (izmantojot vietējo resursu kokapstrādes darbnīcā, ar izstrādātajiem materiāliem veikt vides labiekārtošana un uzņēmējdarbības prasmju attīstību), atbalsta personāls,

			brīvprātīgais darbs
6.	50 salu Antalieptes ūdenskrātuves stāsti	Biedrības, pašvaldība, Gražutes dabas parka administrācija, vietējie uzņēmēji un zemju īpašnieki	Kanoe maršruts un stāsti par pilskalniem, kapiem, cilvēka iejaukšanās vidē atspoguļojums, dabas vides un kultūrvides meistarīga interpretēšana, laivu nomas punkti un autostāvvietas
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas aprītē			
7.	Augustīnu klostera kulinārā mantojuma izpētes ekspedīcija	Draudze, biedrības, Gražutes dabas parka administrācija, vietējie uzņēmēji un kopiena	Informācijas savākšana un pieraksti par vietējo kulināro mantojumu, vēstures materiālu izpēte, recepšu apkopošana turpmākajai izmantošanai piedāvājumā
8.	Ciēmam raksturīgās veģetāriešu/klostera mūku virtuves izveide, izmantojot vietējo produkciju	Biedrības, vietējie uzņēmēji	Apmeklētājiem ir iespēja baudīt vietējo un tikai vietai raksturīgo virtuvi
9.	Antalieptes klostera izglītojošā programma "Viena diena mūka dzīvē"	Draudze, biedrības, Gražutes dabas parka administrācija, vietējie uzņēmēji un kopiena	Programmā apvienota dabas aizsardzība, vietējo resursu izmantošanas iespējas un ciemata vēsture, leģendas, tūristu piesaistes pasākumi šim produktam

5.6 Stratēģijas ieviešanas uzraudzības rādītāji

Rīcības virziens: Vides apziņas pilnveidošana un bezatkritumu pieeja				
Nr.p.k.	Rādītājs	Bāzes gads	2023. gads	Datu avots
1.	Izveidotas dabas skolas	0	2	Pašvaldības, biedrības
2.	Izstrādāta un aprobēta vides apmācības programma skolēniem	Nav datu	1	Projekta vadības grupa
3.	Ekotūrisma informācijas un izstāžu centrs	0	1	TIC, projekta vadības grupa
4.	Zaļās un videi draudzīgas dzīves un saimniekošanas popularizēšanas pasākumu skaits	Nav uzskaites	Vairāk par diviem pasākumiem gadā katrā projekta teritorijā	Masu mediji
5.	Izveidoti velonomas punkti		Vismaz 1 katrā	TIC

			projekta teritorijā	
6.	Bezatkritumu (<i>zero waste</i>) saimniekošanas informatīvās kampaņas	Nav uzskaites	2 un vairāki gadā katrā projekta teritorijā	Masu mediji, pašvaldību un biedrību mājas lapas
7.	Izdota ekotūrisma ieteikumu rokasgrāmata	Nav datu	1	Projekta vadības grupa
Rīcības virziens: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana				
1.	Izglītojošo dabas nometņu skaits projekta teritorijās	1 x gadā	3 x gadā katrā projekta teritorijā	Pašvaldības, biedrības
2.	Videi draudzīgi labiekārtotas stāvvietas projekta teritorijās		1 katrā projekta teritorijā	Pašvaldības
3.	Izveidotas jaunas tematiskas dabas takas		1 katrā projekta teritorijā	TIC
4.	Dabas izziņā iesaistīto skolēnu skaits	Nav veikta uzskaitē	Vismaz 120 katrā projekta teritorijā, gada laikā	Izglītības iestādes, pakalpojuma sniedzēji
5.	Pilotprojekta izstrāde un īstenošana Āzijas tūristu piesaistei	Nav datu	1, Panevėža	Pašvaldība, TIC
6.	Vietējo ekotūrisma gidu skaits		1 vai vairāk katrā projekta teritorijā	Pašvaldība, TIC
7.	Ekotūrisma maršrutu izstrāde un piedāvājums tirgū		3	Pašvaldība, TIC
8.	Meža izziņas pārgājieni un nometnes	Molēti, Gražutes reģionālais parks, Anīkšči	Pārējās projekta teritorijās	TIC
9.	Dabas un kultūras mantojuma vērtību saglabāšana – nav konstatēta tūrisma darbību degradācija		Kvalitatīvs vērtējums	Pašvaldība
Rīcības virziens: Kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas apritē				
1.	Tūristu skaita pieaugums		Par 15% 3 gadu laikā	CSP, TIC dati
2.	TIC reģistrētie apmeklētāji ekotūrisma jautājumos	Nav datu	Vismaz 5% no kopējo apmeklētāju	TIC

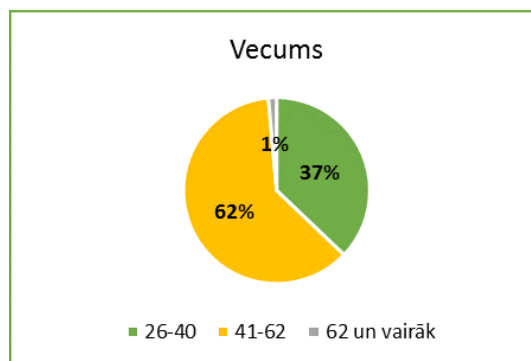
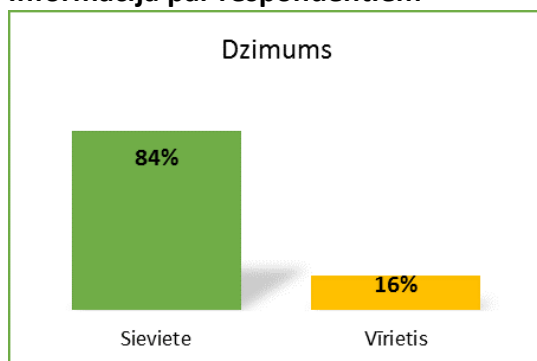
			skaita	
3.	Kulinārā mantojuma piedāvājuma pieaugums		2 un vairāk jaunas vietas projekta teritorijās	TIC dati
4.	Tūrismā balstītu darba vietu pieaugums			CSP, VID
5.	Ekotūrismā balstīta zīmola izstrāde	Nav datu	1 projekta teritorijā	Projekta vadības grupa
6.	Videi draudzīgās māju atjaunošanas/būvniecības prakses popularizēšanas kampaņas, publikācijas un pasākumi	Nav datu	Vismaz 3 kampaņas projekta teritorijās	Projekta vadības grupa, sociālie, masu mediji
7.	Ikgadējs Martu un Mindaugu vēsturiskais festivāls Aglonā	nav	Ikgadējs tradicionāls Latvijas/Lietuvas sadraudzības pasākums	TIC, pašvaldība

6 Vietējo iedzīvotāju un tūrisma nozares dalībnieku aptaujas rezultāti

Projekta *Interreg Latvija-Lietuva* projekta Nr. LLI-349 “Ekotūrisma attīstība Latvijā un Lietuvā, izmantojot ūdens resursus” (*Learn Eco Travel*) tika aptaujāti iedzīvotāji par ekotūrisma un tā attīstības iespējām pašvaldībā. Tika veiktas 34 padziļinātas intervijas ar tūrisma nozares speciālistiem, lēmuma pieņēmējiem un ceļotājiem.

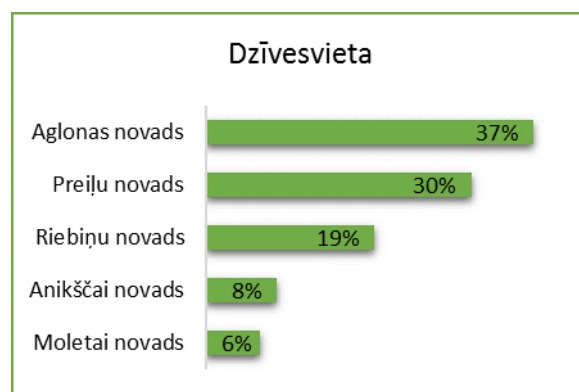
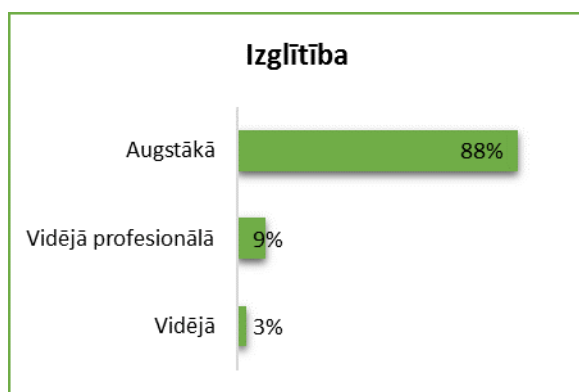
Projekta *Interreg Latvija-Lietuva* projekta Nr. LLI-349 “Ekotūrisma attīstība Latvijā un Lietuvā izmantojot ūdens resursus” (*Learn Eco Travel*) tika aptaujāti 70 iedzīvotāji par ekotūrisma un tā attīstības iespējām.

Informācija par respondentiem

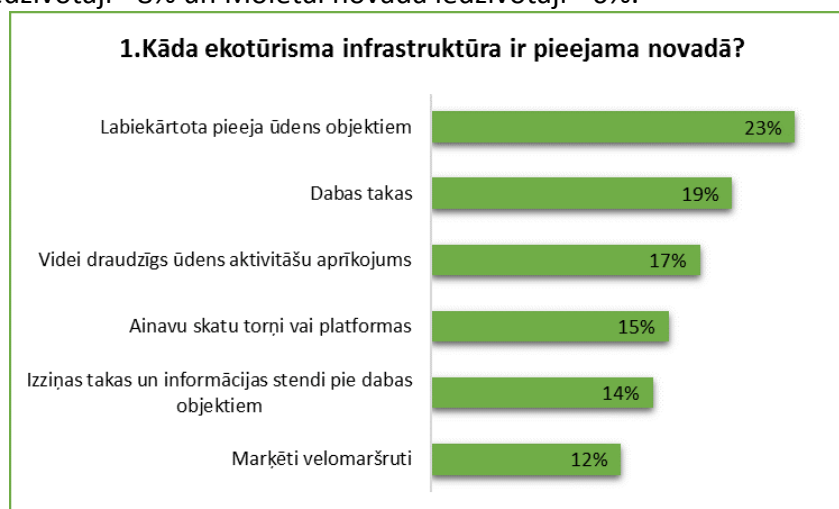

63

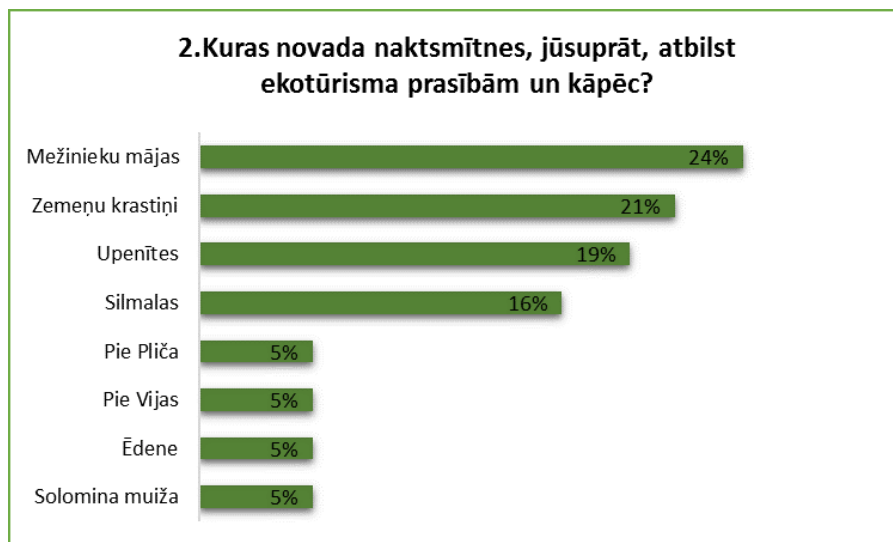
Aptaujā piedalījās 84% sieviešu un 16% vīriešu. Lielākā daļa - 62% no aptaujātajiem ir vecumā no 41-62 gadiem. No 26-40 vecuma grupā ir 37% aptaujāto, 62 gadi un vairāk 1%. Gandrīz visi aptaujātie ir strādājoši. 1% no aptaujas dalībniekiem mācās vai studē.

Vairākumam respondentu ir augstākā izglītība 88%, vidējā profesionālā - 9% un vidējā izglītība - 3% aptaujāto. Visvairāk aptaujā piedalījās Aglonas novada iedzīvotāji - 37%, Preiļu novada iedzīvotāji - 30%, Riebiņu novada iedzīvotāji - 19%, Anikšči novada iedzīvotāji - 8% un Moletai novada iedzīvotāji - 6%.

Novados ir pieejami visi anketā minētie tūrisma piedāvājumi. Dabas takas - 19%, velomaršrutu ir 19% un iedzīvotāji min, ka to nepieciešams vairāk. 12% izziņas takas un informācijas stendi pie dabas objektiem, 15% ainavu skatu torņi vai platformas, 23% labiekārtotu pieeju pie ūdens objektiem un 17% ūdens aktivitāšu aprīkojums, kas ir videi draudzīgs.

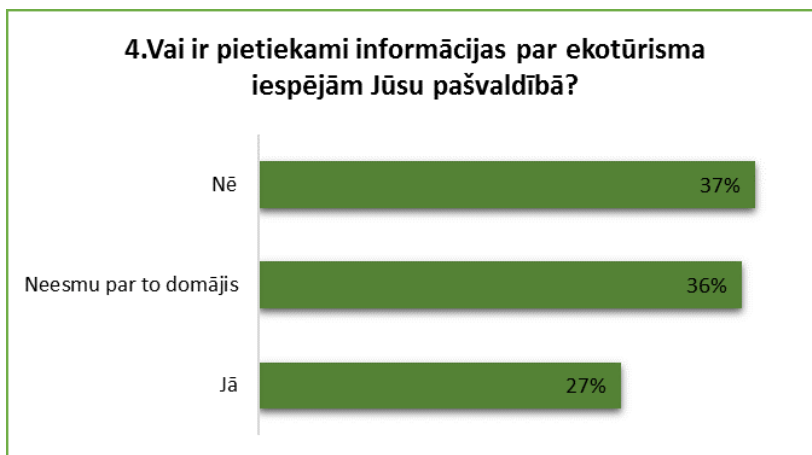

64

Pēc aptaujāto viedokļa vislabāk ekotūrisma prasībām atbilst Aglonas novada "Mežinieku mājas" - 24%, "Zemeņu Krastiņi" - 21%, "Upenītes"- 19%, "Silmalas" - 16%, Solomina muiža, Pie Vijas un Pie Pliča - 5% aptaujāto. *Kaimu turizmoteikamos paslaugos.*

Aptaujā minētajos novados ir iespējams iesaistīties velomaršruta izbraukšanā - 24% atbilžu, 22% aptaujāto min - izzināt kultūru un dabu izziņas takās, putnu vērošanā - 4%, kulinārā mantojuma izziņāšanā – uzskata 19% aptaujāto, makšķerēšanu min 26%, bet meža dzīvnieku vērošanu 5% aptaujāto.

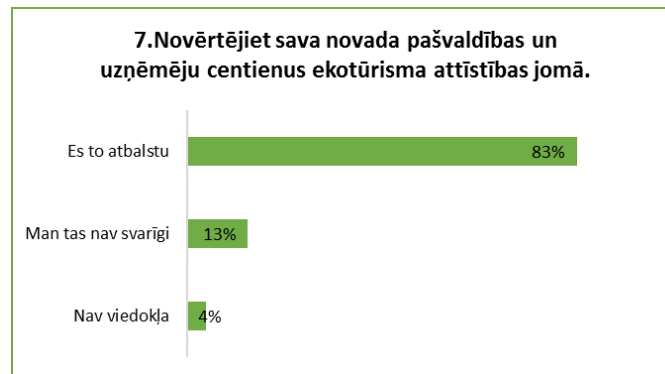
Respondentu atbildes liecina, ka informācijas par ekotūrisma pašvaldībās nav pietiekami, tātad tā ir nepieciešama. 27% aptaujāto uzskata, ka informācijas pietiek, 37% aptaujāto uzskata, ka nepietiekama, 36%, kas ir gandrīz trešā daļa, par to nav domājuši.

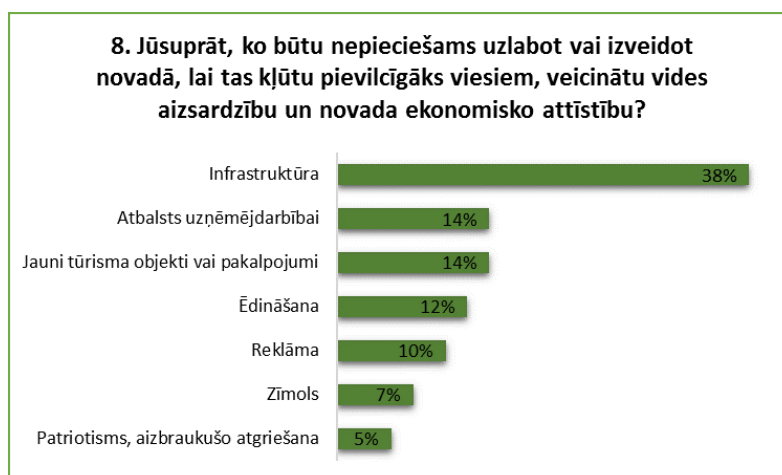
Vērtējumi 5 balļu sistēmā, no kurām 5 – ļoti augstu, 1 – ļoti zemu. 10% aptaujāto novērtējuši ekotūrisma attīstības līmeni savā pašvaldībā uz 1 balli, 15% uz 2 ballēm, 46% uz 3 ballēm, 29% to vērtē uz 4 ballēm.

Aptaujātie par nozīmīgākajām vērtībām novērtē dabu - 24%, kultūrvēsturiskais mantojums un tradīcijas - 19%, atpazīstams vietas zīmols - 19%, attīstīti tūrisma nozares uzņēmēji - 15%. Pašvaldības atbalsts arī tiek minēts kā nozīmīgs 12% aptaujāto anketās, bet aktīvi iedzīvotāji - 11% atbilžu.

Respondenti atbalsta pašvaldības un uzņēmēju centienus ekotūrisma attīstībā - 83%, bet citiem par šo jautājumu nav viedokļa - 13%, nav svarīga joma 4% aptaujāto.

Kā potenciālos nākotnes darbus 38% aptaujātie uzsver infrastruktūras attīstību, 14% atbilžu vienādi sadalās starp atbalstu uzņēmējdarbībai un jaunu tūrisma objektu un pakalpojumu radīšanu. 10% aptaujāto kā būtisko uzskata reklāmas pasākumus.

Atziņas, ieteikumi, idejas no intervijām un aptaujām

- ekotūrisma pieeja bieži tiek īstenota caur veloceliņiem;
- pašiem vajag stratēģisku redzējumu – ko darīt?
- nepieciešams ekotūrisma mārketinga plāns;
- ekotūrisms izriet no tūristu pieprasījuma un vajadzībām;
- svarīgi, lai uzņēmējs saprot, ka ir jārikojas ekotūrisma virzienā;
- no attieksmēm un atbildības veidojas arī dzīves pieredze; ja saka, ka jēra gaļu ir lētāk atvest no Jaunzēlandes, tad svarīga ir kvalitāte, stabila piegāde, zema cena. Bet, ja tiecas atbalstīt vietējo, taču tas ir dārgāk, tad produktu no vietējā drīzāk nepērķ; mēs nonākam realitātē un secinām, ka pilnīgs ekotūrisms nav iespējams, tas var realizēties tikai akcentos;
- te nav tik daudz uzņēmēju. Tirgus ir tik blīvs, lai nodalītu vienu nišu un pateiktu, ka tā strādās ekovirzienam, principā visam ir jātuvinās ekotūrisma virzienam. Ja nav citu virzienu un visi pievēršas šim vienīgajam, mēs runājam par ekotūrisma principiem;
- apzinātu un atbildīgu ekotūristu ir ļoti maz; šurp brauc tāpēc, ka interesē Latgale un Latgales populārākajā maršrutā ietilpst Aglona un Preiļi;
- tūristus visefektīvāk uzrunāt un piesaistīt iespējams ar interneta starpniecību;
- nav svarīgi, vai cilvēkus interesē tikai daba vai kultūra. Parasti te ir proporcijās, vairāk caur kultūru, vai arī izteikts ir dabas tūrisms, taču ne viss dabas tūrisms ir ekotūrisms. Tajā brīdī, kad ārzemnieku vedīs pie stārķa ligzdas, stārķis ligzdu pametīs. Tāpēc ekotūristam ir atbildība rīcībās;
- šodienas skatījums – ir tikai ekotūrisms un ir tikai ilgtspējīgs. Ja mēs kaut ko veicinām, tad tam ir jābūt kam tādām, kur ir vērts tērēt publisko naudu. Reizēm ir acīmredzamas pretrunas, piemēram, motokross, kas tiek rīkots nacionālajā parkā;
- vēl viena komponente – iespējami daudz nemotorizētu braucamo;
- lēnā pārvietošanās ir ekonomiski pamatota, jo katras 3 stundas ceļotājam rodas jaunas vajadzības;
- vienā dienā apvienot kultūru ar dabas skatiem. Veidot uz ārzemju tirgu orientētus objektus, kuri būtu vērsti tikai uz dabu;
- specializēties;
- nevar būt eko, par kuru nevajadzētu maksāt nodokļus;
- autentiska, oriģināla, nepastarpināta kultūra;
- melnā pirts. Tai raksturīgs īstums, ja to sasaista ar arheoloģiju, tad 4000 gadus caur melno pirti var sajust pēctecīgumu. Tā ir piezēmētība un intimitāte, bet ne visi saprot, kā to var pārdot;
- ja tūrists dzīvo kopienā par velti, tad var piedāvāt iespēju iemest naudu krājkasītē kā ziedojumu. Ārzemniekiem tas ir pieņemami;
- Uzreiz piesaistīt ārzemniekus nav viegli, vietējam uzņēmējam ir jāpiemīt pasaules redzējumam;
- Latgales problēma – tiek reklamēts resurss: ezers ar zivīm. Bet vai kāds var aizvest uz šīm zivju vietām? Nav arī makšķerēšanas gidu. Kur tad īsti ir jābrauc?

- jābūt zināšanām, valodu prasmēm un prasmei pārdot pakalpojumu. Kāpēc tas šobrīd nedarbojas? Jo nav ekotūrisma produktu, lai gan mums ir priekšrocības, mums ir resurss. Tad, kad jāklūst par produktu un jānonāk starptautiskā tirgū, tad rodas grūtības;
- zīmols, kas ļauj uz tūrisma skatīties plašāk: vietas identitāte. Sajūta, ka esmu vajadzīgs, ļauj prezentēt uz ārpusi – ko vajag atjaunot, kur vedīs dabas takas;
- mūsu partneri ir Molētos, Panevėžā, Zarasos. Šī sadarbība ir svarīga, sadarbojamies ar kaimiņiem, lai īstenotu kopīgus projektus. Mēs atbalstām arī sadarbību ar Baltijas valstīm, mums ir kopīgi semināri, dažādi pasākumi. Mēs viens par otru daudz zinām, varam ieteikt saviem apmeklētājiem;
- kopienā balstīts tūrisms – man patīk tas, ko es daru, man patīk ezers. Nav nekas pret dalīties ar citiem;
- lai gan iespējas iegūt informāciju par tūrisma piedāvājumu Latvijā ir visnotaļ plašas, tomēr ārvalstu tūrisma nozares eksperti uzskata, ka nepietiek informācijas ne par apskates objektiem ārpus Rīgas, ne par viesnīcām un pasākumiem mazajās pilsētās;
- finansējums tiek ieguldīts ar domu: man ir, nopelnu, bet pats arī izmantoju. Tas ir nodalāms no sērijveida ražošanas. Strādāju un dzīvoju, lauku tūrisms ir vairāk sasaistīts ar dzīvesstilu, uzņēmējdarbību. Man patīk dzīvot laukos, man patīk cilvēki, kuri ar līdzīgām vērtībām pievienojas manām vērtībām;
- ekotūrisms ir arī socializēšanās lieta;
- panākt, ka vietējais ir pieprasīts;
- svarīga ir ainavas kvalitāte;
- redzēt vērtību vecajā – melnās pirtis;
- Latgales kopējā stratēģijā ir jābūt ekotūrisma virzienam;
- astronomija kā resurss ekotūrisma, astronomijas komponente ekotūrisma ir uzskatāma par jaunu produktu ekotūrisma;
- plānojot ekotūrisma maršrutus, ir svarīgi izvērtēt nepieciešamību tajos iekļaut apsargātu autostāvvietu pakalpojumu, jo vairums tūristu, dodoties uz ilgāku laiku tālākā velotūrē, laivu braucienā vai pārgājienā pa mazapdzīvotām vai neapdzīvotām dabas teritorijām, nevēlēsies savu autotransportu atstāt neapsargātā vietā;
- mūsu reģionā ir daudz ezeru. Tīrākais ir Sventes ezers, pateicoties apkārt esošajiem mežiem un lauksaimniecības neesamībai, un tas ir izolēts. Te ir daudz retu augu sugu;
- unikāla vieta ir ezers ar 50 salām. Šeit 1959. gadā, aizdambējot Sventājas upi, uzbūvēja hidroelektrostaciju. Ūdens līmenis cēlās un savienoja 26 ezerus vienā lielā ezerā. Tagad uz salām ir kapi, te var peldēt ar kanoe laivām, tas ir unikāli. Dažviet ūdens ir izpostījis kapus un kaulus var atrast ūdenī;
- te apkārt ir daudz mežu, dažādas putnu sugas, pūces;
- interesanta vieta ir Baltriški. Te 1909. gadā ieradās mūki no Beļģijas, uzbūvēja klosteri un atjaunoja baznīcu. Viņi attīstīja šeit svētceļojumu tūrisma, piedāvājot vietu, kur apmesties, lūgties, atpūsties. Interesanti ir tas, ka vietējie pirms astoņiem gadiem lūdza, lai viņu ciemu iekļauj aizsargājamajā zonā, kas te kaimiņos jau bija izveidota. Tā bija pirmā reize Lietuvas vēsturē, kad kāds labprātīgi pieteicās, lai viņu mājas būtu dabas lieguma zonā. Taču viņu mērķis bija aizsargāt šo skaisto vietu no turpmākas apbūves;

- vietējie uzņēmēji nodrošina kanoe laivas. Visagīnā dzīvo jauka ģimene, kas nelielām grupām (līdz 12 cilvēkiem) piedāvā dabas tūres ar velosipēdu, kanoe laivām, uz ugunsgrāvis gatavotas vakariņas utt. Viņu biznesa attīstība veiksmīga. Tūristi brauc gan no Viļņas, gan arī no ārzemēm. Šie uzņēmēji cenšas piesaistīt tūristus no Eiropas, pakalpojumi nav lēti;
- pie mums ir dabas izglītības organizācija "dabas sargi", piedāvā ģimenēm un grupām pastaigas pa mežu, pēc tam – pankūku cepšanu;
- dabas liegums atrodas divās pašvaldībās – Zarasos un Igaļinā. Te ir potenciāls izveidot makšķerēšanas iespējas. Pašvaldība varētu vairāk reklamēt šo iespēju, kas arī ir pašvaldības uzdevums. Varētu nodrošināt tādu servisu, ka cilvēks atbrauc, viņam piedāvā laivu un visu ekipējumu, atliek vien izbaudīt;
- mums ir daudz viesu namu, bet vajadzētu attīstīt vēl jaunas izmīnāšanas iespējas;
- vēl viens jautājums – pieeja ezeram. Nedēļas nogalēs vienīgās divas pieejas ezeram ir pārpildītas. Visi pārējie krasti ir privāti. Varētu kāds privāts īpašnieks attīstīt pieeju ezeram un pelnīt ar to naudu, bet cilvēki nevēlas to darīt;
- klosterim ir kultūras mantojuma statuss. Tas pieder baznīcai, bet baznīcai tūrisms neinteresē. Taču šajā apkaimē ir NVO "Innovators Valley", kas pirms 9 gadiem nopirka te vienu ēku un tagad to attīsta. Te organizējam mākslas plenērus, vasaras nometnes utt. Esam sākuši sakopt šo vietu. Ir doma piedāvāt šo vietu neatkarīgiem profesionāļiem kā kopraides vietu. Finansējums tiek iegūts no dažādiem projektiem;
- nākotnē vēlamies izveidot izglītojošu programmu tūristiem un stāstīt par šīs vietas vēsturi;
- ir plāns izveidot veģetāriešu restorānu, jo mūki bija veģetārieši. Tas arī būs izglītojošs projekts;
- svarīgākais aspekts – vietējais. Ja tas ir restorāns, tad tajā jāpiedāvā vietējās izcelsmes ēdienu. Ja tiek nodrošināta ekskursija, tad gidam jābūt no vietējās apkāmes. Arī nakšņošanas iespējas – nevis liels ķēdes uzņēmums, bet vietējā ģimene, kas piedāvā savu mājokli. Visam jābūt saistītam ar vietējo;
- kafējnīcā jābūt vietējai tējai;
- svarīgs aspekts ir mācīšanās. Eko ir populārs vārds. Dažreiz to izmanto, lai labāk izskatītos. Bet būtiski ir mācīties un izglītot par dabu;
- Zero waste ideja – to arī mēs vēlamies īstenot, tas nozīmē – pēc iespējas mazāk atkritumu. Mūsu organizācijā mēs nelietojam izmetamās lietas – plastmasas maisiņus utt. Mēs neizmantojam arī papīra dvieļus, bet parastos – auduma;
- dabu var izmantot skolas mācību stundās. Ja māca par Otro pasaules karu, tad var braukt ar velosipēdiem uz vietu, kur slēpās partizāni. Ģeogrāfijā var parādīt vietu, kura izveidojusies ledāju ietekmē;
- panorāmas tilts uz Ciriša ezeru;
- infrastruktūras uzlabošana, aktivitāšu daudzveidības veicināšana, esošo resursu atjaunošana;
- labiekārtotas stāvvietas;
- pašvaldības atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanai;
- īslaikyti pasiekta lygi;
- labiekārtotas dabas takas (laipas), atpūtas vietas dabas objektu tuvumā, skatu torņi,
- vairāk labiekārtot parkus un atpūtas vietas pie ūdens;
- veloceliņi Preiļi-Aglona;

- iedzīvotāju atgriešanās mājās;
- pārskatāmību, informētību par plānoto, esošo, dārznieka, arborista pastāvīgus pakalpojumus.
- atkritumu urnas, vietas, šķirošanu;
- izveidot novada zīmolu;
- ierīkot publisku pludmali;
- jāpilnveido tūrisma nozares infrastruktūra;
- plašāka reklāma;
- vasarā gribētos publisku peldvietu, sakārtotu;
- videi draudzīgas tūrisma un apkalpojošās infrastruktūras attīstības atbalsts;
- kvalitatīva tūrisma produkta veidošana un nostiprināšana tirgū, ievērojot ilgtspējīgas attīstības principu;
- atbalsts uzņēmējiem no valsts un pašvaldības;
- nodrošināt grupu ēdināšanu arī brīvdienās;
- patriotisma mācības pamatskolās;
- pieejamāku informāciju par jau esošajiem pasākumiem, pakalpojumu sniedzējiem, pašvaldības atbalstu tiem, kas labprāt ko sāktu šajā jomā, iedzīvotāju iesaisti (tostarp kā brīvprātīgos);
- vispirms novada vadībai būtu bijis jābūt ieinteresētai sava novada popularizēšanai dažādos līmeņos, sākot no kultūras, sporta, tad arī tūrisma un uzņēmēju radīto produktu un pakalpojumu popularizēšanā, ne tikai savā ne īpaši veiksmīgajā mājas lapā, bet arī sociālos tīklos, jāsāk pašiem ar sevi, ar komunikāciju, sadarbību un savstarpēju atbalstu;
- iespējams, ka tā varētu būt reklāma;
- piedāvāt augstāka līmeņa servisu gan ēdināšanā, gan naktsmītnēs;
- dabas taku, putnu vērošanas iespējas;
- attīstīt velociņu infrastruktūru būtu pirmais lielais darbiņš, bet tālāk tad jau attīstīt interesantu objektu apskates vietas - piem., zirgu stallus un dažādus mini zoo, tad vēl "Meža kaķa" trases Preiļu parkā un 4-trvietīgu braucamvelosipēdu celiņu trasīte ar apskates objektiņiem - viss tā lai ģimenēm būtu prieks kopā būt un kaut ko atpūšoties arī iemācīties;
- veicināt tūrisma uzņēmēju atbalstu;
- naktsmītnes, dabas takas ar meistarklasēm;
- izstrādāt vienotu pieeju dabas un kultūrvēstures dabas vērtību popularizēšanā (vienotas norādes, saistoša informācija). Nepieciešams atvēlēt vairāk pašvaldības līdzekļus Preiļu muižas parka attīstībai - infrastruktūrai, tā dabas vērtībām; mārketingam, cilvēkresursiem, jo tas ir vispotenciālākais novada tūrisma objekts;
- izveidot izziņas dabas takas novada teritorijā, apceļojot slavenākos objektus;
- ir pozitīvas iestrādes, projektu līdzekļu piesaiste, vides sakopšana un pielāgošana;
- būtu jāveicina sabiedrības informētība un iesaistīšana;
- Preiļu pils atjaunošana, parka tālākā kopšana;
- vairāk attīstīt ēdināšanas iespējas, vasaras eko kafejnīcu, skatu torni Cirīša ezera krastā, jo ir fantastiska dabas aina;
- ēdināšanas pakalpojumi;
- new high quality tourism products and services are needed;
- b public bicycles;

- bypass; forest therapy system in Anykščiai; to do more educations with natural resources for children: sand, forest goodies.
- mums nav jāizmanto daba, mums tā ir jājūt.

Mūsu viesu namā nav smalka restorāna, toties ir vairākas dižkokiem ieskautas piknika vietas.

Projekts “Ekotūrisma attīstība Latvijā un Lietuvā, izmantojot ūdens resursus” (LEARN ECO TRAVEL) Nr. LLI-349 tiek īstenots ar Interreg V-A Latvijas – Lietuvas programmas 2014.–2020. gadam atbalstu no 2018. gada 2. maija līdz 2019. gada 1. novembrim. Projekta mērķis ir attīstīt tūrisma iespējas Latgalē un Augštaitijā, uzlabojot atpūtas vietas pie ūdens objektiem un veidojot jaunus ekotūrisma produktus un pakalpojumus, tādējādi palielinot apmeklētāju skaitu Latvijas un Lietuvas pierobežas reģionos. Kopējās projekta izmaksas ir 618 194,06 eiro – Eiropas Reģionālā attīstības fonda līdzfinansējums 525 464,95 eiro.

Par šīs publikācijas saturu pilnībā atbild Preiļu novada dome, un tas nekādos apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju.

www.latlit.eu

www.europa.eu

Projekts nr. LLI-349 “Ekotūrisma attīstība Latvijā un Lietuvā, izmantojot ūdens resursus” (Learn Eco Travel)